

נ. ג'נזבורג
תרגום ירושלמי לתורה

BS
1224
A76
1899b

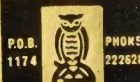
Roy L. Smith
Endowment Fund

The Library

SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT

WEST FOOTHILL AT COLLEGE AVENUE
CLAREMONT, CALIFORNIA

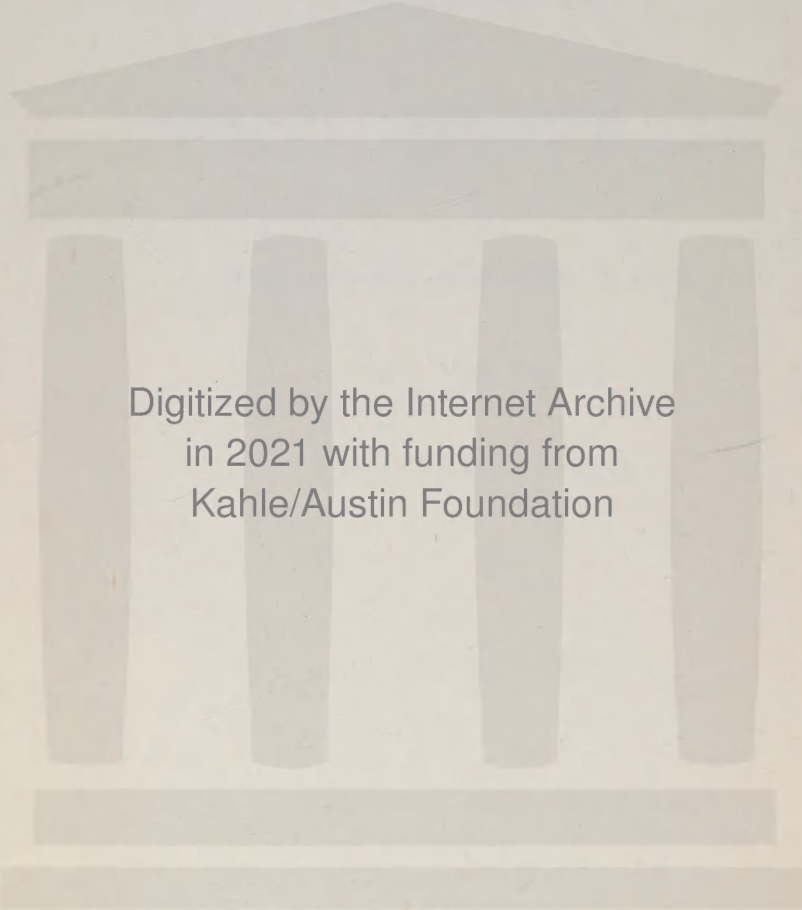
לודוויג מאיר בע"מ
LUDWIG MAYER LTD.

P.O.B.
1174

PHONE
22262

4, SHLOMZION NAMALKA
JERUSALEM ירושלים

Digitized by the Internet Archive
in 2021 with funding from
Kahle/Austin Foundation

85
1224
A76
1899 b

תוספות והילופין

תרגום ירושלמי לתורה

הנעתק מכתב יד שחיה טמון וצפון בעיר פאריס

ויצא עתה לאור עולם

עם תוספות הנהגות ותקונים

מכני

משה גינזבורגר.

ברלין

בבית מסחר הספרים של ס' קאלוארי ושות'יו

ה'תרנ"ה.

נדפס מחדש, ירושלים תשכ"ט

GENESIS I.

CAP. I.

בראשית

(1) בחכמה¹⁾ ברא ה' ושכליל²⁾ ית שמיא וית ארעא: (2) וארעא הות תהיא ובהיא וצדיא מן בני נשא וריקנא מן כל פולחן וחשוכא פרים על פני [אפי]³⁾ תחומא ורוחא דרחמין מן קדם ה' מנשבא על אפי מיא: (3) ואמר מימריה דה' יהי נהור והות נהור במימריה: (4) וגלי קדם ה' ית נהורא ארום טב ואפריש מימריה דה' בין נהורא ובין חשוכא: (5) וקרא מימריה דה' לנהורא איממא ולחשוכא קרא ליליא והות רמש והות צפר והות סדר עובד בראשית יום קדמאי: (6) ואמר מימריה דה' יהוי רקיעא במציעות מיא ויהוי מפריש בין מיא עילאי למיא ארעיאי [ארעאי]: (7) וברא מימריה דה' ית רקיעא [ואפריש] בין מיא דאית מן תחות לרקיעא ובין מיא דאית מעילוי לרקיעא והות כדנן [כדין] בגזירת מימריה: (8) וקרא מימריה דה' לרקיעא שמיא והות רמש והות צפר והות סדר עובד בראשית יום תנין: (9) ואמר מימריה דה' יתכנשון מיא מתחות שמיא לאתרא חד ותתחמי יבשתא והות כדין בגזירת מימריה: (10) וקרא מימריה דה' ליבשתא ארעא ולבית כנשות מיא קרא ימיא וגלי קדם ה' ארום טב ותקין: (11) ואמר מימריה דה' תרבי ארעא דתין דעשב מזרעין זרע אילן פירין דעבד פירין למיניה די נצבתיה מיניה וביה על ארעא והות כדין בגזירת מימריה: (12) ואפקת ארעא דתין דעשב מזרעין זרע למיניה [למיניה] ואילן דעבד פירין די נצבתיה מיניה וביה (על ארעא) למיניה וגלי קדם ה' ארום טב ותקין: (13) והות רמש והות צפר והות סדר עובדי בראשית יום תליתאי: (14) ואמר

1) Am Rande: נ"א מן לקדמן.

2) Vgl. Onkelos 2,1;

3) Vgl. unser Tharg. zu Ex. 15,18.

A 22678

THEOLOGY LIBRARY
CLAREMONT, CALIF.

CAP. II.

(1) ואסלימו [וסלימו] בריית שמיא וארעא וכל חיליהון: (2) וחמיר¹⁾ מימריה דה' ביומא שביעאה עיבדיתה דעבר ואתניה ביומא שביעאה בן כל עיבדיתה די עבר: (3) וברוך מימריה דה' ית יומא שביעאה וקדיש יתיה אדום ביה אתניה מן כל עיבדיתה דברא מימרא דה' למיעבר: (9) ואילן דעתא סאן דאכיל מיניה מיפרשא [ליה] בין טב לביש: (15) תסיב מימריה דה' ית אדם ואצנע יתיה בנינתא דעון למיחדי פלח באוריתיה ולמימר פיקודי: (18) -בר זונא כדנפיק ביה: (22) וקסר:- (24) -בית מדסכא דאבוי:- (25) -ולא הוּו ידעין מא דהא בהתתא:

CAP. III.

(7) -איצמלחון: (8) וסמעו ית קל מימרא דה' ססיל בנינתא לחוקפיה דיומא ואסמר אדם ואנתתיה בן קדם מימריה דה' בט אילני ניתא: (9) וקרא מימריה דה' לאדם ואמר ליה הלא כל עלמא די ברית נלי קדמי הסוכא בעדורא נלי קדמי ואיך את סבר דלא נלי קדמי אתרא די את בעיה חק פקדיא דפקדית יתך: (10) ואמר ית קל דבוך סמקית ססיל בנינתא וחדולית אדום ארסילאי אנא ואסמרית: (15) ובקיל דבבו אישוי בן חדיא ובין איתתא ובין זרעית בניך ובין זרעית בעתאן] ודא סר יתחן בעדא דאיתתא לעין באוריתא ונשרין פיקודיה יתחן סתבונן וסחין יתך ברישך וקמלין יתך וכו' יסנעון טסיהן בעיה דאיתתא דלא לעין באוריתא ודלא למימר פיקודיה תדוי סתבין תבית יתחן בעקביהון וסמרע יתחן טרם לבניא דאיתתא דהי אסו ולך לא יהי אסו טרם עתידין אינן אילין [לאילין] למעבר שפייתא בסוך עקב יוסא ביסודי דסלא מסיחא: (17) ולאדם אמר אדום -סמקתא לקלא דאיתתך ואכלת בן אילנא די פקדית יתך למימר לא תיסל מיניה ליסא תדוי ארעא בן בגללך בצעד תיסל בן פריה כל יומי חייך: (18) וקוצין] וחדודין תרבי לך ותיסל ית יחן עיסבא דסאפי ברא עני אדם ואמר בבקו וחמין בן קדסר ה' לא תחושב בעדורא למיכל עיסבא דסאפי ברא נקם כען ונלעי וכן לעזת

¹⁾ Am Rande: וסלימו

²⁾ Vgl. dagegen IV,16.

מימריה דה' יהוון נהוריא ברקיעא דשמיא למפרשא בין איממא ובין
 ליליא ויהוון לאתין ולסימנין [ולזימנין] ולמקדשא בתון רישי ירחין
 ושנין: (15) ויהוון לנהורין ברקיע שמיא למנהרא על ארעא והוה כדן
 בגזירת מימריה: (16) וברא מימריה דה' ית תרין נהוריא רברביא ית
 נהורא רבא למיהוי משמש באיממא וית נהורא זעירא למיהוי משמש
 בליליא וית סדר כוכביא: (17) ושוי יתהון מימריה דה' ברקיעא דשמיא
 למנהרא על ארעא: (18) ולמיהוון [ולמיהויהוון] משמשין באיממא ובליליא
 ולמפרשא בין נהורא ובין חשוכא וגלי קדם ה' ארום טב ותקין:
 (19) והוה רמש והוה צפר והוה סדר עובד בראשית יום רביעא:
 (20) ואמר מימריה דה' ישרצון¹⁾ מיא שרין¹⁾ נפש דחייא ועופא יטוס על
 ארעא על אפי רקיע שמיא: (21) וברא מימריה דה' ית תניניא רברביא
 וית כל נפש דחייא דרמשא¹⁾ דישרצון מיא למיניהון וית כל עופא
 דמים למיניה וגלי קדם ה' ארום טב ותקין: (22) וברך יתהון מימריה
 דה' למימר תקופו וסגון ומלו ית מיא בימיא ועופא יסגי בארעא:
 (23) והוה רמש והוה צפר והוה סדר עובד בראשית יום חמישא:
 (24) ואמר מימריה דה' תפיק ארעא נפש דחייא למינה בעיר ורחיש
 וחיתא דארעא למינא והוה כדן בגזירת מימריה: (25) וברא מימריה
 דה' ית חיתא דארעא לזנה וית בעירא לזנה וית כל רחשא דארעא
 למיניהון [למיניה] וגלי קדם ה' ארום טב ותקין: (26) ואמר מימריה
 דה' נברי בר נש בדמותן כדנפק בן וישלטון בנוני ימא ובעופא
 דשמיא ובבעירא [ובכל ארעא] ובכל רחשא דרחיש על ארעא: (27) וברא
 מימרא דה' ית אדם בדמותיה בדמו מן קדם ה' ברא יתהון [יתיה]
 דבר וזוניה ברא יתהון: (28) וברך מימריה דה' יתהון ואמר להון
 מימרא דה' תקופו וסגון ומלון ית ארעא וכבושו יתה ושלטו בנוני
 ימא ובעופא דשמיא ובכל חיתא דרחשא על ארעא: (29) ואמר מימריה
 דה' הא יהבית לכון ית כל עיסכא מזרעין זרע דאית על אפי כל
 ארעא וית כל אילן דאית ביה פירי אילן מזרעין זרע לכון יהא למזון:
 (30) ולכל חיתא דארעא ולכל עופא דשמיא ולכל דרחש על ארעא
 דאית ביה נפיש דחיא ית כל ירוק עיסכא למזון וגלי קדם ה' ארום
 טב ותקין: (31) וגלי קדם ה' ית כל מא דעבד והא שפר ותקין להרא
 והוה רמש והוה צפר והוה סדר עובד בראשית יום שתייתאי:

¹⁾ Vgl. dagegen V. 24 fgg.

ברא עני קין ואמר להבל לית דין ולית דיין ולית עלם אוחרן ולית מתן אנר טב לצדיקיא ולא למתפרעא מן רשיעיא ולא ברחמין איתברי עלמא ולא ברחמין הוא מדבר מן בגלל מא אתקבל קורבנך מינך ברעוא ומיני לא אתקבל ברעוא עני הבל ואמר לקין אית דין ואית דיין ואית עלם אוחרן ואית אנר טב לצדיקיא ולמתפרעא מן רשיעיא וברחמין איתברי עלמא וברחמין הוא מדבר על דהוו פירי עובדיין) טבין מן דידך איתקבל קורבני מיני ברעוא ומינך לא אתקבל ברעוא והוון תריהון מתנצין באפי ברא וקם קין על הבל אחוי וקטל יתיה: (9) ואמר מימרא דה' לקין אן הבל אחוך ואמר לית אנא ידע הנשורא דאחי אנא: (10) ואמר מא הו די עבדת הא קל אדמהון דאוכלוסין צדיקין דהוון עתידין למיקום מן הבל אחיך צוחין עלך קדמי מן ארעא: (16) ונפק קין מן קדם ה' ושרא בארעא דנוד גלי ומטלטל והוה עד דלא יקטול קין להבל הוה ארעא מרביא ליה פירין כפירי גינתא דעדן על דחור וקטל להבל אחוי חזרת ליה מרביא כובין ודרדריין: (22) -ואחות תובל קין נעמה היא הוה בריא [מרת] קינן וזמריין: (26) ולשת לחוד הוא איתיליד בר וקרא ית שמיה אנוש ביומוי האבכין¹⁾ שרון בני אינשא למפלוח בפולחנא נוכריא ולמכנא[ה] יתהון בשום מימרא דה':

CAP. V.

(2) דבר וזנא:- 24) ופלה חנוך בקשטא קדם ה' לית אנן ידעין מא הוה בסופיה ארום אידבר מן קדם ה':

CAP. VI.

(3) ואמר מימרא דה' לא יתדנן דריא דעתידין למיקום בתר דרא דמבולא מחתם הוא גזר דינא דדרא דמבולא [למובד]א] ולמישתצא מחא נמירא הלא רוחי יהבית בבני אינשא דיעבדון עובדיין טבין ועד דאינן בשר עובדיהון בישין הא יהבית להון ארכא מאה ועשרין שנין מן בגלל די יעבדון תתובא ולא עבדו: (8) ונח על דהוה צדיק בדריה אשכח הן וחסד קדם ה':

¹⁾ אבכין ist wol vor ביומו zu stellen.

ידיי נאכל¹⁾ מזון הא בכין יהא מפרש בין בנוי דאינשא ובין בעירא:
 (19) בזעת אפך תאכל²⁾ מזון עד זמן דתחזור לארעא ארום מינה
 איתבריתא ארום עפרא את ולעפרא תתוב ומן עפרא את קאים למיתן
 דין וחשבון על מא דעברת: (20) וקרא אדם שמה [שמה] דאינתתיה
 חוה ארום היא הות אימהון דכל חייא: (21) וברא מימרא דה' א'
 לאדם ולאינתתיה לבושין דיקר מן משך בסריהון³⁾ ואלבש יתהון:
 (22) ואמר מימרא דה' א' הא אדם דברית יתיה יחידאי בעלמא היך
 דאנא יחידאי בשמי מרומא עתידין אומין סניעין למיקום מיניה ומיניה
 תקום אומה דידעא למפרשא בין טב לביש וכדון נטרוד יתיה מן
 גינתא דעדן קדם עד לא יפשוט ידיה ויכב מן פירי אילן חייא וייכול
 ויחיי לעלם: (23) ושלח יתיה מימרא דה' מן גינתא דעדן למיהוי פלח
 ית ארעא דאיתברי מתמן: (24) וטרד ית אדם ואשרי יקר שכינתיה
 מן לקדמין מעלוי גינתא דעדן מן בני תרין כרוביא קדם עד לא
 איתברי עלמא תרין אלפין שנין ברא אוריתא אתקין גינתא דעדן
 לצדיקיא דיכלון ויתפנקון מן פירי אילניה על די נטרו מצותיה דאוריתא
 בעלמא הדין אתקין ניהנם לרשיעיא דהיא מדמיא לחרב שנינא אכלא
 מן תרין סיטרוי [סיטרהא] אתקין בנווה זיקוקין דגור וגומרין מבערין
 לרשיעיא למתפרעא סנהון לעלמא דאתי על די לא נטרו מצותיה
 דאוריתא בעלמא הדין ברם (פירי) אילן חייא היא אוריתא כל מאן
 דמנטר יתיה [יתיה] בעלמא הדין הוי חי וקים כאן חייא לעלמא
 דאתי טבא היא אוריתא לפלחי ולנטרי פיקודיה היך פירי אילן חייא
 לעלמא דאתי:

CAP. IV.

(7) הלא אין תיטיב עובדך בעלמא הדין ישתביק לך
 לעלמא דאתי ואין לא תיטיב עובדך בעלמא הדין ליום דינא רבא הטאך
 נטיר ועל תרע ליבך חטאך [חטאה] רביע ובידך מסרית רשותיה דיצרא
 בישא ואת תחוי שליט עלוי בין למזכי בין למחטי: (8) ואמר קין להבל
 אחוי איתא ונפק [ונפק] תרינן לאפי ברא וחוה כד נפקן תריהון לאפי

1) Vgl. Dalman, Gramm. 245 Anm. 3 u. 246 Anm. 1.

2) Es ist wol mit P. J. zu lesen: משך חייא ראשלה מיניה ע"כ: und sowol auch in Onk. (vgl. Pirque Rabbi Elieser Abschn. 70 Anf.)

CAP. XII.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ לֵךְ.

(5) - וַיֵּת נַפְשָׁא דַּנְיוּרִין:- (15) לַפְּלִטִין דַּפְרַעָה:

CAP. XIII.

(6) - כְּגֹלְתֵהוּ:- (7) וְהוּה מְצוּ בֵין רַעִי נַכְסוּי דַּאֲבָרָם וּבֵין רַעִי (ד) נַכְסוּי דְלוּט דְרַעִי דַּאֲבָרָם הוּו זַמְמִין בַּעֲרִיהוֹן עַד זִמְן דְּהוּו מַטְיִין לְאַתֵּר דְרַעִי וְרַעִיו דְלוּט לֹא הוּו זַמְמִין בַּעֲרִיהוֹן אֲלֵא מִבְּקִרִין וְרַעִיין בַּהֲקֵל אוּחְרֵי וְרַעִי דַּאֲבָרָם צְדִיקָא רַסִּינְהוֹן הוּו זַמְמִין וְלֹא אִיתְרַבּוּ לֹא לַכְּנַעֲנָי וְלֹא לַפְּרִזְיָא דַּעַל כֵּן [דְּעַד כְּדוֹן] חוּו שְׂרִיין בַּאֲרַעָא:

CAP. XIV.

(9) - אַרְבַּעָא מַלְכִין לִקְבִיל חֲמִשָּׁא סַדְרוּ סִידְרֵי קֶרְבָּא: (10) - פֶּרְדִּיסִיא:- (18) ¹⁾ וּמַלְכֵי צַדֵּק מַלְכָּא דִירוּשְׁלָם דְּהוּא שֶׁם רַבָּא הוּה כְּהֵן עֵילָאָה אֲפִיק מִזֶּזֶן וְחִמְרָא וְהוּה קָאִים וּמִשְׁמַשׁ בַּכְּהֻנָּתָא רַבְתָּא קִדְם אֵל עֵילָאָה: (23) - רַצְעָה דַסְנַדְל:-

CAP. XV.

(1) בְּתֵר פִּתְגָמִיא הָאֵילִין מִן דַּאִיתְכַּנְשׁוּ כָל מַלְכֵיא דַּאֲרַעָא וְכָל שְׁלִטוֹנֵי מְדִינָתָא לַמַּסְדָּרָא סַדְרֵי קֶרְבָּא עִם אַבְרָם צְדִיקָא וּנְפֹול קוֹמוּי וְקַטַּל מִנְהוֹן אַרְבַּע מַלְכוּן [אַרְבַּעָא מַלְכִין]²⁾ וְחֹזֵר תִּשְׁעַ מִשְׂרִיין חֲשַׁב אַבְרָם צְדִיקָא בְּלִיבִיה וְאִמַּר וְוִי כַּעַן עָלִי דִילְמָא דְקַבְלִית אֲנִי מִצּוֹתֵי בַּעֲלָמָא הָדִין וְלִית לִי חֹלֶק לַעֲלָמָא דַּאֲתִי אוּ [דִילְמָא] דִּיזִלוֹן אַחוּהוֹן [אַחִיהוֹן] וְקִרְוִיָּהוֹן דְקַטִּילִיא הָאֵילִין וְיִצְרָפּוֹן עִמְהוֹן לְגִיזְנִין סְגִיעִין וְיִיתוֹן עָלִי אוּ דִילְמָא דַּאֲשַׁתְּכַח לִי זָכוּ [בְּזִימְנָא] קִדְמִיא דַּנְפֹּלוּ קוֹדְמִי(?) אוּ [דִילְמָא] [ו] לֹא יִשְׁתַּכַּח לִי בְּזִימְנָא תְּנִייתָא וְאַתָּא מִימַר מִן קִדְם ה' עִם אַבְרָם צְדִיקָא לְמִימַר לֹא תִדְחַל אַבְרָם אֲפִי עַל גַּב דִּיזִלוֹן אַחִיהוֹן וְקִרְוִיָּהוֹן דְקַטִּילִיא הָאֵילִין וְיִצְרָפּוֹן עִמְהוֹן לְגִיזְנִין סְגִיעִין וְיִיתוֹן

¹⁾ Dieser Vers lautete ursprünglich vermutlich: וּמַלְכֵי צַדֵּק מַלְכָּא (Vgl. MGWJ. דְּהוּא רַבָּא אֲפִיק מִזֶּזֶן וְחִמְרָא וְהוּה כְּהֵן כְּהֵן לֹאָל עֵילָאָה: Jgg. 41 Heft 7 pag. 290.

²⁾ Dieselbe merkwürdige Verwechslung siehe auch 16,5

אלה תולדת נח נת.

(14) -דקדרינן:-

CAP. VII.

(10) והוא לסוף שובעת ימי אבליה דמתושלח וסי דמטלא הדין
על ארעא: (16) -חם מימרא דה' עלוי:

CAP. VIII.

(1) ואדבר-ברחמי מביא-ראית עימיה-רחא דרחמי-¹⁾: (22) עד
כל יומי ארעא מן כדן ורעין צדיקא וחצדן תינתא ומדבא וימם
ולילי לא פסקו [פסקין]:

CAP. IX.

(20) ושרי נח נבר צדיקא למהוי:-

CAP. X.

(4) -טרסוס איטליא ודודניא [ודדניא]: (9) הוא הוה ניבר תקף
בציא ניבר בחטאה קדם ה' הוא ציד בני אימם בלישנהן ואבר
להן רחוקו מן דינוהי דשם ואדביקו בדינוהי דנמרוד בנן כדן
יתאמר כנמרוד ניברא ניבר בציא ניבר מחטאה קדם ה': (10) -הק
ונציבן וקמיספו בארעא דפונטוס: (11) מן עצה [ארעא] והוא נפק
אתוראה:-

CAP. XI.

(2) והוא כד אמסד ליבתון מן בטר מימרא דמאן דאמר והוא
עלמא מן שירויא ואשכחו מישר בארעא דפונטוס ושרון תמן:
(4) ואמרין נבר לחבריה אתון כען ניבני לן קרתא ומגדל ורישיה כסי
עד צית שמיא ינעביד לנא כנוה בית סגדו כרישיה וניתן חבא ביד
סגיא [בידיה דסגדו] דילמא דיסדר לקובליה סידרי קרבא קדם דנעבד
סעלי ארעא: (30) -לית לה ביד:

¹⁾ Die beiden ersten Trennungsstriche rühren von mir her, an Stelle des dritten hat unser Ma. die Worte רח. על החפץ.

דעמיא די סליקו [מליקו] יתך באתון נורא: (7) - באורחא דחלוצא:
 (13) ואודיאת הגר וצליאת בשם מימרא דה' דאיתגלי עלה ועל שרי
 רבונתה: ואמרת בריך את הוא אלהא קיים לעלמיא דחמית בצערי
 ארום אמרת הלהוד עלי אתגליאת [אתגליתא] היך בתר דאיתגליאת
 [-תא] על שרי ריבונתי:

CAP. XVII.

(17) - ותמה:-

וירא אליו ה':

CAP. XVIII.

(1) בזימנא דגזר אברם בשר עורלתיה [תלתא מלאכין אישתלחו
 לותיה] ותלתיהון מלאכיא אישתכחן [אישתלחן] לתלת מילין ארום לית
 איפשר לחד מן מלאכי מרומא למשתלחא בידיה יתיר מן מלה חדא
 מלאכא קמאה אשתלח למבשרא לאבונן אברהם דהוא [דהא] שרה
 ילדא מלאכא תניינא אשתלח למשיבא ית לוט מינז הפיכתא מלאכא
 תליתאה אשתלח למחפכא סדום ועמורה אדמה וצבויים אילין מלאכיא
 אישתלחו לות אברהם אבונן ואתגלי עלוי מימרא דה' במישרי חיזווא
 והוא הוה יתיב בתרע משכניה מתחמם מן נזירתיה כמתחמא [ד] יומא¹:
 (10) - וישמעאל הוה קאים מבתרוי: (17) וה' אמר במימריה הא מכסי
 אנא מן אברהם רחמי ית מא דאנא עביד הואיל וכרכא דסדום במתנתא
 דיהבית ליה דינא הוא דלא נהפוך יתה עד זמן די אודע יתיה:
 (21) אתגלי בען ואחמי חא כקבילתהון דעמא דסדום ועמורה סלקת קדמי
 (כלייה) [עבדו]² גמירא אינן חייבין מדסיין אינן בנפשתהון (די)
 דילמא דלית עובדיהון בישיא גלון קדמי ואין בעין למעבד תתובא
 ולמחזור מן עובדיהון בישיא הא אינן קדמי כדלא ידעית:

CAP. XIX.

(3) - והוון מתחמין איך הווא אכלין ואיך חוז שתיין: (7) ³ ואמר
 לוט להון [בבען] אמתינו קליל זעיר עד זמן דניבעי רחמין מן קדם ה':

¹ Am Rande: כתוביה.² In unserer Hs. ein leerer Raum; vgl. zu diesem Verse MGWJ 41,342.³ Gehört zu Vers 18.

עלך¹⁾ מימרי תכלך בעלמא [הדין] ומנן עלך כל יומיא ברם אנך ועובדיך מביא מתקנין לך לעלמא דאתי: (2) ואמר אברם ה' אלה' מא יהבת לי וסניעין אית קומך למיתן לי ברם מא הניה אית לי דאנא איזיל מן גו עלמא בלא בנין ואליעזר בר ביתי דעל ידוי עבדת לי נסין בהרמשק (3-[-] בתר בן ירית יתי: (11) וכד נחת מייסא ולא קריב לפסגיא והדין מייסא הוא עופא מסאבא [ופגריא]²⁾ אילין אינן מלכוותא דארעא והוי כד יעטון עיטא על בני ישראל זכוותיה דאברם צדיקא מבטלן] יתה(ק): (12) והוה שימשא אזלא למיטמע ושנא עסיק(ת)א בסימ(ת)א נפלת על אברם והוה אברם חמי ארבעתי מלכוותא דעתידין [דעתידין] למיקום למשעביד [למשעבדא] בבנוי: אימה חשכה גדולה נפלת עליו אימה היא בכל חשכה היא מדי גדולה היא יון נופלת עליו דא היא אדום רשיעא היא מלכוותא רביעיתא דעתידין [דעתידיא] למיפל ולא תהוי לה תקומה לעלמי עלמין: (17) והוה שימשא אזלא למיטמע וקבלא הוה והא אברם חמי עד די ספסלין איסתדרו וכורסון רמיא [רמיו] והא גיהנם דמעטדא לרשיעיא לעלמא דאתי כתנור מקפין שביבין דנור ושלוחבית אישא בנוה נפלו (על) רשיעיא על די מרדו על אוריתא בחייהון וצדיקיא על די נשרו יתה מן עקתא ישתזבון כל כדן אתחמי לאברם כד הוה עבר בין בתריא האילין:

CAP. XVI.

(5) ואמרת שרי לאברם דיני ועלכוני מסירין בידך שבחית ארעי וילדותי וביתיה דאבא ואתית לי עמד בהמנות שמיא עלך [עלית] עמד קדם מלכוותא [מלכיא] דארעא קדם פרעה מלכא דמצרים וקדם אבימלך מלכא דפלישתאי ואמרית אחי הוא דלא יקטלון יתך וכדון דחסית דלית אנא ילדא ונסיבית ית הנר מצריתא אמהתי ויהבית יתה לך דאתת [לאתתא] וחמת ארום עברת ובזית אקרי באפה וכדון יתגלי ה' וידון ביני ובינך ויפרום שלמי עליי ועלך ותתמלי ארעא מיני ומינך ולא נצרך לבנוי [לבנהא] דהנר מצריתא אמהתא דהיא מן בני בניהון

¹⁾ Hier folgen noch einmal die Worte: וכו' וילמא דאשתכח לי וכו' דילמא וילמא דילמא, sind jedoch vom Schreiber selbst durch darübergesetzte Schleifen (—) als irrthümlich gekennzeichnet.

²⁾ In unser cod. ein freier Raum; zur L.A. vgl. Levy Ch. Wb. פג.

CAP. XXII.

(8) ואמר אברהם מן קדם ה' איזדמן אימר לעלתא ברי ואין לא את הוא אימרא וחליכו תריהון כחדא בליבא שלימא אברהם למכוס ויצחק בריה למתכנסא [למתנכסא]¹⁾: (10) ופשט אברהם ית ידיה ונסיב ית סבינא למיכס ית יצחק בריה עני יצחק ואמר לאברהם אבוי אבא כפות ידאי [יתי] יאות דלא בשעת צערי נפרכס ונערבב יתך ואשתכח קורבנך פסיל ונדהי לנובא דהלבא [דחבלא] לעלמא דאתי²⁾ עינוי דאברהם הוון משוטטין בעינוי דיצחק ועינוי דיצחק הוון משוטטין במלאכי מרומא יצחק הוה חמי יתהון ואברהם לא הוה חמי יתהון בה בשעתא נפקת ברת קלא מן שמיא ואמרת אתון חמון ית תרין צדיקיא יחידיין די בעלמא חד נכס וחד מתנכס דינכס לא חייס ומתנכס פשט צואריה: (11) וקרא ליה מלאכא דה' מן שמיא ואמר אברהם אברהם עני אברהם בלישן בית קודשא ואמר הנני: (14) ופלח וצלי (תמן) אברהם בשם מימרא דה' אלהא דחמוי [דחמי] ולא מתחמי (כולא) גלי וידיע קדמך דלא הוה פלג [כלבי] בשעתא דאמרת קרב ית יצחק ברך קומוי [קומיי] מיד אקדימית בצפרא ועבדית פיקודך ונטרית גזרתך וכדון בבכו דחמין מן קומך ה' אלהי' כד יהוון בנוי דיצחק ברי עללין בשעת אננקי תהוי מדכר להון עקדתיה דיצחק אבוהון ושרי ושבוך לחוביהון ושבו יתהון מן כל עקא ברם עתידין אינון דריא דעתידין למיקום למיהוון אמרין בטור בית מוקדשיה דה' קרב אברהם ית יצחק בריה ובטורא הדין איתגליאט עלוי יקר שכינתיה דה': (24) ופלקתיה:-

ויהיו חיי שרה.

CAP. XXIII.

(16) -עברין בכל פתור ומתקבלין פרנמטיא:

CAP. XXIV.

(10) -וכל שפר אפותיקי-³⁾:

¹⁾ Ebenso Raschi z. St. u. Lekach Tob pag. 98.

²⁾ Vgl. Midrasch Tanchuma ed. Buber z. St.

³⁾ In unserem Msc. hinter V. 60; am Rande: ו"א דיותוקי.

11) - בתבריה-: (15) ובאישון למיסוק עמודא [ד] שחרא-: (24) ומימרא דה' הוה מחית על עמא דסדום ועמורה ממרין דרעוא מן בגלל דיעבדון תתובא מן עובדיהון בישיא ולא עבדו וכיון דהוון חמין מסרא נחית הון אמרין דילמא דלית עובדינן בישיא גליין קדמוי וחור למיחת עליהון נפרית ואיישא מן קדם ה' מן שמיא: (26) ואיתתיה דלוט על דהות מן בנתהון דעמא דסדום אסתכלת מן בתרה לפיחמי בא הוה בסוף ביתיה דאבוהא¹⁾ והא היא קיימא עמודא דמילהא עד זמן דיחון מיתא:

CAP. XX.

16) ²⁾ אלשרה אמר הא יתבית (ליך) אלף סלעין דכסף לאחוך הא כספא ההוא יהיב לך [ליך] מתנה על די כסית [אתכסית] מן עיני דאברהם צדיקא בעליך ליליא חדא עס כולא דאית עמך [וית כולא אתוכחת] הא אילו יתבית כל סא דאית לי לא הוינא כמיסת ואתוכתן מיליא וידע אברהם צדיקא דלא חכמית יתך [יתיך]:

CAP. XXI.

9) וחמת שרה ית ברה דהגר מצריאתא (סא) דילדת לאברהם עבד עובדין בישינ די לא כשרין למתעבדא מנחך בפולחנא נוכריא³⁾: 33) ונציב אברהם פרדיסא בבאר שבע ואייתי בנוויה מזון ומשקי לעמיא וזהו כד הוון אכלין ושתין והוון בעיין למיתן ליה מימי סא דאכלו ושתיו והוה אבונן אברהם אמר להון צלון קדם אבוכון בשמיא מן ידיה אכלתון זמן ידיה שתיתון ולא הוון זיעין מן תמן עד זמן דהוה מנייר יתהון ומליף יתהון (אורחיה) אורחיה דעלמא ופלה וצלי תמן אברהם כסם מימרא דה' אלהא דעלמיא⁴⁾:

¹⁾ Vgl. Midrasch Agadah ed. Buber z. St.

²⁾ Die Worte **הא** כולא **א** scheinen durch Onkelos veranlasst zu sein, aber auch da bleibt der Text noch sehr dunkel; **הא** der hier sich findenden Auffassung ist **הא** vergleichen: Lekach Tob ed. Buber pag. 95 ד"א נתן לו לאברהם.

³⁾ Ansicht R. Akiba's vgl. Bacher, A. d. T. I, 232 Anm. 2

⁴⁾ Die Quellen zu dieser Agada siehe in Lekach Tob ed. Buber pag. 96.

יהוי לימ כבלעם בר פעור ומאן דמברין יתך יהוי בריך כמשה נבייא
 ספריהון דישראל: 40) ועל מאני זינך תחי וקדם אחך יהודיא תהוי
 פלח ויהוי כד יהוון בנוי דיעקב לעין באוריתא ונמרינ פיקודיה יהוון
 יהבין ניר שעבודיהון על צוארך וכד ימנעון בנוי דיעקב נרמיהון
 מן למלעי באוריתא ומן למיטור פיקודיה הא בכין תהוי פריק ניר
 שעבודיהון מעילוי צוארך: 41) ונמר עשו סינאה על יעקב על ברכתא
 דברין יתיה אבוי ואמר עשו במחשבת ליביה אנא לית אנא עביד
 היכמא דיעבד קין דקטל להבל אחוי בחיוי דאבוי וחור ואוליד ית שת
 וקרא שמה על שמה דאחוי¹⁾ ברם מסתין אנא עד זמן די יקרבון יומי
 איבליה דאבא ואקטול ית יעקב אחי ונהוי מתקרי קטול וירת²⁾:

ויצא יעקב.

CAP. XXVIII.

10) ³⁾ חמשה נסין אתעבוד ליעקב אבונן בזימנא דנפק מן באר
 שבע למיזל לחרן נסא קמאה איתקיפו [איתנקיפו] ליה שעוי דיומא
 ונמסעת ליה שמשא דלא לאשונה מן בגלל דהות [דחוח] דבורא מתחמד
 למללא עימיה⁴⁾ נסא תנינא אבניא די נסב אבונן יעקב ושוי יתהון
 תהות אסורי רישיה כיון דאקדים בצפרא אשכח כולחון אבנא דרא
 היא אבנא דאקים קימא ואריק משה על רישה⁵⁾ נסא תליתאה כיון
 דנטל אבונן יעקב ריגלוי למיזל לחרן קפצת ארעא קומוי ואשתכח
 בחרן טעה זעירא⁶⁾ נסא רביעאה אבנא דהוון כל רעיא מתכנשין
 למעברא יתה מעלוי פומא דבאירא ולא הוו יכלין לה כיון דאתא
 אבונן יעקב עבר יתה בחדא מן ידוי ואשקי ית עניה דלכן אחוי [אחחה]
 דאיימיה⁷⁾ נסא חמישאה כיון דעבר יעקב ית אבנא מעילוי פומא
 דבארא צפת בארא וסלקת לאפוי והות טיפא עשרין שנין כל יומין

¹⁾ Vgl. Jalqut c. 116 Ansicht d. R. Levi.

²⁾ Vgl. Ber. r. u. Jalqut z. St. והורגו יורש אני.

³⁾ Im Msc. vorher irrthümlicherweise die Worte איש עמו ארום aus durchstrichen.

⁴⁾ Vgl. Ber. r. אמרי כי נס השמש כלמד וכו'.

⁵⁾ Vgl. Raschi z. St.

⁶⁾ Vgl. bab. Cholin 91b.

⁷⁾ Vgl. Lekach Tob z. St. u. Anm. 21.

(60) וברכו ית רבקה ואמרון לה אחתן את פרשא מינן ואולא
למדבא בנוברין צדיקין ואת אינתתא צדיקתא מיניך יקומון אלפין
ורובבן (דמלאכין קדישין) ויירתון זרעיית בניך ית תרעי בעלי דבביהון:
(62) ויצחק הזה אתי מבית מדרשא דשם רובא לבאירא דאיתגלי עלוי
יקר שכינתא דה' והוה הוה שרי (בין חגרא ובין חלוצה) ¹: (65) -ונסיבת
רדיא ואתצמצמת בה [ביה]:

CAP. XXV.

(1) -היא הוה הנר דהוות אמירא ליה מן שירוויא:

ואלה תולדת יצחק.

(22) ואדחקון בנאי במעהא ואמרת אין כדן הוא צערתהון
[צעריהון] דילדתא למא כען אית לי בנין ואולת לבית מדרשא דשם
רובא למתבע רחמין מן קדם ה': (34) ויעקב יהב לעשו מזון ותבשיל
דמלופחין ואכל ושתי וקם ואול ובזי עשו ית בכירותא ואפיס חולקיה
לעלמא דאתי וכפר בתהיית מיתא:

CAP. XXVI.

(10) -הא קליל זעיר אילו שמיש חד מן טליא עם אינתתך-:
(35) והוויין סרהובנין ואפחת רוח פולחן בפולתנא נוכריא ולא הוו
מקבלין [מקבלן] אולפן לא מן יצחק ולא מן רבקה:

CAP. XXVII.

(1) והוה ארום סאב יצחק וכהיין עיניו מלמחמי ואסתלקת רוח
קודשא מעילוי[ה] מן בגלל די יקבל יעקב ית סדר ברכתא וקרא ית
עשו בריה רבא ואמר ליה ברי ואמר ליה הא אנא: (27) וקריב ונשיק
ליה וארת ית ריחא דלבושוי ובריך יתיה ואמר חסון כען ריחיה דברי
כריה קטורת טופסין מכין דעתידין למתקרבא על נבי מדבחא בטור
בית מוקדשא דה' די בריך יתיה הי וקיים: (29) יפלחון קומך אומיא
כל בני דעשו וישתעבדון לך (כל) מלכותא כל בני דישמעאל הוי רב
ושליט על אחי [אחך] בני [בנייה] דקטורה ויהוון מקדמין למשאל
בשלמך כל בני דלבן אחוי [אחיהא] דאימך מאן דלייט יתך יעקב

¹) Die eingeklammerten Worte gehören vermutlich zu 20,1.

יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים¹⁾ מפתח כלכלה דכן הוא מפרש ואמר פותח את ידיך וגו'²⁾ מפתח קבריא דכן הוא מפרש ואמר הנה אני פותח את קברותיכם והעליתי אתכם מקברותיכם עמי³⁾ מפתח עקרתא דכן הוא מפרש ואמר ואדכר מימרא דה' ברחמי טביא ית רחל ושמע בקל צלותה ואמר במימריה למיתן לה מן פירי וולד מעיאי⁴⁾: (27) -איטיירית-:

CAP. XXXI.

(7 -ופרג-: 9) ורוקן מימרא דה'⁵⁾:- (15) -ארום זבין יתן⁶⁾ והוא בעי למיסב לחוד כסף בתולתין וכתובתין: (22) כיון דאזלו רעוי דלכן למשקייא עאנא מן באירא ולא יכילו אמתניו תרין ותלתין [ותלתא] יומין מסבון [מסברין] דילמא תוטיף באירא ולא טפת ובכדו אתנו ללכן ביומא תליתאה ארום ערק יעקב: (39) קטילא לא אייתית לוותך כל חדא מנהון דהות ערקא מן מנינא אנו הוינא משלם יתה ומיני את בעי יתה ומא דהוון נגוביא ננבין ביממא ומא דהוות חיותא מתכלא⁷⁾ בליליא אנא הוינא משלם יתהון אנר לעותי דאיממא ושיהור. עיני בליליא:

CAP. XXXII.

(3) ואמר יעקב כיון דחמא יתהון דילמא משריתא דעשו אחי אתיא לקדמותי למסדרא לקובלי סדרי קרבא למקטול יתי או דילמא משרייתיה דאחוי [דאחוח] דאימא אתיין מן בתראי למקטול יתי או דילמא משרייתא דמלאכין קדישין מן קדם ה' אתיין לקדמותי למשיזבא יתי מן יד תריהון בנין כדון קרא שמה דאתרא ההוא מחנים:

וישלח יעקב.

(7) -פולמרכין עימיה-: (16) -ולובדיקים עשרה-: (26) וקהת-: (27) ואמר שלחני ארום סליק עמודא דשחרא ארום מטת. זימניהון

¹⁾ Deut. 28,12 aber dort 'לך ה'.

²⁾ Ps. 145,16.

³⁾ Ez. 37,12.

⁴⁾ Vgl. Ber. r. 73; Taan. 2b u. L.t z. St.

⁵⁾ Ms. fa: ויצל ופרג נ"א ורוקן מ"ד.

⁶⁾ Ms. fa: זביתנין.

⁷⁾ So cod. Vat. uns. Msc. fa: מיכלא.

דחה אבונן יעקב יתיב בחרן¹⁾ אילין חמשתני ניסיא איתעבדו לאבונן יעקב בזימנא דנפק מן בארא דשבע למיזל לחרן: (11) וצלי²⁾ באתרא ואבית תמן ארום ממעת ליה שמשא ונסיב מן ביפי אתרא ושוי תחות אסודי רישיה ודמך ליה באתרה ההוא: (12) וחלם והא סלם קביע בארעא ורישיה במי עד צית שמיא והא מלאכי דילון יתיה מן ביתיה דאבוי סליקו למבשרא למלאכי מרומא אתון חמיין נוברא חסידא די איקונין ידיה קביע בכורסי יקרא דהויתון מתחמדין לססתכלא ביה והא מלאכין קדישין מן קדם ה' סלקין. ונחתין ומסתכלין ביה³⁾: (17) ודחיל ואמר מא דחל הוא אתרא הדין לית אתרא הדין אתר הדיוט ארום אילחין מכוון לבית צלו הוא והדין תרעא תרע מכוון עד צית שמיא:

CAP. XXIX.

(15) ואמר לבן ליעקב הא מן קושטא אחי את לא שפר דתפלה קדמי מנן תני לי מא הו אנך: (17) ועינהא דלאה הוון רכיבן על דהוות בבאי 'ומצליא דלא תסוק במזליה דעשו רשיעא⁴⁾ ורחל הות שפירא בריוה ושפירא בחיזה⁵⁾: (20) ובנש לבן ית כל עמא דאתרא ועבד שירא [שירון] עני לבן ואמר לעמא הא נוברא הדין שרי בינינן שבע שנין דיומין סבועינן אתברכו ועדרי עאנינן סגיעו וכדון חבו לי עצה מא נעביד ליה וישרי נבן אוק שבע שנין אוחרנין וחמון עמא דאתרא ויתבו ליה עצה דרמאין ואסיבו לאה הולך רחל⁶⁾:

CAP. XXX.

(11) ואמרת לאה אתא נדא טבא דעתיד למנדעא משרייתא דאומיא וקרת. שמיא נד: (22) ארבעה מפתחין ביד רבון כל עלמא ה' ולא מסר יתהון לא למלאך ולא לשרף מפתח מיטרא ומפתח כלכלה ומפתח קבריא ומפתח עקרתא מפתח מיטרא דכן הוא מפרש ואמר

¹⁾ Lekach Tob ib. u. Anm. 24.

²⁾ Ber. r. מהו ויפגע צלי [וצלי].

³⁾ Nach Ber. r. וחות שליח u. חותם שליח.

⁴⁾ Ber. r. z. St. Tanchuma 152, Lekach Tob, bab. Bab. bathr. 123 a, Midr. Ag. 176 u. Raschi.

⁵⁾ Lekach Tob בקומה בדמות.

⁶⁾ Ber. r., Jalqut, L. t. Midr. Ag.

מן אבונן יעקב דאיתגליתא עלוי במתייה מפרן ארם ועד כען לא הוה אתניה מן צער כף ירכיה שמע מיתת רבקה אימיה באורחא וייתב ליה צווח ומילל ומספר ובכי ואת ברחמך טביא איתגליתא עלוי למנחמא יתיה ברכתא דאבליא ברכתא יתיה¹⁾ דכן כתבא מפרש ואמר וירא אלה' אל יעקב עוד וגו': (18) -ואבוי הוה קרי ליה בלישן בית קודשא בנימן:

CAP. XXXVI.

(39) ומית בעל חנן בל עכבור ומלך מן בתריה הדר ושמא דקרתיה פעו ושמא דאינתתיה מהיטבאל בת מטריד ברתא דנברא סרדא דהוה לעי במטרדא וסרדזא כל יומי חייו ובתר דאיעתר וקנא נכסין חזר למתוי אמר מא הוא דהבא ומא הוא כספא²⁾:

וישב יעקב בארץ מגור אביו.

CAP. XXXVII.

(8) -פרגוד מצויר-: (7) -מכרכין ברוכין-: (25) -סיעת [סיעה] דסריקין-: (38) וחכם יתה ואמר פרגודא דברי היא לא חיות ברא אכלתיה³⁾ ולא איתקטלה איתקטל ברי ברם חמי אנא ברוח קודשא היך איתא בישא קיימא לקבליה איתת פומיפר שליטא דפרעה רב ספקלטוריא והיא מתילא לחיות ברא⁴⁾ ברם רחיין אנא ברכון כל עלמא דהוא משיזיב יתיה מן עריותא ואחוי לי אנפוי דיוסף ברי בשלם עד דאנא בחיין:

CAP. XXXVIII.

(5) -והוה במפסקא-: (25)^{a)} תמר כד נפקת למיתוקדא בנורא וחות בעיא לסהדיה ולא אשכחת יתהון תלת עיינהא למרומא ואמרת בבועו רחמין מן קומך ה' אלהי עני יתי בהדא שעתא דהיא שעה דאנינקי ואנא מקיימא לך תלת[א] צדיקין בבקעת דורא חנניה מישאל

a) Varianten aus cod. Par. 75: ענה || קדמך || עינה || וכעת.

¹⁾ L.t. שכיכו ברכת אבליים vgl. a. Anm. das. u. ebenso zu V. 18.

²⁾ Vgl. L.t. Ber. r. u. Raschi.

³⁾ Gen. 42,36 אכלת יתיה.

⁴⁾ Vgl. Midr. Ag. u. Ber. r. z. St.

דמלאכי מרומא ואנא ריש למשכחיא ואמר לא אשלח יתך אילהין
ברכת יתי¹⁾:

CAP. XXXIII.

(4) ורהט עשו לקדמותיה ונפיק יתיה ואתרכין על צואריה ונשיק
יתיה ובכון. תריהון עשו הוה בכי על דקהין שינוי ויעקב הוה בכי
על שעשיעות צואריה²⁾: (13) - ארום מלייתא חטיין-: (19) - מרגליין:

CAP. XXXIV.

(12) - נדן וכתובה-³⁾: (31) ענין שמעון ולוי ואמרין ליעקב אבוהון
לא יאי דהוון אמרין בכנישתהון דישראל ובית מדרשיהון ערלין סאיבו
בתול(ין)[א] ופלחי צלמין לדינה ברתיה דיעקב ברם יאי הוא למיהוון
אמרין בכנישתהון דישראל ובכתי מידרשות ערלין אתקמילו על עיסק
בתולה ופלחי צלמין על דסאיבו ית דינה ברם מן כדון לא יאי לשכם
בר חמור מתנאי בליביה ואמר היך איתא דלית לה תבוע אדם ולא
תבוע עלבן כן הות לדינה ברתיה דיעקב ואמרין היך איתא וניא[א]
ונפקת ברא חשב ית אחתן:

CAP. XXXV.

(9) אלהיה דעלמא יהוי שמיה משבח לעלמי עלמין ולדרי דרין
מן דונמת עלמא אליפת ענותנותך לדרי עלמין ענותנותך וצדקותך
והדרך וישרותך ותוקפך ויקרך לא פסקין לדרי דריא אליפת יתן
פיקודין יאין וקיימין שפירין אליפת יתן למברכא התנין וכלין⁴⁾ מן
אדם וזוניה דכן כתבא מפרש ואמר ויברך אותם אלה' ויאמר להם
אלה' פרו ורבו⁵⁾ ותוב אליפת יתן למבקרא ית בישאי מן אבונן אברהם
צדיקא דאיתגליתא עלוי ברחם(י)[ך] טביא ופקדתא יתיה למיגזור ית
עורלתיה ויתיב על תרע משכניה ובקרת יתיה⁶⁾ דכן כתבא מפרש ואמר
וירא אליו ה' באלוני סמרא⁷⁾ ותוב אליפת יתן למנחמא ית אבליא

1) Vgl. Ber. r. z. St. bab. Cholin 91b L.t u. Midr. Ag.

2) Vgl. Ber. r. Midr. חוית, L.t u. Pl. d. R. E. c. 37.

3) Vgl. L.t הדרגות vgl. m. Anm. das.

4) Man erwartet; und doch vgl. Deut. 24,6 Th. jes. u. Ps. Jon.

5) Gen. 1,28.

6) Vgl. L.t zu 18,1 u. bab. Sabb. 12b.

7) Gen. 18,1.

פרנסין הימנין על ידי משה ואהרן ומרים דמתילין בסנוליא¹⁾ ודי
 עצרתא יתהון בנו כסיה דפרעה ושויתא כסא בכף ידוי דפרעה הוא
 פילי דרב מזוניא [דרזוניא]²⁾ דעתיד פרעה למשתי בעקבא אוק אמר
 [את]³⁾ רב מזוניא [ת]קבל אגר טב [על חלמך טב]⁴⁾ דחלמא ובפתרוניה
 דחלמיה לא הוה יוסף חכם ליה מן בתר כדן אמר ליוסף הכמא די
 פתר באפוי⁵⁾ ואמר ליה דין הוא פתרוניה דחילמא תלת[א] שרביטיא
 תלתא יומין אינן: 18) וענא יוסף ואמר דין הוא פתרוניה דחלמא
 תלתא סליא תלתא [שעכודיא] קשיא דעתידין ישראל משתעבדן
 בארעא דמצרים בטינא ובלכניא ובכל פולחן די באפי ברא ועתיד
 פרעה מלכא דמצרים גזר[ן] גזירין על ישראל ורמי בניהון לנהרא
 וסופא דפרעה ועבדוי וחילוותיה ישתיצון ויפקון ישראל ורמי בריש גלי ואת
 רב נהתומין מקבל-אגר ביש דחילמא הדין חלם ביש הוא ופתרוניה
 דחילמא לא הוה יוסף חכים ליה ופתר ליה יוסף מן דלא הוא ידע⁶⁾
 ליה מן בתר כן תני יוסף ואמר דין הוא פתרוניה דחילמא תלת[א]
 סלין תלתא יומין אינן: 32) ושבק יוסף חסדא דלעיל וחסדא דלרע
 דלוו יתיה מן ביתיה דאבוי ואתרחין ברב מזוניא בבשר עבוד ובבשר
 דטעים כסא דמותא ולא אדכר כתבא דכתיב ומפרש ליט יהא גוברא
 דיתרחין בבשרא ויהב בישראל רוחצניה וברוך יהא גוברא דאיתרחין
 בשום מימרא דה' ושוי מימרא דה' רוחצניה⁷⁾ מן בנין כן לא אדכר
 רב מזוניא ית יוסף ואנשי יתיה עד זמן די מטא קיצא למתפרקא:

ויהי מקץ שנתיים ימים.

CAP. XLI.

(43) -והוון מקלסין קומוי ואמרין יהא⁸⁾ אבא דמלכא⁷⁾ ורב בחוכמתא

ורביך בשניא⁸⁾:- (45) -רב דמנס:-

¹⁾ Aehnlich L.t.

²⁾ Nach Ps. Jon.

³⁾ Der Text scheint hier nicht ganz in Ordnung zu sein; man erwartet nach den übrigen Mss. חכם statt חכמ; ליוסף st. ליה יוסף; פתר st. שפר.

⁴⁾ Vgl. die vorhergeh. Anm.

⁵⁾ Jer. 17,5 u. 7.

⁶⁾ Vgl. dag. unser Tharg. zu Gen. 49,22.

⁷⁾ Vgl. L.t אמר המלך; s. a. bab. bathr. 4a.

⁸⁾ Vgl. L.t u. Ber. r. c. 90.

ועזריה בה שעתא זמין קודשא בריך הוא למיכאל מלאכא ואמר ליה
 הב יתהון לה¹⁾ כיון דחמית יתהון אנהרן עיינהא וטלקת יתהון תחות
 ריגלוי דדייניא [ואמרת] גברא דאילין דידיה מיניה אנא מעברא על
 מנת יקדא ולא מפרסיא ליה ברם סהדא דביני לביניה יתן בליביה
 למחכם יתהון למאן אינון עיוקתא ושושיפא וחומרא האילין: (26)
 כיון a) דחכם יהודה תלתא סהדוי קם על ריגלוי ואמר בבועו מנכון אחי
 ואינשי ביתיה דאבא קבילו מיני פתגמא הדין במכילתא דאינש מכיל
 בארעא בה טכילין ליה בשמיא בין מיכלא טבא ובין מיכלא בישא
 וטובי דכל אינש דאית ליה עובדין טבין ולא בהית בעלמא הדין ולא
 בהית בעלמא דאתי סב לי ייקד באישא ספיא ולא ייקד באישא
 אכלא אישא בגין דנסיבית פרנודיה דיוסף אחי ואצבעית יתיה ברמא
 דצפירא זמלמית לאבא ואמרית ליה חכים כען הא כתונתיה דברך
 הוא [היא] אולא מיכלא לקביל מיכלא וסדר דין לקביל סדר דין²⁾
 זכייא היא תמר כלתי מיני היא מעברא חס לה לתמר כלתי לית היא
 מעברא בגין דזנו בגין כן לא יהבית יתה לשלה ברי ברת קלא³⁾ נפקת
 מן שמיא ואמרת תריכון אתון זכאין מן קדמי הות [הוה] פתגמא ולא
 אוסיף תוב למחכם יתה:

CAP. XXXIX.

10) -למדמוך עמה בעלמא הדין דלא למיהוי שותף עמה בניהנב
 לעלמא דאתי³⁾: 18) -כד ארעמית-:

CAP. XL.

12) ואמר ליה יוסף דין הוא פתרוניה דחילמא תלתי שרביטיא
 תלתי¹⁾ אבות [אבתה] עלמא אינון דמן בני בניהון עתידין למ[שת]עבדא
 בארעא דמצרים במינא וכליבניא ועתידין למתפרקא על ידי תלתא

|| ספרסמיו || תותי רגלי דייניא וא' || דחמית || חות הב || זמן ||

|| למתי יקד || מכלא || כיל || דאיניש || תלתי: Par. 75: Varianten aus cod. || דנסיבית ||
 || עוד || קדמאי || ברם בגין דלא || ויא || דמסחור || חכום || בארמא || וצבעית ||

1) Vgl. Midr. Ag. Ber. r. u. Jalq.

2) Vgl. Midr. Ag. u. Ber. r.

3) Vgl. L. t. u. Anm. das.

4) תלתא?; s. a. Variante zu 38,26

כל ארעא דמצרים קטולין ועד נעבד כל ארעא דמצרים צדו מן בני אינש מינך אנא מתחיל ומן פרעה רבך אנא מחסל הלא אשתמע(ת)¹⁾ לך והלא אתני לך מא דעבדו תרין אחיי שמעון ולוי בכרכא דשכס די עלו בנווה לרוחצן וקטלו בה כל דכרין לפתגם דחרב על די סאיבו ית דינה אחתנא²⁾ על אהת כמה וכמה בנימן דקא מתמני עמן בפלוגא דארעא עם שבטיא ומקבל חלק ואחסנא בפלוגא דארעא ואנא דחיילי קשי מן תרוהון דערבית ית טלייא מן לוח אבא למימר אין לא איתית יתיה לוותך ואקימית יתיה קומך גיהוי לך חייב ומנודה מן שאילת שלמיה דאבא [שאילת שלמך]³⁾ כל יומיא הלא לא אשתמע לך ולא אתני לך ארום מלכין ושלמיין אנן דכמתך בארעא דכנען ביון דחמא יוסף דסלקת כוליתיה דיהודה אחוי ונפק סעריה דליביה ובזען לברשיה בה שעתא רמו יוסף למנשה בריה וטפה ברנליה בנו פלטיין ואזדעזעו השב יהודה בליביה ואמר דין חילא מן דבית אבא הוא בנין בן שרי מרכיך במילוי⁴⁾ ואמר רבוני שאיל ית עבדוי למימר האית לבן אב או אה:

CAP. XLV.

(8) -ולפטרון לכל אינשי ביתיה:- (28) ואמר ישראל סנין טבין ונעהמן סבית למחמי והדא לא סבית דהא עד כדון יוסף בחיין גיזיל ונחמי יתיה קדם עד לא נמות:

CAP. XLVI.

(28) -למתקנא ליה אתר בית משרי לגשנא:- (30) ואמר ישראל ליוסף אין מית אנא בהדא וימנא כאילו דלא מית מן בתר דחמית [ית] סבר אפיין ארום עד כדון אנת בחיין:

דעלו || אחי || איתני || אישתמע || מחסיל || וכפרעה || אנש || דאעביד מתחשבה עמן מן שבטיא ולא מקבלא חלק ואחסנא עמן בפלוגא דא || דכריא || לרוחצן תרוהון || קשה || ואחסנא עמן || מתמנה עמן מן שבטיא || אחתנא דלא הות אית || יומא || שאילת שלמא דאבא || איהו חייב ומנודה || קדמך || ואקימית || fe || ית וכו' || fe || הוא || מדבית || ובזעין || דסליקת || כותך || ושלמיין אוף || הלא אישתמע-והלא ואמר בבני רבוני ימלל כען עבדך פתגמא

¹⁾ Siehe weiter unten.

²⁾ Vgl. die Varianten aus cod. 75.

³⁾ Siehe die Anm. zu 43,9.

⁴⁾ Vgl. Ber. r. u. L. t z. St.

CAP. XLII.

(1) וחמא יעקב ברוח קודשא ארום אית עיבור מזדבן במצרים ואמר יעקב לבנוי למא כען תתחמון סבעין ביני כפנין¹⁾: (13) -אוחרנא לית אנן ידעין מא הוה בסופיה: (23) ואינון לא הוו ידעין ארום הוה יוסף חכים בלישן (בית) בית קודשא ארום היך תורגמן הוה מנשה²⁾ דייר ביניהון: (36) ואמר להון יעקב אבוהון יתי תכלתון יוסף כד נחת לותכון לדותן לית אנא ידע מה הוה בסופיה אמרית עלוי חיות ברא אכלת יתיה ושמעון בשעתא דנחת רעבון למצראי לית אנא ידע מא הוה בסופיה אמרית שליטא דארעא חבש יתיה וכנימן אתון בעיין למיסב ועלי אינון חשיבין למקמא תרין עשר שיבטין:

CAP. XLIII.

(9) -מן ידי תדכריניה- ואיהוי מרחק מן שלמא דאבא כל יומיא³⁾: (14) -ואנא היך מא דילא תכלית על יוסף ברי בין לא אוסיף למתכלא לא על שמעון ולא על בנימין: (19) -די הוה ממני אפיטרופוס על ביתיה-:

CAP. XLIV.

(15) -ארום סמיירא יטייר-:

ויגש אליו יהודה.

(18) וקריב לותיה יהודה ואמר בבכו מינך רבוני ימלל כען עבדך פתגם במשמעיה דרבוני ולא יתקף רוגזך בעבדך הלא מן זימנא קמאה דאתינן לוותך הות [הוית] אמר לן מן קדם ה' אנא דהיל וכדון השתא מדמיין דינך לדינוי דפרעה רבך ברם אנא יקיר כוותך ואבא יקיר כוות פרעה רבך דאת אמר ביה משתבענא אנא [משתבע] בחיי רישיה דאבא הכמא דאת משתבע בחיי ראשיה [!] דפרעה רבך דאין שרי אנא חרבא מן תיקא לית אנא מחזר יתה לתיקא עד נמלי

|| הוית || לוותך || קדמאה || כמשמעיה: Par. 75: (a Varianten aus cod. Par. 75: || מידמיין || ובדין השתא || ראשיה || היך מה || ראשיה || משתבע || || עד דאמלי || יתיה || חרבי

¹⁾ Vgl. L.t u. bab. Taan 10b.

²⁾ Vgl. Ber. r. jalq. Raschi u. L.t z. St.

³⁾ Das 2. Fragm. gehört zu 44,32; a. a. unser Tharg. zu 44,18 u. die Varr.

יהודאי ידך יתפרעון לך מן בעלי דבבך יהוון מקדמין ושאלין בשלמך כל¹⁾ בני דאבד: 9) מדמי אנא לך יהודה בנור אריוון [על עסקיה קטולא] דיוסף ברי דאת הוית משוייב ליה על עסקיה דינא דתמר דאת אמרת זכאה מיני נייה ושרי את בנו [קרתה²⁾ כאריא ו] כאריוותא לית מלכו דתקום מקדמך: 10) לא יפסקון מלכין ושלטונין מדבית יהודה ולא ספרין ומלפי אוריאי מבני בנו עד זמן דייתי מלכא משיחא [דידידיה היא מלכותא וליה עתידין ישתעבדון כל מלכוותא דארעא: 11) מה יאי הוא מלכא משיחא⁴⁾] דעתיד למיקום מדבית יהודה אסר חרצוי נפק לקרבא לקבל שנאוי ומקטל מלכין עם שלטונין ומסמך [ומסמך] למוריא מן אדם קטוליהון וגלימתא מהוור לתרב גיבריהון לבושוי מזוגנין באדמא: 14) יששכר שבט תקיף ותחומיה יהא ממצע בין תרין תחומיא: 15) וחמא בית מוקדשא דאיתקרי מנוחה ארום טב הוא וית ארעא דישראל ארום שמינין אינון פיריה וארכן כתפתיה למילעי באוריתא²⁾ והוון ליה כל אחוי למסקי מסין: 16) מן דבית דן יקום פריק ודיין כחדא ישתמעון ליה כל קהל שבטיא דבני ישראל: 17) יהוי דן מדמי לחויה [דרביע באורחא ול] חרמניא דכמן בפרשת אורחא גכית סופיא בעקביה וממרע יתיה ומן אימתא מתהפך רכביה ונפל לאחורוי: הוא שמשון בר מנוח דאימתיה על בעלי דבבוי ונפק לקרבא כל קבל סנאוי ומקטל מלכין עם שלטונין: 18) אמר יעקב אבונן לא לפורקניה דנדעון בר יואש סכיית נפשי דהוא פורקן שעה ולא לפורקניה דשמשון בר מנוח סכיית נפשי דהוא פורקן עבר אלא לפורקנא די אמרת למיתא לעמך לישראל ליה לפורקנא סכיית ה': 19) מן דבית גד יפקון משריין מטכסין¹⁾ מזיינין והינון יעברון ית ישראל ית יורדנא ואינון [י] יחסנון יתחון ית ארעא דכנען ומן בתר כן יחזרון בשלם למשכניהון: 20) טובוי דאשר מא שמינא היא ארעיה ארעיה תהא מכפא תפנוקי מלכוון דבני ישראל: 21) נפתלי עזנדין [ק] ליל מבשריין בוסרן [בסורן] טבן והוא בשר לאבונן יעקב מן שירויה דהא עד כדון יוסף בחיין והוא נחת למצרים בשעה זעירא ואיתי אוניתא דחקל כפילה וכד הוה פתח

¹⁾ Ergänzt nach cod. Vat. 440.

²⁾ Vgl. Ber. r. Tanch. u. Midr. Ag.

וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאַרְצוֹ מִצְרַיִם.

CAP. XLVIII.

(22) וַאֲנִי יְהִיב לָךְ חֶלֶק חֵד יתִיר עַל אַחֶךָ לְבוֹשִׁיָּה דָאֲדָם קָמִיא
 דִּי אִיתִיהִיב לְאַבְרָהָם וְהוּא יְהִיב יִתְיָה לִיעֲזֶק אָבִא וִיעֲזֶק אָבִא יְהִיב
 יִתְיָה לְעֶשָׂו אַחִי וְלֹא נִסְכִּית יִתְיָה מִיִּדְיָה לֹא בַחֲרָבִי וְלֹא בַקְשָׁתִי אַרְוֹם
 אִילָהִין בִּזְכוּתִי וּבְעַבְדִּי טְבִיִּיא¹⁾:

CAP. XLIX.

(1) וּקְרָא יַעֲקֹב לְבָנָיו וַאֲמַר לָהֶן אֲתַכְנֹשׁ וְאֲחֹזִי לְכוּן יִתְדִיעֶרַע
 יִתְכוּן מִתָּן אֲנִיא לְצִדִּיקָא וּפְרַעְנוּתָא דְעֵתִיד לְמַתִּיא לְרִשְׁעִיא בְּעִידָן
 דַּאֲיִנוּן כְּחֵדָא מִתְכַּנְשֵׁן בְּסוּף יוֹמִיא דְהוּא מְגַלִּי לָהֶן כֹּל מֵא דְעֵתִיד
 לְמִיתִי בְּסוּף עֲקְבֵי מִשְׁחָא מִן דַּאֲיִתְגַּלִּי לִיה אִיתְבְּסִי מִינִיה וְקָם יַעֲקֹב
 וּבְרִיךְ יִתְהוֹן גְּבַר כְּמִסַּת בְּרַכְתִּיה בְּרַךְ יִתְהוֹן: (2) מִן דַּאֲיִתְכַּנְשׁוּ תְרִין
 עֶשֶׂר שְׁבָטָיו דִּיעֲקֹב וְאִתְגַּלִּי דְרַנְשִׁיָּה דְדֶהְבֵּא דְהוּא יַעֲקֹב אֲבוּנָן רַבִּיעַ
 בְּנוֹה סַבְרִין דְּהוּא גַלִּי לָהֶן קֶץ פּוֹרְקָנָא וְאִתְבְּסִי מִינִיה עֲנִי יַעֲקֹב וַאֲמַר
 לָהֶן אֲבְרָהָם אֲבֹי דֵּאֲבֵא קָם מִינִיה פְּסוּלָא בִישְׁמַעְעָל וּבְבִנְהָא דְקַטּוּרָה
 יַעֲזֶק אָבִא קָם מִינִיה פְּסוּלָא עֶשׂו אַחִי וַאֲנִי דְחִיל דְּלֹא יְהוִי בִּינִיכּוֹן
 גְּבַר דִּי יִדְבֵּק בְּבָנָיו דֵּאֲחִי [דֵּאֲחִי] לְמַפְלָח קֶדֶם טַעוּן עֲנִיין תְּרִין עֶשֶׂר
 שְׁבָטִין דִּיעֲקֹב בְּחֵדָא לְבֵא שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵנָּא ה' אֶחָד²⁾: (3) רַאֲוִבִן
 בּוֹכְרִי אֶת חֵילִי וְשִׁירֵי צַעְרִי לָךְ הוּיָא חוּיָא [!] לְמִיסַב תְּלָתָא חוּלְקִין
 יִתְרִין עַל אַחֶךָ בְּכִירוּתָא וּמַלְכוּתָא וּכְהוֹנָתָא רַבְתָּא³⁾ וְעַל דְּחִכְתָּא רַאֲוִבִן
 אִיתִיהִיבַת בְּכִירוּתָא לְיוֹסֵף וּמַלְכוּתָא לִיהוּדָה וּכְהוֹנָתָא רַבְתָּא לְבִנֵּי
 שְׁבָטָיו⁴⁾ דְּלוּי: (7) לִישָׁא הוּת קֶרְתָּא דְשָׁכֵם כְּדִי קָמוּ עֲלָה שְׁמַעוֹן וְלוּי
 לְמַחְרַבָּא [יִתְה] בְּרוּזִיָּהוֹן אַרְוֹם תְּקִיף הוּא וּבְחִימַתְהוֹן אַרְוֹם קְשִׁיא הוּא
 [הוּת] אֲמַר אֲבוּנָן יַעֲקֹב אֵין דְּשִׁרְיִין אֵינוֹן כְּחֵדָא שְׁמַעוֹן וְלוּי לִית אֹמָא
 וּמַלְכוּ דְתַקּוּם לְקַבְלִיָּהוֹן אֲפֻלִּין יִתְ בְּנֵי שְׁבָטָיו דְּשְׁמַעוֹן סַפְרִין וּמַלְפִי
 אֹרִיתָא דְבְנֵי כְּנִישְׁתָּא דִּיעֲקֹב וַאֲכַדְרִי יִתְ בְּנֵי שְׁבָטָיו דְּלוּי בְּבֵית מְדֻרְשָׁא
 דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל: (8) יְהוּדָה אֶת יוֹדוֹן לָךְ כֹּל [אַחֶךָ וְעַל שְׁמֶךָ יִתְקְרוּן כֹּל

¹⁾ Ber. r. ובמִצְרַיִם מִצְרַיִם.

²⁾ Vgl. Jellinek II. 73; Tanch. ed. Buber u. Anm. das.

³⁾ Vgl. Ber. r. u. L. t.

⁴⁾ Man erwartet שְׁבָטָא, doch vgl. den folgenden Vers.

27) בנימין שבט תקיף¹⁾ מדמי לדוב חטיף ובתחומיה יתבני בית מוקדשא ובאחסנתיה תשרי יקר שכינתיה דה' בצפרא יהוון מקרבין (אימר תדירא וביני שמשתא יהוון מקרבין) אימר תמידא וביני שמשתא יהוון מקרבין אימר עלתא ונסוכיא וברמשא יהוון מפלגין מותר קורבניא דבני ישראל:

CAP. L.

1) וארבע יוסף [ית אבוי] בערס דשינדפון מחפיא דהב ומקבעא מרגליין ומהזקא במאני בוצא וארגוונא תמן שפכון חמרין וריחנין טבין תמן מוקדין בוסמנין טבין [תמן] קיימין גוברין בנוי דעשו ותמן קיימין שלטונין מן בנוי דישמעאל תמן קאים אריה יהודה ואמר לאחוי איתו נבני לאבונן ארזא רמא דרישיה מטי עד צית שמיא ברם שורשוהי מטיין עד דרי עלמא די מיניה קמון תרין עשר שבטיא די מיניה קמון כהניא בחצצריהון וליואי בכינריהון ובכין ארכין יוסף באפוי דאבוי ובכא עלוי ונשק יתיה: 16) ופקידו ית בלהה²⁾ אמתא דרחל למימר [ליוסף] אבוך פקיד קדם עד לא איתכנש למימר: 19) ואמר להון יוסף לא תדחלון ארום חסלת בישתא דעבדתון לי הלא קדם ה' הינן מחשבתהון דבני נשא: 21) וכדון לא תדחלון אנא מפרנס יתכון וית טפלכון ונהם יתהון ואמר להון חד עשר כוכבין בעו למובדא חד כוכבא ולא יכילו וחד כוכבא היך יכיל למובד חד עשר כוכבין³⁾ בגין כדן מליל תנהומין על לבחון: 26) -בגלוסקמא:-

1) L.t גדול וחזק שבת.

2) Vgl. Jalqut u. L.t.

3) Vgl. Jalq. L.t u. bab. Meg. 16b.

פוטיה בכנישתהון דישראל חלבא ודוכשא נגיד שיותיה [שותיה]¹:
 (22) ברי דרבית יוסף ברי דרבית ותקיפת ותוב הוה חמי לך למתקף
 מדמי לך אנא יוסף ברי לגפן שתולה על מכוועין דמיא דשלחת שורשיה
 לתהומיא ופכרת שני כל כיפיא ועוברתה שלחת לרומא וכבשת כל
 אילניא כדון כבישת יוסף ברי בחוכמתך כל הכומיא דמצראי וכל
 חרשיהון כד ארכיבו ית(י)ך במרכבתא תניתא דאית לפרעה והוּו מקלסין
 קוסך ואמרין יחי אבוי דמלכא דרב בחוכמתא וזעיר בשניא והוּו בנתיהון
 דמלכיא ודשלטוניא מדקין עלך מן חרכיא ומסתכלין כך מן שוריא והוּו
 מסלקן² עלך שירין עזקן קטלין ומעיינין מא דילמא ותלוי אפיין
 ותסתכל בחדא מינהון חס לך ברי יוסף לא תלית אפיין ותסתכל
 בחדא מינהון דילמא תיהוי שותף עמה בניהנם³ והוויין בנתיהון
 דמלכיא ודשלטוניא אמרין אילין לאילין דין הוא יוסף חסידא די לא
 אזל בתר חיוז עיניו ולא בתר הרהור ליביה ארום חיוז עיניא והרהור
 ליבא היגון מוכרין בר נשא מן נו עלמא בגין כדון יקום מינך תרין
 שבטין מנשה ואפרים ויקבלון אחסנא עם אחיהון בפילוג ארעא:
 (23) ואמירו ליה וקמו לקובליה ואכלו קורצוי קדם פרעה מלכא דמצרים
 מן בגלל למחתא יתיה מן כורסי מלכותיה ולשנו עלוי לישן תליהאי
 בפלכין דפרעה דהוּו קשיין עלוי היך נרויא [נרייא]: (24) ושוי בתוקפא
 רוהצניה ופשט ידוי ואדרעוי ובעא רחמין מן תקיפא דאבוי יעקב ומן
 תחות אדרע גבורתיה דמן תמן מומרין [מדברין] כל שבטאי דבני
 ישראל: (25) מימר אלהא דאבוכ יהא בסעדרך ואלה שמיא יכרך יתך
 מן ברכת טוב טלא ומימרא דנחתין שמיא מלעיל ומן ברכת(א)
 מברעי תהומא דנבעין וסלקין מן ארעא מן לרע ומן ברכתא דאבוכ
 ודאימך⁴: (26) ברכתא דאבוכ יתוספון על ברכתא דבריכו יתך אברהם
 ויצחק דמתילין בטווריא ומן ברכת ארבעתי אמהתא דמתילן בגלימתא
 שרה ורבקה רחל ולאה ייתין כל ברכתא האילין ויתעבדון כליל דרבו
 על רישיה דיוסף ועל קדקדיה דגברא חסידא דהוא מלך ושלט על
 ארעא דמצרים וזחיר באיקרית דאבוי ולא שני כליל רבותהון דאחוי:

¹) Vgl. L. t u. Jellinek I. c. pag. 80.

²) Auffallend ist hier der Wechsel des Geschlechts.

³) Vgl. Ber. r. c. 98, P. d. R. E. c. 99 = Jell. ib.

⁴) Vgl. L. t z. St.

התנא בעה למיגזר וחמוי לא שבק יתיה וכדון יכפר אדם נזירתא
הדא די ישיזיב להתנא מן ידוי דמלאך מותא: (26) וכד ארפי מחבלא
מיניה בכדין שבחת צפורה ואמרת מן תקוף הוא אדם נזורתא הדא
די שיזיב להתנא הדין מן ידוי דמלאך מותא:

וידבר אלהים אל משה.

CAP. VI.

(3) -ושום מימרא דה': (9) -מקפידת: (20) -חביבתיה:-

CAP. VII.

(15) -למתקדרא על מיא:- (19) -ובקיסא ובכיפא:

CAP. VIII.

(1) -ביציא:- (5) -הב סימן ואתרחין עלך עד אימת איצלי
עלך:- (10) -כרוון:-

CAP. IX.

(20) ואיוב על דהוה מן יעצי פרעה הוה דחיל מן נזירתיה דחי
עלמא עריק ית שלונוי וית בעיריה באפי ברא¹⁾:

ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה.

CAP. X.

(28) ואמר ליה פרעה איזל מעילוויי איזדהר לך לא תוסף למללא
קומוי תוב מן מיליא בישתא האילין צבי פרעה לממות ולא למיהוי
שמע מילולך ואסתמר לך דלא יתקוף רונגן [רונגין] עלך ואמסור יתך
בידהון [דאילין] דהוון תבעין ית נפשך למיקטל יתך: (29) ואמר ליה
משה יאות מלילתא מבשר הוינא עד דאנא יתיב במדין ארום מיתו
נזבריא דהוון תבעין ית נפשי למקטול יתי לא מן דהוה עלך רחמין
הוינא מצלי ומתתא מתכליא מינג ברם מחתא הדא עשיראה היא
לפרעה ומן ברך בוכרך אנא משרי ואמר ליה משה יאות מלילתא לא
אוסיק תוב למיחמי סבר אפייד:

¹⁾ Vgl. Midr. Ag. u. Ps. Jon.

EXODUS I—VI.

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה.

CAP. I.

(15) ואמר מלכא דמצרים לחיתא עברייא דשמא [ד]חדא מנהון שפרא דשמה יוכבד ושמא דתנייא פועה היא הות מרים¹⁾: (19) ואמרא חיתא לפרעה ארום לא כנימוסי נשיא מצריא אינון נשיא עברייא ארום חיינו אינון קדם עד דלא תיעול לזותהון חיתא אינון תליין עיניהון בצלו לות אבוהון דבשמיא והוא שמע קל צלותהון והוא עני יתהון ואינון ילדן: (21) והוה כד דחלן חיתא מן קדם ה' וקנין להון שום מן קדם אבוהון דבשמיא ועבדו להין נתין ביתא דמלכותא וביתא דכהונתא רובתא יוכבד נסבת כליל מלכותא ומרים נסבת כליל כהונתא רובתא¹⁾:

CAP. II.

(1) ואזל גברא מבית לוי ונסיב ית יוכבד חביבתיה ליה לאינתו: (3) -באפרא-: (10) -שליבתיה-: (12) ואסתכל משה ברוח קודשא בתרי עלמיא וחמא והא לית גיור עתיד למיקום מן ההוא מצראה וקמל ית מצראה וממע יתיה בחלא²⁾:

CAP. III.

(14) ואמר מיסרא דה' למשה דין דאמר לעלמא מן שירויא הוי והוי ועתיד למיסר ליה והוי ואמר כדין תימר לבני ישראל הוא דשלה יתי לזתכון:

CAP. IV.

(6) -בחוכך-: (10) -חגיר פוס-: (25) ונסיבת צפורה מינרא וגזרת ית עורלתא דברה ואקרבת יתיה קדם ריגלוי דמחבלא ואמר[ת]

1) Vgl. Sotah 11b, Exod. r. Jalq. u. Lt.

2) Vgl. Lt u. Anm. das.

שָׁכַט עֵנָא וְאָמַר בִּי אֵינֶן מִתְּפַרְקִין וְאָנָּה הוּא דְנִסָּב כְּלִילָא
דְּמַלְכוּתָא דְּבִי קִמּוּ בָּל אִילָנָא דְּסִימִין כִּד אֵינֶן הַמִּין יְתִי פִתְחִין
פּוֹמֶתֶן וּמִקְלָסִין בְּטַרְפִּיהֶן לֵלֵאא הִיוּא:
אֲדָר עֵנָא וְאָמַר לִית אָנָּה פְּנִי לְבִין בְּחֵדָא שְׁעֵתָא דְּהוּא שְׁעָה
דְּאֵינִיקָן חֻבָּא כְּתָבִי דְּכִנְאָה פְּרִיסִין עַל עֲמֻדֵי בְּנִישְׁתָּא לְמַשְׁיָצִיא
וְלַמּוֹבְדָא שְׁנֵאִיהֶן דִּישְׂרָאֵל וּבְדִין לִית אָנָּה נִיחָ וְלֹא שִׁדָּךְ עַד זְמַן
דְּנַפְרוֹס כְּתָבִי וּמַעֲרַב לְדִידִיתָ כִּסָּא דְּמוֹנָה הוּא יִשְׁתַּנִּיחָ וְנֻבָּא דִּי
חֶפֶר הוּא יִמְלִיגִיחָ:

עַד דְּהִינֵן מִתְּכַנְשִׁין אִילָן לְאִילָן אֲתִי מִשֶּׁה נְבִיא סְפָרִיהֶן
דִּישְׂרָאֵל וְאָמַר לְבִין קִימוּ פִּיק לְפָנֶיכוֹס יִרְחָא דְּנִיכָן רֵאשִׁיהֶן לְבָל
יִרְחָא דְּכִיתָ פֶּרֶךְ ה' עֲמִידָה בְּנִי יִשְׂרָאֵל וְכִיתָ עֲתִיד לְמַפְרוֹךְ יִתּוֹן בְּנִין
כְּדִין כְּתָבָא בְּפִרְשֵׁי וְאָמַר יִרְחָא [הַדִּין] לְבִין נִיכָן רִישׁ יִרְחִין קִמָּא
מִתְּמִנִּי הוּא לְבָל רִישִׁי יִרְחִי שְׁתָּא: (11) -תְּרַצִּיקוֹן אִסְרוֹן בְּמַצּוֹתָא
דְּאִדְרִיתָא: (33) -אֲרוֹס אֲמַרְו מַצְרָאֵי אִי שְׁחִין אֵינֶן חֵכָא בְּנִי יִשְׂרָאֵל
שְׁעֵתָא דְּהָא הָא כָּל מַצְרָאֵי מִיתִין: (25) תּוֹתְבָא דְּנִבְרָ וְאִנִּירָא כִּד הוּא
מִן בֶּר עֲמִין לֹא יִבּוֹל מִינִיחָ¹:

וְהָיָה בִשְׁלַח פְּרָעָה.

CAP. XIII.

(17) וְהָיָה כִּד שְׁלַח פְּרָעָה יִת עֲמָא וְלֹא דְּבִרִינִין ה' אֹרַח אֶרֶץ(א)
פְּלִישְׁתָּאֵי אֲרוֹס קְרִיבָא הוּא מֵאֲתִין אֲלֵפִין דְּנַפְקוּ מִמַּצְרַיִם תְּלָתִין שָׁנִין
קִדָּם קִינָא דְּה' מֵאֲתִין אֲלֵפִין גִּבְרָ(א)ִין רִיגֵלָאִין בְּנִי הִילָא הוּוּ כְּלָחִין
מִשְׁבֵּטָא דְּאִפְרַיִם מֵאֲחֵדִין בְּתִרְסִיקִין וּבְמֵאנִי זִינָא וּבְרוֹמֶתִין הִן הִן גְּרָמִיא
יִבְיָשִׁיא דְּאֲחִיא יִתְחֶן ד' עַל יְדֵי יִחְזָקָאֵל נְבִיא בְּבִקְעַת דִּירָא וּמִן אִילָן
גְּרָמִיא הוּוּ מֵאנִי מִשְׁתִּיא דְּשִׁתִּי בְּהִין גִּבּוֹדְנִצְר רִשְׁעָא וּבְשִׁעֵתָא דְּאֲחִיא
יִתְחֶן ה' עַל יְדֵי יִחְזָקָאֵל נְבִיא הוּוּ (ב) [ב] פִּתְחִין לִית לְחֵהוּא רִשְׁעָא עַל
פּוֹמִיחָ וּמִקְרָבִין גְּרָמִיא לִית גְּרָמִיחָ וְהוּוּ וְקִמֵּן עַל רִיגֵלִיהֶן מִשִּׁירִין
מִינִין לְחֵדָא לְחֵדָא כּוֹלְחִין קִמֵּן בֶּר מִן גִּבְרָא דִּד דְּלֹא קָם אֲמַר נְבִיא
קִדָּם ה' מַה הוּוּ עֲוֹבְדֵי דְּהָאֵי גִבְרָא דִּד דְּלֹא קָם וּבְכִין אֲמַר לִית ה'
בְּחִבּוּלָא יִהֵב וּבְרִיבִיתָא נָסַב וְלֹא יִיחִי וּבְכִין אֲחִיא לִית ה' לִיִּחְזָקָאֵל

CAP. XII.

(2) ירחא הדין לכן ניסן ריש ירחיא והוה כיון דאיתגלי ה' למפרוק ית עמא ישראל בשרפין ובעננין ובשכינן איתגלי וקם ליה בן כל רישי ירחיא למידע שבהא דכל חד ורבוא דכל חד וחד ובהדין מנהון ישראל מתפרקין ומאן הוא מינהון דנסב כלילא אייר דענא ואמר בי אינן מתפרקין ואנא הוא דנסב כלילא דמלכותא דבי על נח משיבא לתיבותא בשלם¹⁾:
 סיון ענא ואמר בי אינן מתפרקין ואנא הוא דנסב כלילא דמלכותא דבי קם מזורא דסיני משכלל כחתן וכל [ישראל] קמון מציתין למשמע דינומים דחיון מן פסחיא²⁾:
 תמוז ענא ואמר בי אינן מתפרקין ואנא הוא דנסב כלילא דבי עלו ילילא לארעא רכנען ואיתון מן פירי דארעה דורון לות עמא³⁾:
 אב ענא ואמר בי אינן מתפרקין ואנא הוא דנסב כלילא דבי מתבנשין כל ירחיא בעיין למרנום יתיה אול לך מינן מרה דפלטרוותא דבך כל חוביא מתגבין ובך מלכא מקיד נגניה:
 אלול ענא ואמר בי אינן מתפרקין ואנא הוא דנסב כלילא דשיפורי שיפור דחיון ונשמתו נישמא דחיון:
 תשרי ענא ואמר בי אינן מתפרקין ואנא הוא דנסב כלילא דבי קיימין כל נשמתא באנינקי ביומא צומא דכפור וכד הסי אנא זכותהון דישראל מייסין וסלקין קדם אלהתון דבשמיא אנא מברע גרמי בבק מאזניא ומדבר זכון סניען על ישראל:
 מרחשון ענא ואמר בי אינן מתפרקין ואנא הוא דנסב כלילא דבי שריין רבועיא למרבוע ומתמרג לארעא ארבע פילון:
 כסלו ענא ואמר בי אינן מתפרקין ואנא הוא דנסב כלילא דבי קים משה משכן זימנא ואיתיה וקדש יתיה וית כל מאני וחפי יתיה בדחבא סנינא⁴⁾:
 טבת ענא ואמר בי אינן מתפרקין ואנא הוא דנסב כלילא דאנא טב ובי כל מוכא הוי דורון:

¹⁾ Vgl. bab. Rosch-hasch. 11b; s. dag. Esth. II au III,7.

²⁾ Vgl. Ps. Jon. zu Num. 13,26 u. den Commentar; s. a. bab. Sotah 35a.

³⁾ Vgl. Pes. rabb. c. 6,23a. (R.E.J. 1895 pag. 27).

קדם ה': 11) ואמרין למשה הא מן בלו דלא הוה לן קברין במצרים
דברתנא למקברא יתן במדברא מה דא דעבדת לן למפקא יתן מן
ארעא דמצרים: 12) הלא דין פתגמא די מלילנא עמך במצרים למימר
ארפי מינן ונפלה ית מצראי ארום טב לן פלחין ית מצראי מן למקטלא
יתן במדברא: 13) ואמר משה לעמא בני ישראל לא תדחלון אתעתדו
וחמון ית פורקנא דה' דיעביד לכון יומא דין ארום כמא דחמיתון ית
מצראי יומא דין לא תוספון למחמיהון תוב עד עלמא: 14) מימרא
דה' יגיה לכון קרבא קומו שתוקו והבו יקר ותושבתתא לאלהן: 15)
ואמר מימרא דה' למשה עד אימתי את קאים מצלי קדמי שמיע היא
צלותך קדמי ברם צלותהון דעמי קדמת לדיך מליל עם בני ישראל
ויטלון: 16) ואת משה תלי ית חוטרך וארכין ית ירך על ימא ובזע
יתא ויעלון בני ישראל במציעות ימא ביבשתא: 17) ואנא הא אנא
מתקין ית ליבחהון דמצראי ויעלון בתריהון ויטיקו מימרי בפרעה
ובכל חילוותיה בארתיכו ובפרשוי: 18) וידעון מצראי ארום אנא
הוא ה' באיתיקרותי בפרעה בארתיכו ובפרשוי: 19) ונטל מלאכא
דה' דהוה מדבר קדם משריתהון דישראל ואתא מבתריהון ונטל עמודא
דעננא מן קומיהון וקם ליה מן בתריהון: 20) ועל בין משריתהון
דמצראי ובין משריתהון דישראל והוה עננא פלגא נהור ופלגא חשוך
נהורא מנהר על ישראל וחשוכא מהשיך על מצראי ולא קריבו אילין
לאילין למסדרא סדרי קרבא כל ליליא: 21) וארכין משה ית ידיה
על ימא ודבר ה' ית ימא ברוח [קידומא] תקיף כל ליליא ושוי ית
ימא ליבשתא ואתבזעו מיא: 22) ועלו בני ישראל במציעות ימא
ביבשתא ומיא הוו להון שורין רמאין מן ימיניהון ומן שמאליהון:
23) ורדפו מצראי ועלו בתריהון כל סוסותיה דפרעה ארתיכו ופרשוי
לנו מציעות ימא רבא: 24) והוה בעידני צפרא ובדיק ה' ברנו על
משריתהון דמצראי בעמודא דאישתא [ועננא ורמא עליהון נפטא
ואישתא] ואבני ברדא ושמש ית משריתהון דמצראי: 25) ופרק ית
גלגלי רדוותהון דהוו מדברין להון גרירין מן בתריהון אורחתהון
דמולותא למיהוי נגדן לגולגליא וקיסיא חזרו גולגליא ורדוותא למיהוי
נגדן למולותא ורמיין לימא עניין מצראי ואמרין אילין לאילין [להן]
נתוב ונערוק מן קדם עמא בני ישראל ארום דין הוא ה' דהוה עבד
להון סדר נצחני קרביהון עד דאינון יתיבין גבן במצרים ולחוד [ולחוד]

נביא [אתא] הדין שכן עתיד לאחאה מיתא ובכן אמר ליה ה' דילמא יזועון עמא במיחמיהון אחותון [אחיהון] מיתא וידחלון ויתובון למצרים¹:
 (18) ודבר ה' ית עמא אורח מדברא לימא דסוף ומזינין בעוכדיא טביא סליקו בני ישראל פריקין מן ארעא דמצרים: (19) ואסיק משה ית גרמיו דיוסף עימיה ארום משבע[ה] אשבע[ה] יוסף בחייו ית בני ישראל למימר מדבר ידבר ה' יתכן ברחמיו טביא ותסקון ית גרמיו מן הכא עימכון: (20) ונטלו מסכות ושרו באיתם דבסיפוי דמדברא: (21) ומימרא דה' הות[ה] מדברא קומיהון באיממא בעמודא דעננא למתקנא להון אתר בית מישרוי באיממא [באורחא] ואוף בליליא בעמודא דאישתא למנהרא להון למיהוי סהלכין באיממא ובליליא: (22) לא פסק מאור עמודא דעננא באיממא ואוף לא נהור עמודא דאישתא בליליא קדם עמא:

CAP. XIV.

(1) ומליל דיבריה דה' עם משה למימר: (2) מליל עם בני ישראל ויחזרון וישרון קדם פונדק(ו)י חירתא בין מגדלא ובין ימא קדם בעל צפון מעותא מכוונין תשרון על ניף ימא: (3) ויימר פרעה על עיסק עמא בני ישראל טעיין אינון במדברא טרא עליהון בעיל צפון טעותא נגדוי דמדברא: (4) ואתקף ית ליביה דפרעה ורדף בתריהון ויתייקר מימרי בפרעה ובכל חילוותיה וידעון מצראי ארום אנא הוא ה' ועבדו כדן כמימריה: (5) ואיתגי למלכא דמצרים ארום ערק עמא ואיתחפיד ליביה דפרעה ושלטוני על עמא ואמרין מה הוא דעבדינן ארום שלחינן ית ישראל מלמפלח קומינן: (6) וטכיס ית ארתיכיה וית עמיה ונובריא עבדי קרביה דבר עימיה: (7) ודבר שית מאה ארתיכיא בחירן וכל ארתיכיהון דמצראי וגיברין סתלתין בזינא הווי מסנין על כולהון: (8) ואתקף מימרא דה' ית ליבא דפרעה מלכא דמצרים ורדף בטר עמא בני ישראל ובני ישראל נפקון פריקין בריש גלי: (9) ורדפו מצראי בתרהון וארעון יתהון שריין על ניף ימא כל סוס ארתיכיו דפרעה ופרשו וחילוותיה כל קביל פונדקי חירתא קדם בעיל צפון מעותא: (10) ופרעה קריב למיתי וחקפו בני ישראל ית עייניהון ומה מצראי נטלין בתריהון ודחילו לחדא וצלו בני ישראל

¹) Vgl. Mech., L. t. u. Anm. u. M. G. W. J. 1894, 97 fg.

רם ירב ליה חמר ניסיא לחבלא כל מרודיא
 שמע ימא קל רוחא דקודשא דהות ממלא עם משה מנו גורא
 תב ימא מן גלוי ועברו בגויה בני ישראל:
 (30) ופרק ה' ביומא ההוא ית ישראל מידיהון דמצראי וחמון
 בני ישראל ית מצראי מיתין רמאין על גיף ימא: (31) וחמון ישראל
 ית גבורא [גבורת] ידא תקיפתא דפרע ה' מינהון דמצראי ודחילו עמא
 מן קדם ה' והימינו בשום מימרא דה' ובגביאותיה דמשה עבדיה:

CAP. XV.

(1) הכבין שבח משה ובני ישראל ית שבח שירתא קדם ה'
 ואמרין למימר נודי ונשבח קדם ה' דהוא רם על רמיא ומתנאי על
 ניותניא וכל מאן דמתנאי קומוי הוא במימריה מתפרע מיניה מצראי
 וסוסותהון ורתיכיהון על דאתנאו ורדפו בתר עמא בני ישראל רמא
 וטמע יתהון לימא דסוף: (2) תוקפין ורוב תושבחתין הא רבון כל
 עלמא¹⁾ ה' ואמר במימריה ותה לן לפריק ואמרין בני ישראל דין הוא
 אלהנא ונשבחיניה אלהא דאבתנא וגרומיניה: (3) ארבע כיתין²⁾
 אתעבידו בני ישראל כד הוו קייסין על ימא דסוף חדא דהות אמרה
 ניפול לימא וחדא הות אמרה נחזור למצרים וחדא הות אמרה נסדר
 לקובליהון סידרי קרבא וחדא הות אמרה נמני לקובליהון ונערבב יתהון.
 כתא דהות אמרה ניפול לימא אמר להון משה לא תדחלון [אתעבדו
 וחמון ית פורקנא דה' די יעביד לכון יומא דין. כתא דהות אמרה נחזור
 למצרים אמר להון משה לא תדחלון] ארום כמא דחמיתין ית מצראי
 יומא דין לא תוספון למיחמיהון טוב עד עלמא. כתא דהות אמרה
 נסדר לקובליהון סדרי קרבא אמר להון משה לא תדחלון והבו יקר
 ותושבחתא לאלהכון. כתא דהות אמרה נמני לקובליהון ונערבב יתהון
 אמר להון משה ה' גיברא דהוא עביד לכון (סדרי קרבא) נצחני
 קרביכון ה' שמה כשמה כן גבורתיה כן תוקפיה כן מלכותיה יהא
 שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא: (4) ארתיבוי דפרעה רשיעא
 וחילוותיה שדי בימא ושפר עולימי גיברוי רמא וטמע יתהון בימא

¹⁾ Im Ms. zwei Mal עלמא.

²⁾ Vgl. zu diesem Stücke meine Bemerkungen in MGWJ. 39. Jgg. pag. 194 fgg.

הכא: 26) ואמר מימרא דה' למשה ארכין ית יד(י)ך על ימא ויחזרו
 מיא על מצראי על ארתיכיהון ועל פרשיהון: 27) וארכין משה ית
 ידיה על ימא וחזר ימא לעידני צפרא לתוקפיה ומצראי הוו ערקין
 לקדמותיה ושניק מימרא דה' ית מצראי במציעות ימא: 28) וחזרו
 מיא וחפן ית ארתיכיא וית פרשיא לכל חילוותיה דפרעה דעלו
 בתריהון בימא לא אשתאר בהון אופ לא חד: 29) ובני ישראל הליכו
 כיבשתא במציעות מיא [ימא] ומיא הוו להון היך שורין רמאין מן
 ימיניהון ומן שמאליהון:

איזיל¹⁾ משה וקום על ימא ואמור לימא זע מן קדמי
 בשמי תיזול ותימור לימא דאנא שלוחיה דיוצר בראשית
 נלי ארחך שעה זעירא ויעברון בנויך פריקוי דקירים
 דשבטוי דיעקב שריין בעקא ושנאיהון רדפין בתריהון
 הא את סגרת מן קומיהון ופרעה רשיעא אתי מבתריהון
 ואזל משה וקום [וקם] על ימא ואמר לימא זע מן קדם אל
 זע ימא מן קדם משה כד חמא בידיה חמר גיסיא
 חמה ורונזא עלת לימא והוה מתרברב למחזור לבתריה
 טעו חמ לך בריה דעמרם לית אנא מתכביש מן קדם ילוד איתתא
 יומין תלתא אנא רב מינך דאנא אתבריתי בתלתא ואת בשיתא
 היך את בעי למכבש יתי
 כד חמא משה לימא מסרהיב וגלוי מתרברבין עלוי
 לית שעתא דא שעת דינא דישראל שריין בעקא אי את לקובלי
 ואנא לקובלך

מתיב משה ואמר לימא דאנא שלוחיה דיוצר בראשית
 נתהפך ימא כד שמע למילתיה וקם למעבד רעותיה דמרי שמיא
 סוף מיליא אמר ימא למשה לית אנא מתכביש מן קדם ילוד איתתא
 ענא משה ואמר לימא רב מיני ומינך יכבוש יתך
 פתח משה פומיה בשירה הכדין שבח בשירה ובתושבחתא
 צלותיה דמשה עלת בבועו ובתחנונים אמר למילתיה
 קרא אמר לי בספר אוריתא כען תחמי מא דעביד לפרעה
 רבוניה דעלמא לא תמסור עמך בידוי דפרעה רשיעא

¹⁾ Vgl. zu diesem Stück. Machsor Vitry ed. Hurwitz II, 306,
 Jellinek l. c. I, 38 und die Varianten in unserem Anhang.

כתיבן בספר דוכרניא לילא קמאה כד איתגלי ה' על עלמא למיברא יתיה הוה עלמא תהי ובהי וחשוכא פרים על אפי תהומא ובמיסריה הוה נהיר ומנהיר וקרא יתיה לילא קמאה. ליליא תנינא כד איתגלי ה' על אברהם בין בתריא הוה אברהם בר מאה שנין ושרה אינתתיה בת תשעין שנין למקיימא מא דאמר כתבא¹⁾ אברהם בר מאה שנין יוליד ושרה אתתיה בת תשעין שנין תליד הלא בר תלתין ושבע שנין הוה יצחק בזמן דאיתקרב על גבי מדבחא שמיא ארכינו ונחיתו וחמא יצחק לשכלוליהון וזלגן עינוי למרומא וקרא יתיה לילא תנינא. לילא תליתאה כד איתגלי ה' על מצראי בפלגות ליליא הות ידיה שמאלא מקטלא בכוריהון דמצראי וימיניה הות משויבא בכוריהון דישראל למקיימא מא דאמר כתבא²⁾ ברי בוכרי ישראל וקרא יתיה לילא תליתאה. ליליא רביעאה כד שלים עלמא קיצא למתפרקא נירי פרולא יתברון ועבדי רשעא ישתיצון משה יהא נפיק ממדברא ומלכא משיחא יהא נפיק מרומה דין ידבר בריש ענא [עננא] ודין ידבר בריש ענא ומימרא דה' הוה [יתוי] מדבר בין תרויהון ואינון מהלכין כחדא ויימרון בני ישראל דה' הוא מלכותיה בעלמא הדין ובעלמא דאתי דיליה הוא: (19) ארום עלו סוותיה [סוסוותיה] דפרעה בארתיכו ופרשוי בנו ימא ואחזר ה' עליהון ית מוי דימא ובני ישראל הליכו ביכשתא במציעות ימא: (20) ונסיבת מרים נביאתא אחתיה דאהרון ית תופא בידה ונפקא כל נשיא בתרה בתופא [בתופיא] ובמחולאתא והוון חליין: (21) ומזמרת להון מרים נודי ונשבח קדם ה' דהוא רם על רמיא והוא מתנאי על גיותנא וכל מאן דמתנאי קומוי הוא במימריה פרע מיניה סוסיהון וארתיכיהון על די אתו על עמא בית ישראל רמא ושמע יתהון בימא דסוף: (22) ואטיל משה ית ישראל מימא דסוף ואזלו [ונפקו] למדברא דחלוצה ואזלו תלתא יומין במדברא ולא אשכחו מין: (23) ואתון למרתה ולא יכולו למשתי מיא ממרה ארום מרדין אינון בנין כן איתקרי שמה מרה: (24) ואדיינא עמא על משה למימר מה אנן שתיין: (25) וצלי משה קדם ה' ואלוף יתיה מימרא דה' מילא דאוריתא³⁾ דהיא מתילא באילן חייא וטלק לנו מיא ואתחלוון מיא תמן קרי ליה קיימין

¹⁾ Gen. 17,17; etwas verschieden.

²⁾ Ex. 4,22.

³⁾ L.t דבר תורה vgl. a. Mech. u. Jalq.

דסוף: 5) תהומיא כסן¹⁾ עליהון מוי דימא אישתקעו במתלתיה [במצולתיה]
 דימא רבא כאבנא: 6) ימינך ה' מא אדירא היא בחילא ימינך ה'
 תברת חילא דסנאה ובעיל דבבא: 7) ובסניעות גיורתותך תברת שורי
 בעלי דבביתון דעמך שלחתא מלאכא רונוך דרניו ומלהט יתהון כמא
 דמלהט נורא לקשא: 8) ובמימר מן קומך ה' אתעבירו מיא עורמן
 עורמן קמו להון צירין בויקיא אזליא קפו תהומיא בפלגות[ס] דימא
 רבא: 9) אמר פרעה רשיעא סנאה ובעיל דבבא ארדוף בתר עמא
 דבני ישראל ונערבב יתהון כשהן שרן²⁾ על גיף ימא איבז מנהון
 כחא רבא ואישבי מנהון שביא רבא איפליג יתהון לעמי עבדי קרבא
 עד דתתמלי נפשי מנהון ובתר כן אשלוף חרבי מן תיקא ואישיצי
 יתהון ביד ימיני: 10) אשיפתא ברוח מן קומך ה' כסן עליהון מוי דימא
 אשתקעו כאבנא [כאברא] במיא משבחיא: 11) מאן דכמתך באילי מרומא
 ה' מאן דכמתך אדיר בקודשא דחיל תושבחן עביד להון גיסין וגבורן
 לעמיה בית ישראל: 12) ימא וארעא תוו מדיינין כחדא ימא אמר(ה)
 לארעא קבילי בנייכי וארעא אמרה לימא קביל(י) (קטוליכי) קטיליך
 לא ימא צבי למיבלע יתהון ולא ארעא צבית למקבלא קטילוי דחלא
 אחדא לארעא מן אבוהא דשמיא דלית הוא תבע יתהון לעלמא דאתי
 [ובמימר מן קודמך ארכינת ית ידך ימינא בשבועה ואשתבעת לארעא
 דלית את תבע יתהון מינה לעלמא דאתי]³⁾ מיד פתחת ארעא [ית]
 פומה ובלעת יתהון: 14) דברתהי בטכתך עמא הדין דפרקתא סוכרהי
 לתוקפך למדור בית שכינת קודשך: 14) שמעו עממיא ואתגנוון [ואתרגנוון]
 רתיחא אחדת יתהון כל דיירי ארעא דפלשת: 15) הבכין אתבהילו
 רברבי אדומאי תקיפי מואבאי אחדת יתהון רתיחא אתבר(ו) לבהון
 בגייתון כל דיירי ארעא דכנען: 16) תפיל עליהון אימתא ודלוחתא
 בסוגעי תוקפך ישתקון כאבנא עד דייעיבר עמך ה' ית ארגונא עד
 דייעיבר עמך דגן דפרקתא ית מגיות יובקא⁴⁾: 17) תעיל יתהון ותחסין
 יתהון בטורא דאחסנתך אתר מזומן לבית שכינך אתקינתא ה' בית
 מוקדשך ה' תרתין ידך שכללא יתהון [יתיה]⁵⁾: 18) ארבע לילון

1) Man erwartet כסן, doch vgl. auch Vers 10.

2) Vgl. Dalman, Grammatik pag. 290.

3) So cod. Vat. 440; vgl. auch Mech. Jalq. = L.t.

4) Vgl. Midr. Ag. in Num. 21,14.

5) Vgl. Mech. z. St.

וטענית יתכן על ענני יקר שכינתי היך על גדפי נשרין קלילין וקריבית
 יתכון לאולפן אוריתי: (5) וכדון אי משמע תשמעון בקל מימרי ותטרון
 ית קיימי ותהוון לשמי עם חביבין והיך סגלה מכל אומיא ארום דה'
 היא כל ארעא: (6) ואתון תהוון קדמי מלכין וכהנין ואומא קדישא
 אילין שבה דיבריא דתמלל עם בני ישראל: (7) ואתא משה וקרא
 לחכימי עמא וסדר קומיהון ית כל שבה דיבריא האילין דפקיד יתיה
 מימרא דה': (8) ועניין כל עמא כחדא ואמרו כל דמליל מימרא דה'
 נעביד וחזר משה ית מליהון דעמא בצלו קדם ה': (9) ואמר מימרא
 דה' למשה האי [הא] מימרי מיתגלי לך בתוקפיה דעננא מן בגלל
 דישמעון עמא במללותי עמך ולחוד בנבואתך משה יהמנון לעלם ותני
 משה ית מליהון דעמא בצלו קדם ה': (10) ואמר מימרא דה' למשה
 איזל לות עמא ותקדיש יתהון יומא הדין ולמחר ויחווון לבושיהון:
 (11) ויהיוין [ויהוון] מזומנין ליומא תליתאה ארום ביומא תליתאה
 יתגלי מימרא דה' לקבל כל עמא על טוורא דסיני: (12) ותתחם
 ית עמא חוזר חוזר למימר איזדהרו לכון דלא למסוק בטורא ודלא
 למקרב בשיפולוי כל דיקרב לטורא יתקטלא יתקטיל: (13) לא
 תיקרב ביה ידא דקטלא [?] ארום איתרגמא (א) יתרגים או גימרין
 דאישא יזדרקון ביה אין בעיר אין בר נש לא יחי במתקע שיפורא
 משה ואהרן אינון יהון רשאין למסוק בטורא: (14) ונחת משה
 מן טוורא לות עמא וקדיש ית עמא וחווו לבושיהון: (15) ואמר
 לעמא הוו זמינין לתלתא יומין לא יקרב גבר מנכון לתשמיש דערס:
 (16) והוה ביומא תליתאה בעידני צפרא והוון קלן וברקין וענן תקיף
 על טוורא וקליה דשיפורא (אזיל ו) תקיף לחדא ואודעזעו כל עמא די
 במשריתא: (17) ואפיק משה ית עמא לקדמותיה דמימרא דה' מן
 משריתא ואיתעתדו בשיפולי טורא: (18) וטורא דסיני הוה תנן כוליה
 מן קדם דאיתגלי עלוי יקר שכינתיה דה' בשלהובית דאישא וסליק
 תנניה כ(קיסור) תננא דאתנא ואודעזעו כל טורא לחדא: (19) והוה
 קליה דשיפורא אזיל ותקיף לחדא משה הוה ממליל ומן קדם ה' מתעני
 ליה בקל בסים ובנעימה [ובנעימת] קלא: (20) ואיתגלי מימרא דה'
 על טוורא דסיני לריש טורא וקרא ליה דברא דה' למשה מן ריש
 טורא וסליק משה: (21) ואמר מימרא דה' למשה חות אסהיד בעמא
 דלא ידחקון קדם ה' למחמי דלא יפול מנהון אוכלוסין סניעין:

וסדרי דינין ותמן נסי יתיה וקם בנסיוניה: (26) ואמר אם משמע תשמעון
במל סימרא דה' אלהכון ודשפר קומי תעבדון ותציתון למצותיה ותיטרון
כל קיימיו כל מכתשיא בשיא די שגריה על מצראי לא אשוי עליכון
ארום אנא ה' דבמימרי מאסי יתכון:

CAP. XVI.

(14)-דקיק מפספס:

CAP. XVII.

(11) והוה כד הוה משה זקף ידיו בצלו לות אבוי דבשמיא והוון
דבית ישראל מתגברין ונצחין בסדרי קרבא וכד הוה מנע ידיו מן
למצליא הוון דבית עמלק מתגברין ונפלין כחרבא¹⁾: (12) וידוי דמשה
הוון זקיפן בצלו ונסיכו אבן ושוון יתה תחותיה ויתב עלה ואהרן וחור
הוון אחידין בידוי חד מן דין סימרא וחד מן דין סידרא מדבר הימנות
תלת אבתהא צדיקא דמתילין במווריא אברהם יצחק ויעקב והימנות
ארבעתי אמתהא צדיקתא דמתילין בגלימתא שרה רבקה רחל ולאה
והוון ידוי זקיפן בצלו עד סטמעי שמשא: (16) ואמר שבועה נפקת מן
תחות כורסי איקרא דרבון כל עלמיא מלכא קמאה דעתיד למיקום מן
דבית ישראל הוא שאול בר קיש הוא יסדר סדרי קרבא עם דבית
עמלק ויקטול מנהון מלכין עם שלטונין ומא דמשתיייר מנהון ישיצון
יתהון מרדכי ואותר [ואסתר] בשושן הבירה וה' אמר במימריה
למשיציא ית דוכרניה דעמלק לדרי דרין:²⁾

וישמע יתרו.

CAP. XIX.

(1) בירחא תליתאה לזמן אפקותהון דבני ישראל פריקין מן
ארעא דמצרים היך זמן יומא דין עלו למדברא דסיני: (2) ונטלו
מרפידים ואתו למדברא דסיני ושרון במדברא וכיונון תמן בני ישראל
כל קבל מורא: (3) ומשה סליק למיתבע אולפן מן קדם ה' וקרא ליה
דבריה דה' מן מזורא למימר כדין תימר לאינשי ביתיה דיעקב ותתני
לשכמיא דבני ישראל: (4) אתון חמיתון ית מא דאתפרעית מן מצראי

¹⁾ Vgl. Mech. Tanch. L.t. u. R.hasch. 29a.²⁾ Vgl. Ps. Jon., bab. Sanh. 99a, Mech., Pes. rabb. L.t.

לאתפרעא ממאן דמשקר בשמי ארום בשמי רבא אתברי עלמא וכל
מאן דמשתבע בשמי ומשקר גליא קדמי דבחובי אחריבנא ליה וכל
מאן דמנטר נפשיה ולא משתבע לשקרא גליא קדמי דבזכותיה סתקיים
עלמא וכל מאן דמתקיים עלמא בדיליה טיבו ליה בעלמא הדין ולעלמא
דאתי:

עמי עמי בית ישראל הוּו דכירין ית יומא דשבתא לקדשותיה¹⁾
ארום שיתא יומין עבד ה' ית שמיא וית ארעא וית כל דבחון ונח
ביומא שביעאה על כן ברכ ה' ית יומא דשבתא וקדיש יתיה קמאי
הוא לכל מועדיא וחמור מכל זימניא ומרינוג דחמירתיה לבני ישראל
אוריתיה וכל מאן דמיקר שבתא דמי קמאי כמאן דמיקר לי על כורסי
יקרי ארום בדיל איקרא דשבתא יחסנון בני ישראל לעלמא דאתי
דכוליה שבתא:

עמי עמי בית ישראל הוּו זהירין באיקרא דאכוכון ובאיקרא
דאיכוכון דכל מאן דמיקר אבוי ואמוי [אמיה] יהיבנא ליה אריכות
יומין וסניעות שנין ארום בדיל איקרא דאבא ודאימא מחסיננא ליה
לעלמא דאתי:

עמי עמי בית ישראל לא תהוון קטולין לא חברין ולא
שותפין עם קטולין ולא יתחמי בכנישתהון [דישראל] עם קטולין ולא
יקומון בניכון בתריכון וילפון [לחוד] אינון למיהוי עם קטולין ארום
בחובי קטוליא הרבא נפיק על עלמא:

עמי עמי בית ישראל לא תהוון ניורין לא חברין ולא שותפין
עם ניורין ולא יתחמי בכנישתהון דישראל עם ניורין ולא יקומון
בניכון בתריכון וילפון [לחוד] אינון אורחתכון ארום בחובי ניורא
פורענותא [דמותא] אתיא על עלמא:

עמי עמי בית ישראל לא תהוון נגבין לא חברין ולא שותפין
עם נגבין דלא יקומון בניכון בתריכון למיהוי עם נגבין דילמא ילפון
בניכון אורח נגבין ארום בחובי נגביא כפנא אתי(א) על עלמא:
עמי עמי בית ישראל לא תיהוון סהדי שיקרא לא חברין
ולא שותפין עם סהדי שיקרא ולא יתחמי בכנישתהון דישראל עם
סהדי שיקרא דלא יקומון בניכון בתריכון וילפון למיהוי עם סהדי

¹⁾ Hier fehlt die Uebersetzung zu Vers 9 u. 10, ebenso im Machsor

(22) ולחוד כהניא דקסין ומשמשין קדם ה' יתקדשון דילמא יתקוף בהון רב רנזו (אמר) [מן] קדם ה' (23) ואמר משה קדם ה' לא יכלין עמא למסוק על טוורא דסיני ארום את אסהידת בן למימר תחם ית טוורא וקדש יתהון [יתיה]: (24) ואמר ליה מימרא דה' איזול חות ותיסוק את ואהרן עמד וכהניא ועמא לא ידחקון למסוק קדם ה' דלמא יתקוף בהון רב רנזו: (25) ונחת משה מן טוורא לעמא ואמר להון קריבו וקבילו ית עשרא דכריא:

CAP. XX.

(1) ומליל דיכריה דה' ית כל שבח דכריא האילין למימר: (2) דברא קמאה כד הוה נפיק מפום קודשא בריך הוא יהא שמיא רבא מכרך ומשבח לעלם היך זיקין והיך ברקין והיך לפידין דנור לפד דנור מימיניה ולפד דאשא משמאליה פרח וטאים באויר רקיע שמיא אזיל ואקיף על משריתהון דישראל חזר ומתחקק על לוחי קיימא ומתהפך בהון מסטר לסטר וכד [וכדין] הוה צווח ואמר:

עמי עמי בית ישראל אנא ה' אלהכון דאפיקית יתכון ופרקית יתכון [מן ארעא] ומשעבודא דמצרים כד הויתון פלחין תחות ידהון דמצראי בבית שעבוד עובדיהון:

עמי עמי בית ישראל לא יהוי לך אלהא אוחרן בר מיני ארום כמא דאנא יחידיא בריתי ית כל עלמא ולא הוה אוחרן בהדאי הכדין לא תסגדון לאלה אוחרן אלא למאן דיליה גבורתא: לא תעביד לך צלם וכל דמו די בשמיא מלעילא ודי בארעא מלרע (לארעא) ודי במיא מלרע לארעא ארום כלהון בריתי בשיתא יומין ואיגון מזדעזעין מן קדמי כד איגון נפקין ומסגדין קדמי בדחל(ת)א רבא כן אתון תסגדון קדמי בדחלא רבא: לא תסגוד להון ולא תפלחיגון ארום אנא ה' אלהכון אלה קנא ופרען. ומתפרע בקנאה דאנא עתיד למיגבי מן כל דסגיד להון (למסגד קדמי) ואוף מנהון אעביד דינא על דסגידו להון ברייתא דאנא הוא אלהא מסער חובי אבתן רשיעין על בנין מרדין על דר תליתאי ועל דר רביעי לשנאי כד משלמין בניא למחמי בתר אבתהון על דסגדו קדמי ועל דעברו על פתגמי ברם אנא נטר מיכו לאלפי דרין לרחמי צדיקאי ולנטורי פיקודיי ואורייתי:

עמי עמי בית ישראל לא תימי בשמא דה' אלהך למננא ולא תשתבע בשמי ותשקר דאנא הוא ה' אלהכון רבא פרען דעתיד

תימרון בלבכון בתר סוגיא דינא מטי: (5)-מפרק תפרוק עימיה ומטען
 תטען עימיה¹⁾: (11)-תשמטון יתה ותבקרן יתה²⁾: (19) שירוי בכרת
 פירי ארעכון תיתון לבית מוקדשא דה' אלהכון עמי עמי בית ישראל
 לית אתון רשאין לא למבשלא ולא למיכלא בשר וחלב תרויהן מערבין
 כחדא דלא יתקוף רוגזי בכון ואבשל ית עיבוריכון צבורין באדריכון
 דגנא וקשא תרויהן מערבין כחדא: (24)-ארום מפרכא [מפכרא]-:

CAP. XXIV.

(10) וחמון ית איקר שכינתיה³⁾ דאלהא דישראל ותהות אפיפורין
 [איפודין] דריגלוי כעובד סינפרינון וכוזכביות [וכוזכית] שמיא כד
 אינון נקיין מן ענגיין: (11) ולוות עולימיהון דבני ישראל לא פשט
 לחבלא ידיה וחמון ית איקר שכינתיה דה' והוון מתחמין היך אכלין
 והיך שתיין:

וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה.

CAP. XXV.

(25)-גיפוף:- (29)-פילוותיה:- (39) קנטינר:-

CAP. XXVI.

(19)-חומרין דכסף:- (23) בשפועיא:

CAP. XXVII.

(5)-תחות קנקלא דמדבכא:-

ואתה תצוה.

CAP. XXIX.

(17) וית דיכרא תפסג לפסגוי ותשוין בני גויה וזרעוי ותתן
 על פסגוי ועל רישיה: (23) עיגול:- (27)-גועא דאנפותא-⁴⁾:

¹⁾ Vgl. unsere Ag. zu Deut. 22,4.

²⁾ Am Rande: הבקר כמו הפקר.

³⁾ L. t. שראו שכינה.

⁴⁾ Die Varianten zu V. 23 u. 27 stehen vor V. 17.

שיקרא ארום בחובי סהרא דשיקרא מלכותא מתנריא בבני אינשא
ונלותא אתיא על עלמא:

עמי עמי בית ישראל לא תהוון חמודין לא חברין ולא
שותפין עם חמודין ולא יתחמי בכנישתהון דישראל עם חמודין דלא
יקסון בניכון מבתריכון [וילפון] למיהוי עם חמודין ולא יתחמיד [יתחמיד]
חד מנכון אינתתיה דחבריה לא לעבדיה ולא לאמתיה ולא לתוריה
ולא לחבריה ולכל דאית לחברך [לחבריה] ארום בחובי חמודיא ענגין
סלקין ומיטרא לא נחית ובצורתא אתיא על עלמא:

(15)-וקסון להון מצליין מן רחיק: (22) ואין מדבח אבנין תעבדון
לשמי לא תבנון יתהון חציכון (אבנין) ארום פרזלא חרבא מתעבד
מיניה אין עברתא פרזלא עליהון אפסית [אפיסת] יתהון¹⁾: (23) ואתון
כהניא ובני דאהרן דקייסין ומשמשין קדמי על נבי מדבחא לא
תסנון לדרנין על נבי מדבחי:

ואלה המשפטים.

CAP. XXI.

(10)-מזונה תכשיטה מעלה ומפקה לותה לא ימנע מינה¹⁾: (14)
וארום יתחשב גבר על חבריה למקטליה בכזונה אפילו הוא כהנא רבא
דקאים ומשמש קדמי על נבי מדבחא מן תמן תסבון יתיה ותקטלון
יתיה¹⁾: (18) במרתוקא-ויטלק לערם מרע: (20)-מתקנסא יתקנים:
(22)-מתקנסא-: (25)-גלופשש: (35)-והניתא דמיתא:

CAP. XXII.

(12)-ייתי ליה מן אבראי סהדין טילא [סהיד קטילא] לא ישלם:
(14)-יזיל אנרא [אנריה] בפסידא: (15)-מפרנסא יפרנס [מפרנה יפרן]
יתה-: (30)-לבר עמיא תתנן יתיה דהוא מדמי לכלכא:

CAP. XXIII.

(2) עמי עמי בית ישראל לא תהוון אזלין כתר סוניא למבעשא²⁾
ברם אלהין למיטבא ולא יתמנע חד מנכון למילפא זכוון בדינא ולא

¹⁾ Vgl. Mech. L. t u. Anm.

²⁾ Im Msc. steht über dem = ein =

LEVITICUS I—IX.

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר.

CAP. I.

(1) וזהו ביוםא דאשלם משה למקמא ית משכנא ודכי [ורכי] יתיה וקדיש יתיה וית כל מגוי וית מדבחא וית כל מגוי חשב משה בליכיה ואמר טורא דסיני דריבוייה ריבוי שעה וקידושיה קידוש שעה. לא סליקית לותיה עד זמן דאיתאמר לי מן קדם ה' משכן זימנא דריבוייה ריבוי עלם וקידושיה קידוש עלם לא כל שכן קרא רבון עלמא למשה ומליל מימרא דה' עימיה מן משכן זימנא למימר: (16) ויעבר ית קורבניה בליקסיה ויקלק יתיה: (17) ויתלע יתיה בכנפוי:-

CAP. II.

(6) תרסק יתה רסוקין:-

CAP. V.

(4)-למבעשא:- (21)-עצה:-

וידבר ה' אל משה לאמר צו את אהרן.

CAP. VI.

(3) -אברסקין:- (14) -מרתחא:-

CAP. VII.

(18) -פסול:-

ויהי ביום השמיני.

CAP. IX.

(24) -ואתרכינו בצלו על אפיהון:

כי תשא.

CAP. XXX.

(35)-ממזג-:

CAP. XXXII.

(5) וחמא אהרן ית חור בר אחתי [אחתי] נכים לקומי ובנא מדבחא קומי⁽¹⁾:- (6)-וקמון להון מנחכין בפולחנא נוכראה: (14) והוות תוה⁽²⁾:- (17)-קלהון דעמא מבעשין:- (18)-קל מקלסין בפולחנא נוכראה אנא שמע: (25) וחמא משה ית עמא ארום פריעין אינן ארום פרעון[ית] כלילא דדהבא דהוה ברישיהון דהוה שמא מפרש חקיק עליהון דילא שמעו למילוי דמשה קניין להון שום ביש לדרי דרין⁽³⁾:

CAP. XXXIII.

(6) ורוקינז בני ישראל ית מאני וייניהון מעליהון דהוה שמא מפרש חקיק עליהון מן טורא דחורב: (11)-טליא זעיר לא פסק:- (23) ואעבר ית כיתי מלאכיא דקיימין ומשמשין קדמי ותחמי ית דיבורא דה' ואיקר שכינתי לית אפשר לך למחסי⁽⁴⁾:

CAP. XXXIV.

(8) ועברת יקר שכינתא דה' קומי וצלי משה ואמר ה' אלהא ונ': (20)-עמי עמי בית ישראל לית אתון רשאין למתחסיא קדם ה' אלהבון ריקנין מכל מצוותא: (29)-ארום שבתו [שבתר] ויווהון דאפוי⁽⁵⁾:- (34)-סודרא:-

ויקהל משה.

CAP. XXXVIII.

(8)-בחויין נשיא צניעתא דהון צניען כתרע משכנא: (12)-וילון:-

אלה פקודי המשכן.

XXXIX.

(9)-פשך אורכיה:-

¹⁾ Vgl. Vaj. r. c. 10, L. t. u. Anm.

²⁾ Vgl. Th. jer. zu Gen. 6,6 Ausgg. u. unsere Var.

³⁾ L. t. בקסיהם לדורות הבאים.

⁴⁾ L. t. תראה מקצת מן הכבוד ועיקר הכ' לא תוכל לראות:

⁵⁾ Vgl. Seligsohn, de duabus etc. pag. 29.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אִמַּר אֶל הַכֹּהֲנִים.

CAP. XXII.

(27) עֵידֶן דִּתִּדְכַּר לְךָ סֹדֶר קֹרְבָנִין מֵאֵל דְּהוּיִן מִקְרָבִין קוֹמֵךְ כָּל שָׁנָא וְשָׁנָא וְהוּוֹן קֹרְבָנִין מִכִּפְרִין לְךָ עַל חוֹבִין וְכֹדוֹ דִּי גִרְמוֹ חוֹבִין וְלִית לְךָ מֵא נִקְרָבָא מִן עֲדְרֵי עֲאִינִין תוֹרָא] (או אימר) אִיתְבַּחַר קוֹמוֹי בְּגִין לְמִדְכָּרָא סָבָא דְּמִדִּנְחָא קָרִיב לְשִׁמְךָ בַּר תוֹרִין וְרַחֲט לְבַקְרוֹתֶיהָ וְנִסַּב בַּר תוֹרִין רַכִּיךְ וְטַב וְיִהְיֶה יִתִּיה לְרַבִּיא וְאוּחִי רַבִּיא לְמַעֲבַד יִתִּיה¹⁾ וּפְטִירִין אַפְהוּ²⁾ וְאִיכִיל לְמִלְאכִיא וּזְכָא לְמִבְשָׂרָא דְּהָא שְׂרָה יִלְדֵת לִיצְחָק. אִימְרָא אִיתְבַּחַר תְּנִינָא בְּגִין לְמִדְכָּרָא וְכֹתִיה דִּי יִצְחָק דִּי עֶקֶד גִּרְמִיָּה עַל גְּבִי מִדְּבַחָא וּפְשַׁט צוֹאֲרִיָּה בְּגִין שִׁמְךָ שְׁמִיא מִכּוֹ וְנַחְתּוֹ וְהָמָא יִצְחָק יֵת שְׁכֹלֻלִיהוֹן וְכַהֲיִין עֵינּוֹי מִמְרוּמִיא מִן בְּגִין כֵּן זָכָה וְאִיזְדַּמֵּן לִיה תָּמָן אִימַר תַּחֲוֹתוֹי לְעֵלְתָא³⁾. וְתוֹב בַּר [בַּחַר] תְּלִיתָאִי גִדִּין בַּר עֲזִין בְּגִין לְמִדְכָּרָא וְכֹתִיה [זְכֹתָה] דְּאִימָא דְּלִבְשַׁת יִתִּיה לִיעֶקֶב מִשְׁכִּין דְּגִדִּין וְעַבְד תְּבַשְׁלִין וְאִיִּתִּי לֵאכּוּי מִן תְּבַשְׁלִיוֹ וְחֹמֶר אֲשֶׁקִי יִתִּיה וּזְכָא לְמִקְבֵּלָא סֹדֶר בִּרְכַתָּא מִן יִצְחָק אַבּוּי וּלְמוֹקְמָא תְּרִין עֶשֶׂר שְׁבַטִין קְדִישִׁין לְשִׁמְךָ בְּכִין פְּרִישׁ מִשָּׁה וְאִמַּר עֲמִי עֲמִי בֵית יִשְׂרָאֵל תּוֹר אוֹ אִימַר אוֹ גִּדִּי אֲרוּם אִיתִּילִיד וְיִהּוּי שׁוֹבַעַא יוֹמִין בְּתַר אִימִיָּה וּמִן יוֹמָא תְּמִינָאָה וְלֵהֲלָאָה יִהּוּי כֶּשֶׁר לְמִקְרָבָא יִתִּיה קֹרְבָן לְשִׁמָּא דֵּה:

CAP. XXIII.

(29) אֲרוּם כָּל נֶפֶשׁ דִּי בִצְמַת [בְּמַסַּת] לְמִיצוּם וְלֹא צִימַת בְּיוֹם צוּם כְּפוּרִין:— (32) מִן רַמְשָׁא וְעַד רַמְשָׁא תַּהוֹן צִימִין צוּמִיכּוֹן וּשְׁבַתִין שׁוֹבְתִיכּוֹן וְעַבְדִּין זִמְנִין מוֹעֲדִיכּוֹן בַּחוּדָה:

CAP. XXIV.

(11) וְחֹרֶף בְּרָא דְּאִיתְתָּא יִשְׂרָאֵלִיתָא יֵת שְׁמָא מִפְּרִשָׁא וְכוּי: דִּין חַד מִן אַרְבַּעָה דִּינִין דִּי עָאֻלוֹ קִדְם מִשָּׁה גִבִּיא וְאַסְתַּמְךָ עַל דְּעֵתָא

¹⁾ Vgl. Onk. u. Ps. Jon. zu Gen. 18,7.

²⁾ Vgl. ib. zu Gen. 19,3.

³⁾ Vgl. Th. jer. zu Exod. 12,42 in den Agg. u. unsere Version zu Ex. 15,18.

CAP. X.

(1) -אשא בריא-: (19) ומליל אהרן עם משה הא יומא (ה)רין קרבו בני ישראל ית הַתַּתְּחֹן וַיֵּת עֲלֵתְהוֹן קֹדֶם ה' ואת אליפתא יתי דחַטַּתא חַמִּירא מן מעשרא תַּנִּינא ולית איפּשֵׁר לאכילא למוכל מינא ואנא דארע יתי תוקלא רובא הדין ומיתו תרין בניו [בניו] נדב ואביהוא ואנא אכיל עליהון הא אילו אכלית מן חַטַּתא יומא הדין הא אית איפּשֵׁר דשִׁבִּר (יתיה) קֹדֶם ה': (20) ושמע משה ואפיק ברוז במשריתא ואמר הלכתא אתעלמא מיני ואהרן אחי אליך יתה לי ועל די אשפל גרמיה קביל מיניה אנר ושמע משה ושבר פתנמא באפוּי:

CAP. XI.

(18) -קאקא וית בר הדיא:

אשה כי תודיע.

ואת תהיה תורת המצורע.

וידבר ה' אל משה אחרי מות.

CAP. XVI.

(31) -ותצמו בו על נפשתיכון-:

וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אלהם קדשים תהיו.

CAP. XIX.

(9) -לא תשיצון אומנא מחדיא דאית בה בחקליכון למהעד-:
(14) לא תלומן חרשא בנין דלא שבע וקדם אבסגיא דהוא מדמי לסביא וגו': (16) עמי בית ישראל לא תהון אולין בתר לישנא תליתאה על חבריכון ולא תשתוק על אדמיה דחברך בזמן דאת ידע ליה דהוא זכי בדינא אמר ה': (26) עמי בית ישראל לא תוכלון על אדם קטולי סנהדרין ולא תנחשן ולא [תהון] הדודי עינין:

CAP. XX.

(17) -חסד הוא דעבדית עם קמאי מן בגלל דיתמלי עלמא מנהון ברם מן ברוך מאן דיעבד בן ואשיצי יתהון וגו':

NUMERI IV—VII.

וידבר ה' אל משה במדבר סיני.

CAP. IV.

(7 -פילוותא-: 9) -מלקטייה-: (10 -קופא:¹⁾ 20) ולא יעלון
ליואי למיהמי כד יהוון כהניא משקעין כאני בית קודשא ולא ימותון:

וידבר ה' אל משה לאמר נשא.

CAP. V.

(22) -ותימר איתתא אמן אמן [אמן] אין איסתאבית אמן אין
אנא עתידא לאסתאבא:

CAP. VI.

(5) -גלב-: (27) וישוון ית שמי קדישא על בני ישראל ואנא
במימרי אבריק יתהון ברם לית איפשר לכהניא למשמשא קדמי
בכהנותא רבתא עד זמן דיהוון בר תלתין שנין ואתון עמי בני ישראל
לא תהוון מהרהרין בלבבכון בתר כהניא ותימרון פלן חמס חמסין
פלן נול נולין דלא למקבלא מנהון קבלון מנהון סדר ברכתא דאינון
מברכין יתכון ואנא במימרי מציץ ומחמי^[1] מן חרכיא²⁾ מן ביני
אצבעתהון דכהניא ואנא במימרי אבריק יתכון:

CAP. VII.

(13) -פילי דבספ-:

¹⁾ In unserem Msc. steht 10 vor 9.

²⁾ Vgl. Cant. 2,5.

דלעיל בתרין מנתון הוה משה מתין ובתרין הוה משה זרין במחרפא דחריף **שם** קדישא בגידופין ובמקוששא דקושש¹⁾ קיסין כיום שבתא הוה משה מתין מן בגלל דהוה דיניהון דיני נפשו ובמסאבין דלא יכילו למעבד פיסחא בזימניה ובנין בנתיה דצלפחד הוה משה זרין מן בגלל דהוה דיניהון דיני מסון באילין ובאילין אמר לא שמעית למילפא לדייניא דעתידין למקום מן בתר משה למיתוי זריון לדיני ממונא ומסתינין בדיני נפשטא דלא בפריע ליהויין²⁾ קטלין ית מאן דחמי ליה למתקמלא בדינא ולא יבחתון למיסר לא שמענן כבר משה רבכון אמר לא שמעית ואצנית [ואצנעו] יתיה במטרא עד זמן דאיתפרש להון מן קדם ה' בהלין דינן ידינון יתיה:

וידבר ה' אל משה בהר סיני.

CAP. XXV.

(34) וחל פרזולי-: (37) ית כספך לא תיתן ליה בשעורין וברביין לא תתן מזונך:

אם בחקתי.

CAP. XXVI.

(13)-קומה זקופה: (42) ואידכר בטימרי ית קיימא די קיימית עם יעקב בבית אל ואוף קיימא די קיימית עם יצחק בטור מוריה ואוף קיימא די קיימית עם אברהם ביני בתריא אדכר ברחמין וארעא דישראל אדכר ברחמין: (43) וארעא תשתביק מינהון ותרעי ית שובי שמיטהא כל יומין די יצדי [תצדי] מנהון ואינון ימרקון ית הוביהון מיכלא חולף מיכלא וסדר דין חולף סדר דין בסידרי דיני מאסו וית קיימי אוריית רחיקת נפשיהון: (44) ואוף בתרא כד הוון גליין בארע בעלי דכביהון לא מאסית יתהון במלטותא דבבל ולא רחיקת יתהון במלטותא דפרס למפסא ית קיימי עמהון ארום **אנא** ה' אלהכון³⁾:

CAP. XXVII.

(10) -ולא יפרניניה-: (12) -כעלויא [ד]כהנא-:

¹⁾ Vgl. dagegen Num. 15,32

²⁾ Vgl. Dalman, Grammatik pag. 212.

³⁾ Vgl. L. t. zur Stelle.

דהדין כושיא ביסריה שני מן כל בני נשא כדין הוה שאול מלכא
 דישראל שפיר בריויה ויאי בחיזויה ושני בעובדוי טביא מכל בני נשא
 דדרא ההוא. וכן ירמיה מתנבא ואמר ושמע עבד מלך הכושי¹⁾ ותימר
 דהוה ברוך בר נריה נכרא חסידא נכר כושי אלא הכמא דהדין כושי
 ביסריה שני מן כל בני נשא כדין הוה ברוך בר נריה נכרא יאי
 בריויה ושפיר בחיזויה ושני בעובדוי טביא מן כל בני נשא דהוה
 [דהו] בדרא ההוא. וכן עמוס מתנבא ואמר הלא כבני כושיים אתם
 לי בני ישראל²⁾ ותימר דהוה³⁾ זרעיתיה דאברהם וזרעיתיה דיצחק
 ויעקב בעובדין בישין אלא הכמא דהדין כושי מופרש ומובדל מן כל
 בריאתא כדין אפרש רחמנא זקדיש ית בני ישראל כתרומתא מן
 אידרא וחלתא מן לישא וקרא יתיה בני עמיה חולק ה' ואחסנתיה:
 (7) לית כבר נש עבדי משה בכל קומטיטון (דישראל לכל לבלדין
 קומטיטון)⁴⁾ ידי הימן-הוא: (12) לא בבכו תהוי מרים אחתן מצרעא
 באהילא כמיתא ארום היך מא דהדין וולדא דהוי במעי דאימיה תשעא
 ירחין במיא ובאישתא ולא איתנוק וכיון דמטא קיציה למיפק מן מיעיה
 דאימיה אתכל פלגות ביסריה כין הות מרים אחתן מצרפא עמן
 במדברא והויא עמן בעקינן וכיון דמטא קיצן למחסנא ית ארעא
 דישראל למא היא מתמנעא מינן צלי כען על ביסרא מיתא הדין⁵⁾
 וייחי ארום אחתן ושאר קריבות בשרן היא למא כען ניאבד זכותה:

CAP. XIII.

(1) ואף על גב דאיתהיבת מרים למצורעא [למצטרעא] אית בה
 אולפן סני בפקודיא ובנטרי מצוותא⁶⁾ (ב)מצוה דאיניש עביד הוא
 מקבל על(י)ה אנר סני(א) ובנין דקמת לה מרים נביאתא על ניף

¹⁾ Jerem. 38,7

²⁾ Amos 9,7.

³⁾ Im Msc. ist הוה durchgestrichen.

⁴⁾ Die Worte דישראל bis קומטיטון sind eine von einem späteren Abschreiber herrührende Glosse (sie lautete wol ursprünglich: דישראל); Aruch hat sie noch nicht, vgl. Anhang.

⁵⁾ Vgl. Onkelos.

⁶⁾ Der Text scheint mir hier nicht in Orduung zu sein, vor בפקודיא fehlt ein Participium etwa לוהירין und für ובנטרי ist es wol richtiger, mit cod. Vat. und den Agg. ולנטרי zu lesen.

וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלתך.

CAP. X.

(36) וכר הוה ארונא חזר הוה משה זקף ידוי בצלו ואמר חזור כען ה' מן תקוף רגוך ותוב עלין ברחמין טביא וכרך רבוות(י)א ואסגי אלפיא שבטיא דבני ישראל:

CAP. XI.

(5) - ית קטיא וית מלפפוניא-: (8) - בלפדיא-: (12) - ארום תימר לי סבול יתהון בחובך היך מא דסכיל פדגונא ית מיינקא-: (20) - מן נחיריכון-: (26) ואישתיירו תרין גוברין במשריתא שמייה דחד מנהון אלדד ושמייה דתנינא מידד ושרת עליהון רוח קודשא אלדד הוה מתנבא ואמר סלון סלק מן ימא והוי תוקלא לבני ישראל ומידד הוה מתנבא ואמר עתיד משה ספריהון דישראל מתכנשא מן גו עלמא ויהושע בר נון (החוא) שמשא מקבל נבואתא מן בתריה ותריהון הוון מתנבין כחדא ואמרינ בסוף עקב יומיא עתיד גוג ומגוג וחילוותיה סלקין לירושלם¹⁾ ובידוי דמלכא משיחא אינון נפלין ושבע שנין [ד]יומין דלקין בני ישראל מן מאני זייניהון לחורש לא יפקין ואילן לא יקצצון ואינון תוו מן שובעתי חכימא דאיתפרשו בשמהון ולא נפקן שובעתי חכימא מינו משריתא עד דאלדד ומידד מתנבין במשריתא: (28) וענא יהושע בר נון שמשיה דמשה מן טליותיה ואמר רבוני משה פסוק מנהון רוח נבואה:

CAP. XII.

(1) ומלילת מרים ואחרון במשה על עיסק איתא כושיתא די נסב והלא לא איתתא כושיתא הות צפורה איתתיה דמשה אלא הכמא דכושיא משני בזויה מן כל בריתא כן הות צפורה איתתיה דמשה יאיא בחוזה ושפירא בריוה ומשניא בעובדהא טביא מכל נשיא דדרא ההוא¹⁾. וכן דוד מתנבא ואמר שניון לדוד אשר שר לה' על דברי כוש כן ימיני²⁾ ותימר דהוה שאול מלכא דישראל נבר כושי אלא הכמא

¹⁾ So auch L.t. z. St.

²⁾ Psalm 7,1.

מתנאה עלך את אמרת להון רב לכם בני שבטא דלוי¹⁾ כן יתאמר רב לך לא תוסף למללא²⁾. אליה אתנבי בחימתיה ואמר עני יתי ה' עני יתי וידעון כל עמא הדין ארום את הוא³⁾ אלההון אלה קמאי ואלה אחרן וכל אלהין דפלחין קומך אלהין דשקרן ואין לית את עני יתי ומחמי ניסי נבורתך בהדא שעתא את הוא דאקשיית קדלהון ואפכת אפיהון לבתריהון ואסמית לבחון לאחוריהון נפקת ברת קלא ואמרת אליהו אליהו מא שבקתא למתחיבא די גבי חוכיה ההיא צלותא שמיע קדמי⁴⁾. מיכיהו בר ימלא איתנבי בחימתיה ואמר אין מחזור יחזור אחאב בשלם לא מנביאי דה' אנא ולא מליל עימי מימרא דה'⁵⁾ נפק ברת קלא ואמרת מיכיהו בר ימלא גזרתך קימתא [קימית] ותתובתיה דאחאב קבילית (ולא איתית בישתיה ביומוי ומימר פומי קימית היך)⁶⁾ ולא בטלת גזירתך קימית דלית יחזור אחאב בשלם ותתובתיה קבילית ולא איתית בישתיה ביומוי ומימר פומי קימית היך מא דתיכלון [דאכלון] כלביא ית אדמיה דנבות כן יכלון כלביא ית אדמיה דאחאב בחלק יזרעאל: תם:

- 1) ונסבי עיטא ופלג קרה: (13)⁷⁾ -נקיין כחלבא וחליין כדובשא:-
 15) ובעש למשה לחדא ואמר קדם ה' לא תסתכל לדורון דיד(ת)הון:-
 28) - ארום לא מלבי בדית יתחון:

CAP. XVII.

- 3) לסימן: (28) -ועבד לוזין בדליליא⁸⁾:

וידבר ה' אל משה ואהרן לאמר זאת חקת.

CAP. XX.

2) ולא הוה תמן מיא לעס כנשתא ארום מיתת מרים נביאתא ואיתנניזת באירא ואתכנשו על משה ועל אהרן: (10) שמעו כען עמא

1) Num. 16,7.

2) Deut. 3,26.

3) I. Kön. 18,37.

4) Die Worte *מא* u. s. w. sind mir nicht klar.

5) I. Kön. 22,28.

6) Die eingeklammerten Worte, die hier an falscher Stelle stehen, sind auch im Msc. überstrichen.

7) Dieses Fragment steht im Msc. hinter V. 15.

8) Cod. Vat. liest *בדלוייא*, es muss wahrscheinlich heissen *כלבויא* (ר. דלב).

נהרא כשעה זעירא¹⁾ למידע סא הוה בסופיה דמשה הוון ישראל
 אשיתין ריבון דהינן סכום תומנין ליניונין [ממתינין]²⁾ דענגי איקרא
 ובאירא לא זעו ולא נמלו מן אתריהון עד זמן דאיתסיאת מרים נביאתא
 מן צרעתא וכיון דאיתסיאת מרים נביאתא מן בתר כן נמלו עשא מן
 חצרות ושרו במדברא דפארן:

וידבר ה' אל משה לאמר שלח לך.

(21) ומא ארעא הא שמינין הינן פירייה או עצין: (24) ואתון
 עד נחל סנולה וקמעו מן תמן עוברתא וביה סנול דענבין חד ומענו
 יתיה בקופא ביני תרין נזברין וכין מן רמוניא וכין מן תאיניא:

CAP. XIV.

(4) -נשוי עלן מלך ונחזור למצרים: (9) -ארום היך בא דלחמא
 קליל לן למיכל כן אינון קלילין לן למשציא:

CAP. XV.

(32) -מנבב קיסין:

ויקה קרה.

CAP. XVI.

תלתא³⁾ נביין קשין אתנביאו בחימתהון וכפרו בנפואתהון בנו
 פרינא משה ואליה ומיכה משה איתנבי בחימתיה ואמר אם כמותנא
 דמיתו בני נשא [ימותון] אלין ובניזרתהון דבני נשא דיגזר עליהון
 לא מימרא דה' מליל עימי ולא מנביאי דה' אנא ולא אוריתיה דה'
 אחתת [נחתת] בידי נפקת ברת קלא ואמרת משה בר עמרם הכמא
 דאחתתנען [דאחתנען] קדמיך שבטיא דלוי ולא חסת עליהון וצא רחמת
 עליהון כך סופך למתחננא קדמי [הכמא] די אתגוית עליהון כך

¹⁾ Vgl. L. t. u. Baal Haturim.

²⁾ Dieses oder ein gleichbedeutendes Wort fehlt in allen Versionen.

³⁾ Dieses Stück, das sich nur in unserer Hs. findet, bildete wol ursprünglich das Thargum zu V. 29 wurde aber dann allem Anscheine nach als Einleitung zu קרה ■ verwendet, weshalb es auch hier am Anfang steht.

סוקי באירא סוקי באירא הוון מזמרין לה והיא סלקא: (18) באירא די חפרו יתה רברבני עמא [עלמא] מן שירויא אברהם יצחק ויעקב שכלילו יתה שובעתי חכימא סנהדרין דישראל¹⁾ ספריא בחוטריהון²⁾ הן הן ספריא דישראל משה ואהרן מן מדברא איתיהיבת להון מתנה: (19) ומן בתר דאיתיהיבת להון מתנה חזר[ת] למיהוי להון נחלין שטפין ומן בתר דחזרת למיהוי להון נחלין שטפין חזרת למיהוי סלקא עמהון לריש טווריא ונחתת עמהון לחילתא עמיקתא: (20) ומן די חזרת למיהוי סלקא עמהון לריש טווריא ונחתת עמהון לחילתא עמיקתא אתגנזת מנהון באירא בחיזונא³⁾ דאית בתחומיהון דמואבאי ריש רמתא דמצטפאי⁴⁾ כל קבל בית ישימון: (22) אעבר כען בארעך לא נאנס אנוסין [ארוסין] ולא נשרנגה בתולן ולא נבעי נשי נוברין באיסטרטא דמלכא ניויל עד זמן דנעיבר בתחומך: (28) ארום עם נוברין בערין היך אשא נפקו מחשבון עבדי קרבא כשלהובין דאישא מן קרתא דסיחון מלכיהון דמואבאי [דאמוראי] שיצון לחיית קרתהון דמואבאי קטלו כוסריהון דהוון (מפלחין)⁵⁾ מדבחין קדם טעוותא דארנונא: (29) וי לכו מואבאי ספתון (ואבדתון)⁶⁾ פלחי טעוותא [כמוש] מסרתון בניכון כפיתין בקוליא ובנתיכון בשביא למלכיהון דאמוראי סיחון: (30) ופסקת מלכו מן חשבון ושולטן מן דיכון וצדו אורחתהון עד כרבא דנפחיא דסמך למידבא: (32) ושלה משה למיללא ית מכור וכבשו כופרניהא ושיצון ית אמוראי די הוון תמן: (34) כיון דחמא משה ית עוג מלכא רשיעא זע וארתית מן קוסוי ואמר הלא דין הוא עוג רשיעא דהוה מוניה⁶⁾ לאברהם ושרה ואמר להון אברהם ושרה אתון מדמין לאילנין יאין שתילין וקיימין על מבועין דמין ברם פירי לית אינן עבדין בנין כן קיים ואמתין יתיה קודשא בריך הוא יהא שמיה משובח שנין סניעין עד זמן דחמא בניהון ובני בניהון סניעין כעפרא דארעא וחזר ונפל בדיהון ואמר מימרא דה' למשה לא תדחל

¹⁾ Vgl. L. t. z. St.

²⁾ Vgl. Onkelos.

³⁾ Am Rande u. von anderer Hand geschrieben.

⁴⁾ Es ist wol richtiger, mit Cod. Vat. u. Agg. דמצטפא zu lesen.

⁵⁾ Aus Onkelos verschrieben.

⁶⁾ Am Rande: נ"א מחסד vgl. Ps. Jon.

מלפין למלפיהון די סרבו למילף הא מן כיפא הדין אתפקידית למפקא לכן מיא: 29) וחמון כל עם כנישתא משה נחית מן טורא מאני בזיעין וקיטמא ברישיה והוה בבי ואמר ווי עלך עמוד צלותהון דבני ישראל דהוית מכפר עליהון בה שעתא הימין בני ישראל ארום מית אהרן ובכו ית אהרן תלתין יומין כל עם כנישתא דבני ישראל:

CAP. XXI.

6) ברת קלא נפקת מן נו ארעא ואשתמע קלא כמרומיא אתון חמון כל בני נשא ואציתו ושמעו כל בני ביסרא למית חייוא מן שירויא ואמרית ליה עפרא יהא מוונך ולא אתרעם על מזוניה אפיקית עמי פריקין מן ארעא דמצרים אחתית להון מנא מן שמיא אנזית להון סלווי מן ימא ואסיקית להון באירא מן תהומא חזרו עמי למתרעמא קדמי על עיסק מיא [מנא] למימר נפשן מעיקא בלחמא הדין דמיכליה קליל מן בגין כן ייתי חייוא דילא איתרעם על מזוניה וינמית לעמא האילין די איתרעמו על מזוניה¹⁾ ונרי מיסרא דה' בעמא ית חייוא **דשמיא** ונכיתו לעמא ומיתו אוכלוסין סניעין מן ישראל: 9) - והווי כד נכית חייוא יתיה [ית נברא] תלי עייניה בצלו לות אבוי דבשמיא: 14) מן בגין כן יתאמר כתיב ומפרש בספר אוריתא דמתילא בספר קרביא נסיא ונבורתא דעבד מיסרא דה' עם בני ישראל כד הוון קייסין על ימא דסוף כן יעבוד להון כד אינון עברין ית נחלי ארנון: 15) כד הוון ישראל עברין ית נחלי ארנונא איטמרו אמוראי במערתא דאית בנחלי ארנונא אמרין אילין לאילין כד יהוון ישראל עברין בנחלי ארנונא אנן נפקין לקדמותהון ומשיצין יתהון ומקטלין מלכין עם שלמונין ורבין כל עלמא ה' דידע סא די בלבביא וגלי קומוי סא די בכוליאטא רמז לרישי טורא ואפיקו רישיהון אילין לאילין ורציצו רישי ניבריהון. וננידו נחליא אדמיהון ולא ידעין ישראל נסיא ונבורתא דאיתעבד עיסהון בנחלי ארנונא מן בתר כן אתפרשו טווריא וחזרו לאתריהון וידעו ישראל נסיא ונבורתא די איתעבד להון בנחלי ארנונא²⁾ ולחיית קרתא דלא הות בעיצתהון אשתיוכת והא היא סמיכא לתחומיהון דסואבאי: 17) הבבין שבחו ישראל ית שבח שירתא הדא

1) Vgl. bab. Joma 75b, Tanch. u. Midr. Ag.

2) Vgl. Midr. Ag. u. Anm. das.

דאלהא בני נשא אמרין ולא עבדין גזרין ולא מקיימין וחזרין וכפרין במליהון ברם אלהא אמר ועבד גזר ומקיים וגזירתי קיימין עד לעולם: (20) הא למברכא אדברית וברוך אנא ית ישראל וברכן לית אנא מנע מנהון: (21) לית אנא חמי פלחי שקר בנו דבית יעקב ולא פלחי פולחן נוכראי בנו שבטיא דבני ישראל מימרא דה' אלהון הוי עימהון ויבבות זיו איקר מלכיהון מנן עליהון: (22) אלהא דפרק ואפק יתהון פריקין מן מצרים תַקפא ותושבחתא ורוממותא ידיה הוא: (23) ארום לית אנא חמי נטור נחשין בנו דבית יעקב אוף לא קומוי [קוסמי] קסמין בנו שבטין דבני ישראל בעידנא הדין יתאמר ליעקב ולישראל מא טבן וניחמן עתיד מימרא דה' למיתאי עליהון דדבית יעקב ברם אמר במתל גביאותיה טוביכון צדיקיא מא אנר טב מתקן לכון גבי אבוכון דבשמיא לעלמא דאתי: (24) הא עמא האילין כאריא שריין וכאריוותא מתגברין היך מא דלית אריא לא ניח ולא שדיך עד זמן דהוא אכיל בשר ושתי אדם ברם הינון עמא האילין לא ניחין ולא שדכין עד זמן דיתקמלון בעלי דבביהון וישפכון אדם קטילי סנאיהון כמאי:

CAP. XXIV.

(1) וחמא בלעם ארום שפר הוה מן קדם ה' למברכא ית ישראל ולא אזל היך מא דהוה אזל בכל זמן וזמן למשתאלא לקדמות קסמייא אזל ושוי אפוי למדברא והוה מדבר להון עובדא דעיגלא¹⁾ בעי למילט ית ישראל: (3) ונטל במתל נבואתיה ואמר אימר בלעם בריה בעור אימר נברא דיקיר מן אחוי מאן דאיתכס(ו)י מן כל נביאיא אתגלי עלוי²⁾: (4) אימר נברא דשמע ממלל מן קדם ה' ודי חמא מן קדם שדי חמי וכד הוה מתרכין על אפוי ורזי נביאותא מתגלין ליה והוה מתנבי על נפשיה דהוא נפל בחרבא וסוף נביאותיה למתקיימא: (5) מא טבין אינון משכנין דצלי בהון יעקב אבוהון ומשכנין דעבדתון לשמא דה' ומשכני(תי)כון חוזר חוזר לכון דבית ישראל²⁾: (6) כנחלין מתגברין כד [כן] יהוון ישראל מתגברין על בעלי דבביהון וכננין שתילין על סבועין דמין כן יהוון קורייתיהון מפקן ספרין ומלפין אוריתא והיך שמיא³⁾ דמתח מימרא דה' לבית שכינתיה בין יהוון ישראל חיין

¹⁾ Vgl. Midr. Ag. u. Raschi ed. Berliner.

²⁾ Vgl. Midr. Ag.

מיניה ארום בידך מסרית יתיה וית כל עמיה וית כל ארעיה ותעביד
לית היך מא דעבדתא לסיחון מלכיהון דאמוראי דהוה שרי בחשבון:¹⁾

וירא בלק.

CAP. XXII.

(5) -פתור חולמא-: (7) -ואגדן חתימן בידיהון-: (24) -באמצע
כרמיא סגיא מן דין סיטרא-: (30) ואמרת אתנא לבלעם ווי לך בלעם
רשיעא חסר דעתא כל חוכמתא ומדע לא אישתכח נבך ומא אין אנא
בעיר מסאב מיתא בעלמא הדין ולא אתיא לעלמא דאתי ולא יכילתא
למילט יתי בחוכמת דעתך על אחת כמא וכמא בנוי דאברהם יצחק
ויעקב דבזכותהון אתברי עלמא מן שירוויא היך את אזיל ויכול למילט
יתהון ודי ננבתא דעתהון דעמא האילין ואמרת להון לית הדא אתנא
דידי שאילא היא בידי אלא אנא אתנך די רכבת עלי מן טליותך עד
יומא הדין הא מתכוונא אתכוונת למעבד לך כדין ואמר לא:

CAP. XXIII

(7) ונטל במתל נביאותיה ואמר מן ארם נהרים דבר יתי בלק
מלכיהון דמואבאי מן טור מדינחא איתא כען לוט לי דבית יעקב ואיתא
זעיר לי שבטיא דבית ישראל: (8) מא אנא לייט דבית יעקב ומימרא
דה' מברך יתהון ומא אנא מזעיר דבית ישראל ומימרא דה' מסני
יתהון: (9) חמי אנא עמא האילין מדברין בזכות אבהתא צדיקיא
דמתילין בטוריא אברהם יצחק ויעקב ובזכות אמהתא דמתילין בנלימתא
שרה רבקה רחל ולאה הא עמא האילין דבלחודיהון שריין ובנימוסי
עמא [עמיא] לא מתערבין:²⁾ (10) מאן יכול לסימני עולימיהון דבית
יעקב דאיתאמר עליהון דיהון סניעין ככוכבי שמיא אמר בלעם רשיעא
במתל נביאותיה³⁾ אין קטלון אינן יתיה בני ישראל כחרבא מבשר
הוא בלעם דלית ליה חולק לעלמא דאתי ברם אין מית הוא בלעם
מותגין קשימין אלואי תהי אחרית(א)י כועירא דבהון: (19) לא כמימר
בני נשא הוא מימריה דאלהא חייא ולא כעובדיהון דבני נשא עובדין[ן]

¹⁾ Vgl. Midr. Ag:

²⁾ Vgl. L.t. u. Anm.

³⁾ Vgl. Midr. Ag.

יהוי שלמאה לביזא עד כען אתוריא עתיד קאים שבי יתיה: (23) ונטל במתל נביאותיה ואמר ווי לחייביא די חייבו כד ייתי אלהא למתפרעא מנהון מן רשיעיא וליתן אנר טב לצדיקיא וכד יגרי מלכות אומיא אילין לאילין: (24) ויפקן אוכלסין סניעין בערבכניא מן מדינת איטליא דא היא רומי ויצרפון עמהון לגיונין סניעין מן רומאי וישתעבדון אתוראה ויצערון כל בני עבר נהרא ברם סופיהון דאילין ודאילין לאבדן יהוי ואובדניהון עד לעלם:

CAP. XXV.

(4) ואמר מימרא דה' למשה סב ית כל רישי עמא ואקים יתהון סנהדרין קדם ה' ויהון צלבין כל מאן דמתהיב למתקטלא ועם מטמעי שימשא יהון מחתין נבילתהון וקברין ובכין יחזור תקוף רונא דה' מן ישראל:

וידבר ה' אל משה לאמר פינחס בן אלעזר

(12) בשכועה איזול משה משמי ואמור לפינחס-:

CAP. XXVI.

(11) ובנוי דקרח על די לא הוו בעצתיה דאכוהון לא מיתו:

CAP. XXVIII.

(2)-ית קורבני לחם סדור פתור[א] מא דאתון מקרבין קומיי על נבי מדבחה הלא אישתא הוא דאכלא יתיה והוא מתקבל מנהון קומי לריה דרעוא עמי בני ישראל הוון זהירין למקרבא יתיה קומי בזימניה:
(7)-במאני בית קודשא יתנסך ניסוך דהמר לשמא דה':

וידבר משה אל ראשי המטות.

CAP. XXXI.

(50) וקריבנן ית קורבנא דה' כד הוינן עלין בבתיהון דמלכיא מדינאי ובקיטוני מדמכיהון והוינן חמין תמן בנתיהון דמלכיא מדינאי יאין והוינן מפרקין מנהון קורייא דדהבא מן רישיהון וקדשיא מן

חיין וקיימין עד לעלם יאין ומבשחין כארזיא דמיין ומנטלין בכריותא:
 (7) יקום מלכיהון מביניהון ופרוקהון מנהון ובהון יחון [יהוי] ויהוי
 [מכנש] לחון גלוותהון מן מדינת בעלי דבביהון ובניהון ישלטון באומין¹⁾
 יתקף מן שאול די חס על אנג מלכיהון דעמלקאי ותתרברב מלכותיה
 דמלכא משיחא²⁾: (8) אלהא דפרק יתהון ואפיק יתהון פריקין מן
 ארעא דמצרים תוקפא ותושבחתא ורוממותא ליה³⁾ יכלון בני ישראל
 מותר ביזת בעלי דבביהון⁴⁾ וקורייתהון יפלנן וגיבריהון יתקטלון
 ומותריהון יפלנן: (9) (הא עמא האילין כאריא שריין וכאריותא
 מתנברין)⁵⁾ מאן דבריק יתהון ישראל יהוי בריך כמשה נביא ספריהון
 דישראל ומאן דלט יתהון יהוי ליט כבלעם בר בעזר: (10) ותקיף
 רונזא דבלק על בלעם וטפח בכף ידוי ואמר בלק לבעלם למילוט סנאי
 דברית עמך [יתך] ולחוד מברכת מברכא-: (14)⁶⁾ וכדון הא אנא אויל לות
 עמי איתא כען אעט יתך עיטא דיתעביד בעמא האילין חטי יתהון ואין
 לא לית את שליט בעמא האילין ברם הינן עתידין עמא האילין
 משלוט בעמך בסוף עקב יומיא: (15) ונטל במתל נביאותיה ואמר
 [אימר בלעם בריה בער ואימר]⁷⁾ נברא דיקיר מן אחוי מאן דאתכסי
 מן כל נביאיא איתגלי עלוי: (17) חטי אנא ליה ולית הוא כדון וכדו
 אנא מסתכל ביה ולית הוא קריבא עתיד למקום מלך מדבית יעקב
 ופריק ושלט מן דבית ישראל ויקטול תקיפי מואבאי וירוקן כל בני
 מדינהא: (18) ויהוי אדום יריתא ויהוי יריתא טורא דנבלא לבעלי
 דבביהון וישראל יתגברון בחיל תקיף: (19) עתיד מלך למיקום מן דבית
 יעקב וישיצי כל מאן דמשתיר מן כרכא חייבא דא היא רומי:
 (20) וחמא ית עמלקאי ונטל במתל נביאותיה ואמר שירוי אוסיא די
 סדרו סדרי קרבא כל קביל ישראל הינן דבית עמלק ובעיקבא בסוף
 יומיא הינן יסדרון לקובליהון סדרי קרבא וסופהון לאובדן יהוי
 ואובדניהון עד לעלם: (21) וחמא ית שלמא ונטל במתל נביאותיה
 ואמר מא תקוף הוא משרייך ושויית בנקרת ית מדורך: (22) ארום אין

¹⁾ Vgl. Lt.

²⁾ Vgl. Midr. Ag.

³⁾ Aus Cap. 23 Vers 24 vgl. Bassfreund, MGWJ. Jan. 1896.

⁴⁾ Sollten nicht die Verse 11—13 wegen des gleichlautenden וכו' ausgefallen sein?

⁵⁾ Vgl. oben Vers 3.

DEUTERONOMIUM I—III.

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל

CAP. I.

1) אילין פתגמיא דמליל משה עם כל ישראל בעבר יורדנא עני משה ואמר להון הלא במדברא בטורא דסיני איתיהיב לכון אוריתא ובמישרא דמואב איתפרשת לכון כמה נסין וגבורן עבד לכון מימרא דה' כד הויתון קיימין על גיף ימא דסוף איתבזע ימא מן קומיכון ואתעבד תרי עשר איסטרטין מן אסטרא [אסטרט] חד לכל שבט ארגותון קומוי על ימא וסרבתון על ימא דסוף על עיסק יליליא דאשתלחתון מן מדברא דפארן נזר עליכון דלא תעלון לארעא דישראל ובגין מילתא דאמרתון דנפשן מעיקא בלחמא הדין דמיכליה קליל וגרי בכון חיון ובתצרות דנפלו פגריכון על ידי ביסרא ובגין ענלא דעברתון אמר במימריה למשיציא יתכון אילולי דאידכר לכון קיימא די קיים עם אבתכון עם אברהם עם יצחק ועם יעקב ומשכן וימנא די עבדתון לשמיה וארון קיימא די עליתון בגויה וחפיתון יתיה בדהבא סנינא: 2) מהלך חד עשר יומין מן טורא דחורב אורח טורא דנבלא עד רקם רניעא על דחטיתון וארגותון קומוי אתעכבתון והליכתון יתהון לארבעין שנין:

CAP. III.

11)-באפרכין-:

תם:

ואתחנן אל ה'

29) ושרינן בחילא בכין על חובינן ומתוודין על חובינן על דאיתדבקנן לפלחי טעוותא פעור:

¹⁾ So auch L. t. z. St.

אודניהון ועזקיא מן אצבעתהון ועיקלא מן אדרעיהון ומעביא מן בית
תדיהון חס לן משה רבן לא הסתכל חד מינן בחדא מינהון ולא יתיחד
חד מינן בחדא מנתן דלא נהוי שותף עמה בניהנם לעלמא דאתי היא
תקום לן ביום דינא רבא למכפרא על נפשן קדם ה':

CAP. XXXII.

(14-תסקוין) עברין חייבין: (17-תלילן מן קדם דיירי ארעא:

אלה מסעי.

CAP. XXXIII.

(3-מפילוסין: (36-מן כרך (אורח) תרגוגלא:

CAP. XXXIV.

(6) ותחום ימא רבא הוא אוקיאנוס גיסי ומחוזוי וספינתיה עד ימא
קמאה דאית בנויה הינון מי בראשית דין יהוי לכוּן תחומא מערבאה:
(8) מן טוורוסמגוס תכוונן לכוּן למעלי לאנמוכיא-קילקאי²):

¹) Dieses Wort soll wol die Uebersetzung zu קמאם sein, u. nicht wie die codd. haben zu תרבות; weshalb = auch nicht חסון heißen darf.

²) Die Anordnung der Verse ist in unserem Msc. eine falsche, indem 34,8 vor 33,36 u. 34,6 hinter 33,36 steht.

וכנשין עללן בכל שנא ושנא עמי בני ישראל לית אתון רשאין למעשרא
ולמיכול פירי שנא על פירי שנא:

CAP. XV.

(22) -דפסיל מן קורבנא ודכשר למקרבא כחדא יכלון יתיה
כבישרא דטביא ודאילא:¹⁾

שפטים ושטרים.

CAP. XVI.

(18) דינין וסרכנין:- (19) -מקלקל מיליהון דרכאי בשעת דינהון:

CAP. XVII.

(8) -בין דם דקטולין ובין דם דבתולין[-] בין מכתש צרעא
למכתש נתקא:-

CAP. XIX.

(6)-ירתע:-

CAP. XX.

(11)-ויפתח לך פלוותא:-

כי תצא.

CAP. XXI.

(14)-די יהבת רשותך עלה:

CAP. XXII.

(4) -מפרק תפרוק עימיה ומטען תטען עימיה:²⁾ (8) -גיפוף:-

(12) -גדילן דציצית:- (20) -לא אשכחו סהדין לטליתא:

CAP. XXIV.

(5) -זקיק יהא לביתיה:- (6) עמי עמי בני ישראל לא תמשכנון

¹⁾ Vgl. die Anm. zu 12,22

²⁾ Dieses Fragment gehört zu Ex. 23,5.

CAP. VI.

(7)-ובמדמכבון:-

CAP. VII.

(10) ומשלם לסנאוי אנר קל מן דאית בידיהון בעלמא הדין מן
בגלל למשיציא יתהון לעלמא דאתי ולא משהא למשלמא לסנאוי אנר
מצוון קלילן דאית בידיהון בעלמא הדין¹⁾

והיה עקב תשמעון.

CAP. VIII.

(8)-ומן תמרהא עבדין דובשא:

CAP. IX.

(25)-רב ושלמ-

ראה אנכי.

(28) זחילופיהון:-

CAP. XII.

(22)-דמרחק מן קודשיא ודרכי מן קודשיא²⁾:-

CAP. XIV.

(14)-לא תעבדון חברין חברין דפולחן נוכראי(ן) ולא תשוון קרחה
על בית אפֿיכון לממא נפש דמית: (18)-וחפרפרא: (22) עמי בני
ישראל מעשרא תעשרון מכל עללתכון דאתון זרעין על אפי ברא

¹⁾ Vgl. L. t. zur St. Nun folgen in unserem Msc. mehrere alphabetische Introductionen zum Decalog u. am Rande die Bemerkung: זה תרגום ארוך לעשר הדברות מצאתי כתוב במקום אחר ונסחתיו בכאן: Sämmtliche Stücke finden sich auch im Machsor Vitry II, 335 fgg. Da ich dieselben an anderer Stelle mit noch mehreren anderen von mir in Parma copirten Introductionen zu veröffentlichen gedenke, so glaube ich sie hier übergehen zu dürfen.

²⁾ In unserem Msc. folgt hier fälschlich das zu 15,22 gehörige Fragment.

להון על טורא דעיבל וארונא וכהניא וליואי במיצעא וכל ישראל עד
 כא ועד כא מברכיא הוּו אפיהון לקבל טורא דגריזים ופתחו פומהון
 בברכתא בריך יהוי גברא דלא עבד צלם וכל צורה וכל מא דפני
 ומרחק מן קדם ה' ומלטמא אופ אינון אפכו אפיהון לקבל טורא
 דעיבל ואמרין ליט יהוי גברא דעבד צלם וכל צורה וגו' והוון ענין
 כל עמא אילין ואילין אמן: (18) ליט יהוי גברא דמטעי אכסניא
 באורחא דהוא מדמי [לסמא וענין כל עמא ואמרין אמן: (23) ליט
 יהוי גברא די] (ד)משמש עם חביבתיה [-]ובריכין תהוון כל בני
 ישראל בזמן דמהלכין ומעלין בבתי כנישתה[כ]ן ובבתי מדרשיהון[כ]ן¹⁾!

CAP. XXVIII.

(38) - יקרסם - : (56) - מן פרנקן ומן חטוונא תבעש - :

אתם נצבים.

CAP. XXIX.

(17) דלא יהוי בכון גבר דליכיה מתרחר בחטאה דהוא דמי
 לשורש קביע [בארעא] ארום רישיה דחטאה חייל [חלי] כדובשא
 וסופיה מריר בלענתא דמותא:

CAP. XXX.

(12) לא בשמיא היא אוריתא למימר אלואי הוה לנא חד כמשה
 גבואה דיסוק לשמיא וייתי יתה וגו':

וילך משה " האזינו.

CAP. XXXII.

(1) כיון דמטא קיציה דמשה למסתלקא מן גו עלמא אמר מאי
 אנא מסהיד בעמא האילין מילין דלא טעמא[ין] מיתו מסהיד אנא
 בחון שמיא וארעא דלא כלין בעלמא [הדין] ברם סופהון דכליין
 לעלמא דאתי דהכין הוא כתבא מפרש ואמר טולו שמיא עיניכון
 ואסהידו לארעא מן לרע ארום שמיא כתננא ימסון וארעא כלבושא

¹⁾ Diese letzteren Worte stehen in den anderen Recensionen in 28,6.

דיחייא ורכבא ארום צרכי נפשא הוא ממשכן ולא תחון אסרין חתנין
וכלין ארום כל דעבד אילין ככפר בחיי עלמא דאתי¹⁾:

CAP. XXV.

(4) עמי בני ישראל לא תזממון תורא בשעת דריריה [דרכיה]:
(10) -שלופי סנדלא ומבטלי מצוותא דיבמה: (13) -מתקלין רברבין
למיהוי זבין ומתקלין זעירין למיהוי מזבין בתון: (17) כד מטא קיציה
דעשו רשיעא למתכנשא מנו עלמא קרא לאליפו בריה ופקיד יתיה כד
יהון בני ישראל נפקין מן ארעא דמצרים ורוחיהון משלהיא מן
שעבוד לביניא תחוי נפיק לקובליהון (ו) למסדר[א] עמהון סדרי קרבא
כד מטא קיציה דאליפו רשיעיא למתכנשא מנו עלמא קרא לעמלק
בריה ופקיד יתיה וכו' (sic) והוה עמלק צופה ומצפה אימת יסקון בני
ישראל וכיון דנפקו בני ישראל ואתון למי מצותא נפיק לקובליהון
למסדרא עמהון סדרי קרבא מסר יתיה מימרא דה' בידי דיהושע
ושיצי יתיה וית עמיה לפתגם דחרב בגין כדן מפרש מיניה ואמר
עמי בני ישראל הו דכירין ית ~~מא~~ די עבד לכון דבית עמלק באורחא
דנפקתון פריקין מארעא דמצרים: (18) די ערעו יתכון באורחא דהו
מקטלין בכון כל דהוה מהרהר בתר מימרי הוה עננא פליט יתיה
ודבית עמלק מקטל ליה ואתון בני ישראל להיין ומשלהיין ולא דחלין
דבית עמלק מן קדם ה':

והיה כי תבא.

CAP. XXVI.

(12) -דהיא שתא דמעשרא מסכיניא ותתנון מעשרא קמאה
לליואי ומעשרא²⁾ מסכיניא לגיוריא-:

CAP. XXVII.

(8) ותכתבון על אנביא ית כל מילי שבח אוריתא הדא כתב
חקיק וספרש טבא מתקרי בחד לישן ומתורגם בשבעין ליש[ני]ן³⁾
(12) אילין שיתא שבטין קמון להון על טורא דגרוזים ואשיתא קמון

¹⁾ Vgl. hierzu den Commentar zu Ps. Jon. zur St.

²⁾ Man erwartet מעשר.

³⁾ Nach Sotah 7,5 vgl. Levy, s. v. לישן.

על במתא דארעא [ואייכיל יתהון עללת תפנוקי מלכין]¹⁾ ואניק יתהון
 דבש מן כיפא ומשה יתהון מן כיף שמיר טינרא: (14) כד רכיכות [?]
 דתורין ושמנין דעאן עם טוב דפטמין ודכרין בני מתנן נגדין עם טוב
 שמיניהון דחיטיא אמר משה נביאה אין נטרין בני ישראל מצוותא מן
 ענבא חדא שתין כור דחמר: (18) -דעכד יתהון [יתכון] מחלין מחלין:²⁾
 (19) -מן כעס דאבעיסו יתיה בניא חכיביא דהוו חכיבין עליה היך
 בנין והיך בנן: (24) -ואכילי עוף מסאב-ושן ד' (sic!) מלכוותא דמתילן
 בחיות ברא-: (31) ארום לא כרוחצ[נ]א רוחצנהון דאומיא ועל דחטינן
 וארניזון קומוי אתעכדו בעלי דכננא דיינין: (23) ארום עמא האילין
 חמתהון מדמיא לחמתהון דתנינא בזמן דהינן שתין חמר ורוגזיהון
 מדמיא (א) לרישי חיוין פתנניא אכוריא: (34) הלא הוא כסא דפורענותא
 ממוג ומתקן לרשיעיא באוצרי ליום דינא רבא³⁾: (35) ידידי היא נקמתא
 ואנא הוא דמשלם לעידן דתימוט רגליהון דצדיקיא ארום קריב יום
 תביריהון דרשיעיא ואש ניהנם עתידא להון ומייתי פורענותא עליהון:
 (37) עתידין הן אומיא למימר האן הוא אלההון [תקיפא] דרוחצנהון
 ביה: (38) דיהון מקרבין קודשיא דתרביה נכסי קרבניהון וחמר ניסוכיהון
 הוו מקרבין קומוי יקום כען ויפרוק יתהון וגו': (42) -מריש ניביריהון
 פולמרכהון:-

וזאת הברכה.

CAP. XXXIII.

(2) ואמר ה' מסיני איתגלי למיתן אוריתא לעמיה בני ישראל
 דנה באיקריה על טורא דגבלא למיתן אוריתא לבנוי דעשו וכיון
 דאשכחו כתיב בנווה לא תהוון קטולין לא קבילו יתה הופיע באיקריה
 על טורא דפארן למיתן אוריתיה לבנוי דישמעאל [!] כיון דאשכחו
 כתיב בנווה לא תהוון נגבין לא קבילו יתה חור ואיתגלי על טורא
 דסיני ועימיה רבון דמלאכין קדישין אמרין בני ישראל כל מא דמליל
 מימרא דה' נעביד ונקביל⁴⁾ פשט ימיניה מן נו להבי אישתא ואוריתא יהב

¹⁾ Ergänzt nach cod. Vat.

²⁾ Nach Num. r. c. 9 Anf. vgl. Levy s. v. בחילא

³⁾ So auch L. t. zur St.

⁴⁾ Ex. 24,7

תבלי¹⁾ ברם אבא עתיד ברי שמיא חדתין וארעא חדתא²⁾ ישיעה נביאה
 כד הוה מתנבא בכנישתהון דישראל על דהוה קריב לארעא ורתיק
 מן שמיא יהב שמיעתא לשמיא ואציתא לארעא דהבן הוא כתבא
 מפרש ואמר שמעו שמיא ואציתו ארעא³⁾ ומשה על דהוה קריב לשמיא
 ורתיק מן ארעא יהב ציתא לשמיא ושמיעתא לארעא דהבן הוא
 כתבא מפרש ואמר אציתו שמיא ונו⁴⁾: 2) יבסם על בני ישראל
 כמיטרא אולפן אוריתי⁵⁾ [י]תקבל עליהון ברעוא כמלא מימר פומי
 כרוחא דנשבין על עיסבא וכרסיסי מלקושא דנחתין ומרוין צימחא
 דארעא בירחא דניסן: 3) אמר משה נביאה ווי להון לרשיעיא דמדכרין
 שמיא דקודשא [בנידופין] ארזם לית איפשר לחד מן מלאכי מרומא
 למדכרא שמיא דמפרשא עד זמן דהינון אמרין קק'ק [!] תלתא וימנין
 ומנהון יליף משה ולא הוה מדכר שמיא מפרשא עד זמן דהוה מחנך
 פומיה בעשרין וחד מלין דאינון תמנין וחמשא אתין וכן הוא מפרש
 ואמר האזינו השמים וגו' יערף כמטה וגו' כי שם ה' (וגו') אמר
 משה נביאה ארום [ב]שמיא ה' אבא מצלי [ו]אתון בני ישראל הבו
 יקר ותושבחתא ורוממו לאלהכון [לאלהן]: 4) אמר משה נביאה
 כד סליקית למרומא חמית תמן רבון כל עלמא ה' מרבע יומא לארבע
 חולקין תלת שעין לעי ועסיק באוריתא ותלת שעין עסיק כדינא ותלת
 שעין מפרנס עלמא ותלת שעין מזווג נבר לאיתתא⁶⁾ תקיפא דשלמין
 וגו': 5) חבילו בנאי עובדיהון ולא קומי חבלון אלא להון ועל די
 חבלו סומא איתיהב בהון דרא עוקמא ופתלתא דשנן עובדי ואוף
 סדרי עלמא אישתגיו עלוי: 6) -הלא הוא אבוכן דבשמיא דקנא
 יתכון-: 7) שאול⁷⁾ לאבהתכון דרברבין מינכון באוריתא-הכימין-:
 10) -אקיף יתהון עם יקר שכינתיה אליף יתהון עשרתי דבריא⁸⁾ נסר
 יתהון ועייני יתהון היך דשכינה נסר עמא [עיינא]: 13) ארכיב יתהון

¹⁾ Jes. 51,5.

²⁾ Jes. 65,17.

³⁾ Jes. 1,2.

⁴⁾ Vgl. L.t. nur St. u. Levy. Ch. Wb. s. v. ציחא.

⁵⁾ So auch L.t. S. a. Rahmer, Die hebräischen Traditionen in den Werken des Hieronymus (MGWJ. Jgg. 41 pag. 627).

⁶⁾ Nach Ab. m. 3b.

⁷⁾ Die edd. haben: שאול.

⁸⁾ So auch L.t.

Anhang.

לְעִמְיָה¹⁾: 3) הלא גלוי וידוע דלאו בני דעשו וישמעאל מקבלין אוריתא
אלא כדי למחבבא בני ישראל כוות ריבבן מלאכי קדיש²⁾ [דאע"ג
sic!] דהוה מיתי עליהון יסורין סניעין לא נייחין ולא שדכן מאולפן
אוריתא והא הינן מדברין ואתיין על רגל ענני ושריין על פוס דברוי:
4) אמרין בני ישראל אוריתא פקיד יתן משה יהב יתה ירתה ואחסנא
לכנשת יעקב: 6) יחין ראובן בעלמא הדין ולא ימות במותא תנינא
דבה מותא מיתין רשיעין לעלמא דאתי ויהוון עולימוי יניח³⁾ [?] נזכרין
במנין: 8-לאהרן חסידא: 9) דאמיר על בני שיכטא דלוי לאבוי
ולאימיה לא נסב אפין בדינא⁴⁾ וית אחוי לא חכים בעובדא דעיגלא:
15) עבדין [עבדא] פירין טבין בזכות תלתי אבהתא אברהם יצחק
ויעקב דמתילין בטווריא ובזכות ארבעתי אמהתא דמתילין בגלימתא
שרה ורבקה ורחל ולאה: 16)-דנברא דהוה שליט בארעא דמצרים
וזהיר באיקרא דאחוי: 17) בכירותא ומלכותא והדרא דיוסף הינן
(אחוי) ארום כסה דלא איפשר [למפלוח] בבכורי תורא ולית למשתעבדא
בקרני ראמא אלא היך מא דתורא וראמא ננחין בקרנתא בין יהוון
עמא האילין בני שיכטא דיוסף נפקין לקרבא לקבל שנאיהון ומקטלין
בהון מלכין ושלמונין הינן רבוותא דקטל יהושע בר נון מן אמוראי
די הוה מן שיכטא דבנוי דאפרים הינן אלפיא דקטל גדעון בר יואש
מן מדינאי דהוה משכטא דמנשה: 18) ולזבולן אמר הדי זבולן במפקבון
לפרנמטיכון וחדון בני יששכר במיתבכון בבית מדרשיכון: 19)-תגרת:
20)-ומפרק רישא עם אדרעא⁴⁾: 21) וחמא מן שירווי ארום אית אתר
מזומן לבית קבורתא סקבעא תמן אבנין טבין ומרגליין ארום תמן
משה נבייא ספריהון דישראל קביר ויהוי היך מא דהוה עליל ונפיק
ברישוי עמא בעלמא [הדין כן יהוי עליל ונפיק לעלמא] דאתי ארום
זכוותיה דה' עבד וסדר דינוי אליף לבני ישראל: 25) הא עמא הדין
דבית אשר ברין היך פרזלא וחסינין היך נחשא כיומי עולימותהון
כן יומי סיכותהון⁴⁾: 29)-תריס חיליכון ושריר סייף גיוותנות[כון] ויתבדרון
בעלי דבכיכון קומיכון וכד לעיין באוריתא פריקי סנאיכון תהוון דרסין:

CAP. XXXIV.

3)-קרתא דעבדא תמרין היא ועיר: 10)-די חכם יתיה: תם:

¹⁾ Nach Mech. zu Jithro u. Sifre. ³⁾ Vgl. Onkelos.

²⁾ die beiden Fragmente zu 19 u. 20 stehen hinter 21.

⁴⁾ So auch L. t. zur St.

I. Zusatzthargumim.

Gen. 4,7. (Nach cod. Ox. 318).

חוספתא הלא אם חיטיב.

הלא אם תומיב עובדך ישת[ביק לך אמר קין] לית דינא ולית
דיינא ולית עלמא בר מן דין הותיביה [הבל? אית דינא ואית] דיינא
ואית עלמא אחרנא לאיתפרעא מן בישא (ומן טבא) ביה [!] שעתא
את[מליך] בליביה מא דיעביד ליה ולא אשכח בתר דנא ארחיק רגז
ואמר להבל לא כען ת[הי מצו] ביני ובינך אתפריש מלוותי ונסיב
[ענא] בחולק¹⁾ אמר ליה הבל רעיתי ב[ענא] ואזל הבל לעניה וארחיק
מן קין איתמליך קין בליביה ואמר מא עבדית [ייע...] [ייתי שרבא]
דקייטא ולית חלב למיכל ולית עמר למלבש קם ורהט בתריה ואדבקה
ואמר [לית] פלגותא מחימנא סב לנפשך פלגות ענא ופלגות ארעא
ואנא ניסב פלגות ענא [ופלגות] ארעא אמר ליה הבל עביד מא דאת
צבי בעידנא דאפליגו אמר ליה הבל הדא פלגותא שויא דהיא בקשומ
אזל הבל לאורחיה בעא קין למרעי לחולקיה דענא אשכח לא יכיל
למרעי ענא ולמסבב פולחנא בארעא אזל להבל ואמר אית פ[לוג]
אחרן קשומ מן דא טול את ענא בחולקך ואנא ניסב ארעא בחולקי
אמר הבל בליביה למעבד רעותיה דקין והוה קין נטיר דבבו להבל
מקדמת דנא ארי [!] הות אחתיה דהבל איתתיה דקין ולא הות שפירא
בריוא כאחתיה דקין דהות אינתתיה דהבל כד אדכר קין מא הוה
בליביה אמר כען אש[כחית] זימנא לדבבו רהט בתריה [ואמר] ליה
פוק מארעי דנסיביה בחולקי לא אשכח [הבל] אתרא למפק ליה ולא
הוה ידע ימחיניה ואתפני לכה ולכה עד דחוא[!] תרין עופיא יתמחון
וקם חד על חבריה ומחייה בפומיה ואיתשר דמיה עד דמית איתאלף

¹⁾ Vgl. hiermit Ber. r. zur St. u. P. d. H. E. c. 21.

אנא זכאה) בָּהּ שַׁעֲתָא רָמָז ה' לנבריאָל ונחת ונטלינן ויהינן לה
וּנְאֻמָּת אֶשְׁתַּמּוּדַע כַּעַן דְּמִן עֻזְקָתָא וְשׁוּשִׁיפָא וְחֻמְרָא הָאֵלִין:

Genesis 44,18 (Nach cod. Ox. 2305).

תרגום ירושלמי על פסוק ויגש אליו יהודה.

וקריב לותיה יהודה תקיף מתגבר כאריה ואמר שמע מני מלכא
הא בזימנא קדמיתא דאתינא לותך את אמר[ת] מן קדם ה' אנא דחיל
הא עדנא תימר מפרעה אנא דחיל היא¹⁾ אדבר לך ולא אשתמודע לך
מה דעבדו תרין אחי שמעון ולוי בקרתא [דחמור אבוהי]²⁾ דשכס כד
קטלו כל דבורא בדיל דינא אחתנא דלית היא ממנין שבטיא ולית
לה חֶלֶק ואחסנא בפילוג ארעא הא בנימין אחונה דהוא ממנין
שבטיא ואית ליה חולק ואחסנא בפלוג ארעא כל [דכן דאחי]³⁾ יתיה
להתנסבא⁴⁾ לרבותא זאת מבעי ליה לאחונא לשעבודא: ואתיב יוסף
ואמר ליה ליהודא חמינא לכון דסבירין (רחיצין) אתון למעבד במצרים
מה דעבדתון בשכס אמר ליה יהודה ליוסף שמעין אונך פתגמא דנפיק
מן פומך ומה תרין מננא אחריבו ית שכס ואצדיאו יתה כל שכן דאנא
בחילי תקיף מתריהון חי ה' אלהא דישראל אבא אם אשלוף חרבי לא
אתיב יתה לתערה [לתיקה?] עד דאקטול כל מצראי בך אנא מתחיל ובפרעה
רבך אנא מסיים בהחיא שעתא קם יהודה ונתם עליהון כאריא בהחיא
שעתא קם יוסף ומהא לעמודא דהיכלא ורפפיה שרי יהודה מתפיסין
מליה⁵⁾ ואמר בבני רבוני ימלל כען עבדך פתגמא קדם רבוני ולא יתקף
רגזך בעבדך ארי בפרעה כן את:

Genesis 49,18 (Nach cod. Ox. 2305).

תרגום ירושלמי על פסוק לישועתך.

לפורקנך סברית ה' אמר יעקב אבונא לא לפורקניה דגדעון בר

¹⁾ Am Rande die Bemerkung הוא לא.

²⁾ So am Rande.

³⁾ Im Msc. ist nach כל ein freier Raum, dann folgt דִּאֵהִי, was ich als Fehler betrachte für דִּאֵהִי. Der Sinn wäre demnach: um wie viel mehr hat er (Gott) ihn am Leben erhalten etc.

⁴⁾ Am Rand: יתה להתנסבא.

⁵⁾ Man erwartet: מתפס במליה.

מניה קין ועבד בן בתל [אחיה] וחזא והא מית ודחיל מן אבהי
למבעי מניה ולא הוה ידע מא יעביד זקב [עינות] וחזא ההוא עופא
דיקטל חבריה והוא נקיט בפומיה בארעא וחפר ואטמריה לה [כרית]
מיתא ואתיב עפרא עלוהי ביה [!] שעתא עבד קין כדן בהב [ל] בד
לא אשכחיה [עד] כען:

Genesis 4,8. (Nach cod. Ox. 2305).

תרגום ירושלמי על פסוק ויאמר קין אל הבל אחיו.
ואמר קיל להבל אחוהי לית דין ולית דיין ולית עלם אחרן ולית אנר
טב לצדיקייא ולית פורענות (ליג) לרשיעיא. ואתיב הבל ואמר לקין אית
דין ואית דיין ואית עלם אחרן¹⁾ ואית אנר טב לצדיקיא ואית פורענות
לרשיעיא מדהו עובדי תקנין מעובדך [קורבנא] דמיני אתקבל ברעוא
ומןך לא אתקבל ועל פתנמא הדין נמך ליה קין דבבו והוה במהויהו
בחקלא וקם קין להבל [על הבל] אחוהי וקטליה:

Genesis 4,23 (Nach cod. Ox. 318).

חוספחא .: ויאמר למך .:

ואמר למך לנשוהי עולו עמי [נשי למך?] לאיזדון [לאיזדונא]
בית משכבא לאקמא זרעא מנכון ארי חנוך סליק לעילא ותוכל קין
שכיב מרע כען יתכניש לעמיה סריבו נשייא ואמר [ו] ליה לית אנהנא
צבין לאעדאה ואולדה לאכלא [לאכלא?] התיב להין עדה וצלה שמעה [!]
קלי נשי למך אצייתא למימ[רי] אם כן הנא עולו עמי לבית דינא אזלו
תלתיחו (עמיה) לאדם [א] שתעי ליה למך מה דערע ליה עמחו
וכד סריבא לקבלא מניה עני [ל] תרויהו ואמר²⁾:-

Genesis 38,26 (Nach cod. Ox. 2305).

תרגום ירושלמי על פסוק היא מוצאת.

היא מתפקא לאתוקדא בנורא אַתת וּבַעַת תלתא סהדין ולא
אשכחתינן [ד] אתא סמאל וטמרינן [קַפַּת] [זקפת] עינהא למומא
ואמרת בבעו מינך אלהא חיא עני ה' בהדא שעתא (בהדא שעתא

¹⁾ Ani Rande.

²⁾ Vgl. Ber. r. 1 St.

- fe | ברעא | ולהיתפרעא רשיעיא | מִכְנָן | תרוהון
מתנצין: (10) אדימהון: (16) בארע גלי מרכיא לה למיכא:
5) מן עלמא: (24) איתנגיד | במימרא: V.
3) דרייא st דרא | למיסתיצא | וסחא | בכר | מִכְנָן | VI.
ועובדיהון עובדין בישין fe: (6) תוהו: (והוה תוהו):
8) (בדריה): (11) חסין (ל) | (תולין):
11) דשמיא (ל): VII.
1) (ברחמוהי מבייה) | ית נח וית כל חייתא וית כל VIII.
בעירא דעימיה בתיבותא ועבר דה! רוחא דרחמין: (ית
נח וגו' ואעבר ה' רוחא דרחמין): (22) וצונתא:
2) ויתניא | ומוסקי st ואנסייא: (3) אפרכיותהון: (4) ושם X.
אפי' ודרדניא: (9) הוה צאיד | בלישניהון | בצידה | ניבר
בחמא: (10) מלכותיה-והדס fe: (11) ובנא fe: (13) ית
לודאי וית מרימאי: (14) קפדוקאי: (17) מריפולימאי:
18) אנמרדיאי | מן בבל fe | כן:
2) ווהוה כד | אסעי st אסמי | לכביהון | מן שירייה fe: XI.
4) מטי | בנזוה דיסדר | עד לא: (30) ביר:
2) ואיכרך (ל) ואתקפ fe) | (והוי) | (פניאן): (3) ואוכריך XII.
מן דמכרך (ל) | ומאן (ל) (דמליט) | כל fe | (כל וגו')
בארעא: (6) (הזותא):
17) (והוה) | בעיריהון | רעי (ל) | (מרעה) | ספקרין | ספקרין XIII.
st קפקרין | למיסר לא (ל) תכון (תרתון) st תהכון:
3) במיסר (ל): (5) בעשתרות | ויתניא דבהון | דבני XIV.
קרתא: (6) (חיזא דסמיד וגו'): (9) ארבעה | לקבל חמשא
am Schluss (ל 2 Mal): (10) מליין: (14) ותמנה עשר
(ל fe) | מן בתריהון (ל) | (דקיסרין): (15) עינתה (עינתיה)
st עזתא | דוססק (דוססק): (18) (הוה סקן וגו') כהין
לא' קלאה: (21) סב לך: (23) דסנדל (ל) | ואם (אם-דלך)
(ל fe) | די לך | (קתיות וכי fe):
1) דאיתקבלית (ל) | או fe | וקריביהון (ל) | (האינן) | XV.
(ויהוון fe) | ובמדינתיהון | (מצרפין) | או דלמא דוהו
(ל) | קלין | (קדמאי) | דאיתתה (ואיתקיסו-קדמאי)

יואש דהוה פורקן שעה ואף לא לפורקניה דשמשון בר מנח דהוה
פורקן עבר אלא לפורקניה דמשיח בר דוד דהוה פורקן עתיד לאפקא
ית ישראל מן גלותא לפורקנך צביאת [סביאת] נפשי:

II. Varianten aus cod. Vat. und cod. Lips.

verglichen mit der ed. Bomb. 1517/18.

GENESIS ¹⁾I—IV.

- I. (1 ית שמיא וית ארעא: 2) הוות תהייא ובהייא וצדייא |
נשא | וריקנא מן כל: 5) קדמא: 6) מפרש: 8) והוה רמש
והוה צפר סדר עובד בראשית יום תניין: 27) בדמו (ל)²⁾:
II. (9 דכל מאן: 18) אעבד: 19) לא אשכח ליה: 24)
דאבוהי ואימי: (ודאימיה):
III. (7) ועבדו להון איסטלוון: (ועבד ליה: 8) || (בתקפא):
9) עלמי דבראת (עלמיה דבראת) | סביר | די פקדית:
15) ויהווי | מתכוונין | בעקביהון | אינן: 18) מבעירא |
למיכול | נקום | מן לעות (מן ליעות) | פירייתא דארעא |
ובדין | קודמך | מן בני אינשא לבין: 22) מיטרא. fe. | יחידאי |
סניין | מיניה ein Mal | למיפרשא | ובין ביש |
יתיה st. ידיה | דחייא | ויאכול וייחי: 24) איקר | מן
מדנח | יכרי (יברא) | דשנין | גיהנם | נינת עדן
an 2. Stelle | די נמרו | שנינא (ל) | מן תרין | סיטרהא
(סטריה) | מבעין st. מבערן (בערן) | למיתפרעא | לעלמא
fe. | די לא | הדין-היך. fe.
IV. (7) תייטב | למיחטי: 8) וניפוק תרינן לאפי | ברא-ברא
עני. fe. | למיתן | למיתפרעא | מידבר | בגלל מה | מנך

1) Die römischen Ziffern bezeichnen die Capitel, die arabischen die Verse. Die eingeklammerten Varianten sind die dem cod. Lips. entnommenen.

2) (ל) bedeutet überall, dass die betreffende Lesart auch in cod. Lips. sich findet.

כן (ל) דנבו (ל) | (ויתגלי עלוהי) | איתחמם מן ביעתותיה |
 (10) מחזור לוותרך | (מיחור איחזור) (דכיר) | בתרג' |
 שמעה | (בתריה): (12) דסיבית (ברם זקינית) למחזור:
 (16) ואדיקן על פני סדום: (17) המינכסי | חובא st. דינא |
 ניפוך (ל): (20) (דילמא fe.) גליין (גלו) בעיין | ידעת:

XIX. (1) ואתו תרי מלאכיא לסדום ברמשא ולוט | דסדום fe.
 (סדם) | (בשלומיהון): (2) (וסקון) | (נבות): (7) עד זמן
 דניבעי רחמן קדם ה' (ל): (8) דגבר (ל): (19) בחרבייה
 (בחרבריה): (15) עמוד שחרא: (18) wie Vers 7
 (אמתיני קליל וגו'): (24) דהוון חמיין (ל) מיטרא נחית
 (ל) עובדיהון | גליין (גלייא) | גופרית (ל fe.) ואשא (ל):
 (26) דעמא (ל) | מיתייא (עד זמן דייחון מיתייא):
 (31) למזדמנ' (למזדמנא):

XX. (1) (בערד): (16) ההוא fe. | חלף על די איתכסית
 חכימית יתך:

XXI. (7) הוה (הוזה) | ביסרא די בסר (בשורה דאיבשר) | ואמר
 fe. | (היא fe.) (ילידת): (9) לאברהם fe. | עביד |
 למיתעבדא | (מהנך לפולחנא): (15) מן רוקבתא (רקבייא)
 טליא (טלייא) תחות חד מן אילניא: (33) (ונצב) | בגוזה
 (ל) | למקבלא | (מן מה דאמר אכלתון וליה בעיתון למיצלייה
 דמדידיה אכלתון) | התריתון | (בתריהון) st. אתריתון |
 (ומליך fe.) (ואודי fe.):

XXII. (1) פתנמיא (ל) | נסי (ל) | אברהם 2 Mal | (ואמר ליה
 וגו'): (8) את הוא אימרא לעלתא (ל) תריתון: (10) נפרכס
 ונערבבא (ל) | ונידהי (ל) | משטטן | למלאכי (ל) | לא הוזה
 המי (לית המי) | בה שעתא | חמין | דאית בנו עלמא:
 (11) וקרא ליה מלאכא דה' מן שמיא (וקרא ליה וגו')
 בלישן (הא אנא): (14) (כולא fe.) | למיקרבא | (מן יד fe.)
 מיד | אקדימתא! (אקדימית) | וקיימ' סימר פומך (ל)
 יהוון (ל) | (עלילין) | ושבוך | (ופריק) | (דאיתגלי עלוהי):
 (24) ופלקתיה ושמה ראומה (ופלקתיה nur):

XXIII. (1) בקרתיהון דניברייא היא חברון בארעא-דכנען (בקרתהון

fe. | או דילמא לא | אישתכח (ל) | תינייתא (ל) | דינבו |
 (די נבו) | (סניאין) | פרים (ל) | ומנין | קודמאי | (קדמאי):
 2) | בבעו רחמין מן קודמך (ל) | הנייה לי | (בלא) |
 איתעבידו | בדרמסק | הוא: 7) | די אפיקית יתך מן אתון |
 נוריהון דכסדאי למיתן לך ית ארעא הרא למירתה (ל):
 מן אתון נורהון מאור דכשדאי. (das Übrige gleich Vat.)
 10) | קדמוהי (קדומוהי) | לא פליג (ל): 11) | נחיה טווסא |
 קריב (ל) | (הוה) fe. | והיידין הוא עופא מסאבא והיידין הוא
 עופא אילין | (והיידין הוא מייסא דין הוא עופא מסאבא
 והיידין דין הוא עופא מסאבא אילין | ויהווי כד יהוון |
 | (יעצין עיצא בישא) | יתהין: 12) | למטמע | דעתידן |
 | (למישעביד בנוי) | אימה-עליו fe. | דא היא (היא)
 (an 1. St.) | גדולה (ל) | נפלת (עליו) דא היא אדום היא
 מלכותא רביעתא דעתידה (דעתידין) למיפל (ל): 17) | והוה |
 אול | למיטמע (ל) דמיעתדא (דמעתדא) | מקפן לה |
 שביבן | (דנור fe.) | יפלון (בגוזה נפלו על רשיעיא) | על
 אורייתא (ל) | בחייהון בעלמא הדין | על די נטרו (ל) |
 ישתובון מיניה | כדין | איתחווי (איתחווי) | (עביר) |
 ביתריא (בתרייא):

XVI. 5) | ועלבוני (ל) | מסירין (ל) | (ארע בית) | תולדותי (ל) |
 עלית (ל) | כל מלכיא (ל) מלכהון דפלישתאי | מערבא
 (מיעברא) | ונסביית (ונסבית) | להנר | אמהתי (ל) | לחוד
 אנא (ל) | ובזול איקרי באפה (ובזיית חילא יקרי איקרי
 באפה!) | שלמא | לכנייא | בני בניהון | דעמא (ל) |
 דכסדאי (ל): 7) | באורחא חלוצה: 13) | והודיית | וצליאת
 (ל) | בשום | ואמרת | (ואמרית) | ארום אמרית | (הלחוד)
 | (איתגלית) | דאיתגליית (דגליית):

XVII. 17) | (ואתרכין ושמה!) ותמה! (sic!) | אפוהי:
 XVIII. 1) | תלת מלאכין | (תלתא מלאכין) | אישתלחו (ל fe.) |
 | (דאשתלח) בידוהי | (יותר) | מלאכא (ל) קדמאי | למכסרא
 למשיזבא (למשוכא) למחפוך ית סדום (סדום) | מן בנין

¹⁾ Vgl. Raschi zur Stelle.

- עם אבונן: (12) סולם קבוע (קביע) | בכורסי יקריה
(בכורסיה יקריה) | (דהוון) | (מן קדם ה' fe.) | מסתכלין (ל):
XXIX. (7) למכנשא (fe.): (17) ועיינא l. ועיינה (ל) | רכיכין |
ומצלייה (ומצלייאת) | (תיפוק) | יאיא (יאה) בחווא
ושפירא בחווא: (22) סנון (ל) | שנין אוחרנין (אוחרנין):
(27) ואיתין לך (ואתן לך וגו'):
- XXX. (11) ואמרת | שמיה נד: (15) לותיך fe.: (22) מסירין |
עלמא | ולא לנדוד | ית אוצריה טבא ית שמיא למיתן
מטר | ומשביע לכל חי רצון | הנה אני פותח את
קברותיכם והעליתי אתכם מקברו' עמי | ויזכר-וגו' fe. |
ושמע | דה' fe. | ואמר fe. | (41) במרבוותא:
- XXXI. (7) ופרג ית אנרי | (11) בלשן בית קודשא: (15) נוכראן
איתחשבנן | זבין | למיסב | כסף כתובתן: (22) fe. | (29)
חיון st. חיל | (39) קמולה | דהות | ומה דהוון | מתכלא:
XXXII. (3) מן דלבן | אינין | דאתיין לקדמותי | דאתן למשיזבא ידי:
XXXIII. (4) וחבק | ונשק | שינוי בשעווה | שעיעת: (19) בימאה
מרגליין:
- XXXIV. (12) אסגיד עלי פורן וכתובה: (31) (יאה) | עולין (עירליין)
ברתיה Mal 2 (ל) | דסהיבו st. דסאיבו | אינש תבע
עולבנה | איתעביד | זונה | (ואמרין-אחתן fe.)
- XXXV. (8) שמה: (9) (שמיה רבא) לעלמי עלמין (ל) | למברכא
חתן (חתנא) וכלתא (ל) | וכבשו (ל) חוזהו | פדן ארם (ל) |
לה fe. (ל): (16) כברת ארעא (ל):
- XXXVI. (39) ושמה דאיתתיה | לעי במאד:
- XXXVII. (3) מצייר: (7) מכרכין כורכיין (כריכין): (25) דסרקין
(דסקריאי): (33) וחכים | אכילת | מיתקטלא איתקטל
(מתקטל איתקטיל) (חזי) | ברוח קודשא (ל) | איתתא |
לקובלה:
- XXXVIII. (5) והות דפסקת (בפסקת): (25) תלתי | ברחמי fe. (ל) |
מקיימא | לה נהרין (ל) | עיינהא (עיינא) | כד חמת (ל) |
דינלווי דייניא | דאנא יקדה | מפרסמא | (מפרסם) | סהדא
(סהדיא) | דיחכים | דמן: (26) ביה (ל) | מבלה (מאבלא) |

XXIV. (דניבייא: 16) מאון (ארבע-דכסֶּף. fe.) | פרנמטיא (ל):
 2) (לעבדיה מליא) שליטא דביתיה דין דהוה שליט בכל
 מה דיליה: 10) ונסיב עבדא עשרא נמלין מגמלי ריבוגיה
 ואזל וכל | (אפותיקי וגו' פרת) | לקרתיה דנחור: 20) שיקיא
 ורהטת עוד לכירא למימלי ומלת | ואשקיא: 62) דאיתגלי
 עלוהי יקר שכינתיה (ל) | בארע (הוה וגו') 65) ואיתצמצמת
 (ואיתצמצת) בה (ל):

XXV. 1) ואוסיף אברהם ונסיב איתה ושמה קטורה היא הוות
 (היא: 3) ויוקשן אוליד ית שבא וית דון ובנוי דון הוון |
 (וראשי: 16) אילין אינון בנוי דישמעאל ואילין שמהתהון
 (שמהתהון בכופרניהון ובקסטרותהון וגו') | רברבין fe.
 18) הנוקי (הדנקי) (כליקבל) | מעלן (מעילויי: 19) יחוס
 תולדתיה יצחק (תולדות יחם יצחק: 22) ואידחקו |
 במעהא | (ואדחקו-ואמרת fe.) | הוא | דיילדתא | אית לי:
 25) קרמאה | שמיה עשו | (סמוקרי כוליה ככלן nur):
 34) (וקם ואזל fe.) בכורתא | חולקיה דעלמא:

XXVI. 10) (שמש) | חד מן מלייא (ל) מייתי | עלינו: 35) סרהונוין
 (סרהובנין) | (פלחן) | הוויין:

XXVII. 4) מטעמים תפשילין: 22) ממוש ידיא ממוש ידוהי
 דעשו: 27) קמרא בוסמנין (בטמנין) | למוקרבא! | די בריך
 (דכריך: 29) (עממיא) | וישתעבדון (ל) מלכוותא (ל) כל
 בנוי דעשו! אחוהא דאמך | מאן דלוט (דלאט) | יהווי
 (יהא) ליט (ל) (דין בלעם) | בר (ל) | (דכריך) | ספריהון
 (ל: 38) וישא עשו וארעם עשו קליה ובכא: 40) מאני
 (ל) מישעבד: 45) כוליתא (ל):

XXVIII. 10) איתעבדו | שאוי st. שעוי | דבורא מתחמד (ל) | כיון
 דאזל יעקב מבאר שבע לחרן | למיזל לחרן | יהיב |
 (ואשתבח-חרן fe.) | תליתאה (ל) | די נסיב (דנסיב) |
 איסודי (יסוד) | כולהון (ל) | היא (ל) | דקאים | קמא fe.
 רישיה | עליה | דאבנא fe. | למגליי יתיה | כיון (ל) |
 (אבונא) | ארים | אחוי אמה (אחוי דאמיה) | חמשא (ל)
 (והוה טייפא fe.) | יהיב (ל fe.) | המישתא | איתעבדו |

(2) סבירין | סדר | פסולא | דישמעאל | פסולא עשו |
 דליביה פלג | אלהן | עני-ואמר fe. רבא (3) כהונתא
 רבתא 2 Mal | בכורתא | דלוי: (4) ראובן ברי | די עלן |
 ולא יכלת למסוכרה: (5) תלמידין! | בארע: (6) אההון |
 בתורא | למיתב בבתי: (9) קטלוי | בנו קרתא: (10)
 פסקין: (11) הוא | חרציה | וקטיל | אורייה | מן אדם |
 גלמתיה | לרפיס: (12) אינן עריין | אדם שינוי נקין מן
 חלבה | ומעצרתיה: (15) וחמא | בית מנוחה | ארי: (16)
 למיקם מן דבית דן | ולעורמנא | מסתדר רכביה ואיתהפך
 לאחרוי | ויקטיל: (18) פורקן שעה | עבר: (19) מווינן |
 זמן בתר: (20) מספק: (21) מבשר | דהא | דחקל | וכד
 הוא: (22) דרבת | ותקפת | ותוב חמי | לך יוסף | לגפן |
 ופכרת | דבוימנא | מידקין | מין כווייה | עיינא | ליבא an
 2. St. (23) לאנחתא: (24) פשט: (26) יתוספון לך |
 יתי אבהתי: (27) תקיף מדמי | ליה fe. | מיתרי קורבניה:
 (1) דשין דפיל | דראשיה | שורשוי סטין | שיכטייה:

L.

EXODUS I—VIII.

(8) מלך | הלך: (11) תבוס st. ? מניס: (15) לילדתה |
 היא 2 Mal (19) הנין st. אינן | לוותהן | הנין מצליין |
 אבוהין | יתהין והנין: (21) דחילין | להין | בתין בייתה
 דמלמותא ובייתה:

I.

(1) גבר לוי | חביבתה לאיתו: (3) גף: (10) ארום מן מיא
 דלית יתיה: (12) עלמיא | וחמא | למיקם | מן ההוא
 מצראה | וממע:

II.

(3) מרטב: (22) מן מגירתה:
 (3) קלק-וקלק: (6) בחובך-בחוביה: (25) ונסיבת צפורה
 מינרא ונזרת | רינלוי דמלאכא | יכפר: (26) ואמרת | אדם
 גזורתא | די שיזב לחתנה:

III.

VI.

(3) ואיתגלת! במימרי | באלה שמיא: (9) מקפידת:

VI.

(9) וקלק יתיה קדם: (19) ובקסייא ובאכנייא:

VII.

(5) ואתרחץ עליך | עד-עלך fe. (17) ערוברובה:

VIII.

ואמרית (ואמרת) | הא הפרנודה דברך היא דא (הא
פרנודיא דאברך) | אולה מכלה (אי לא מיכל) | (וסדרא
לקבל סדרא) | (באשא אכלא) (זכאין) | דלא אוסיף | תוב
(fe. 5):

XL. 12) תלתי | ומן בתר כן (ומבחר כן) | (שפיר) | (שרביטות):

16) רפאתא קקבטרן: 18) תלתי (תלתא) | דיעתידין
ישראל לאיתעבדא | באפי ברא | גזירן | ייבד(ל)
נחתומיא (תנחומיא) | די חלמת (ל) | מודע (ידע) | היך
דהווה שפר (היך מה דהווה שפיר): 23) (דיתוה-בבישרא)
רחצניה (רוחצניה) | ויהי-רוחצניה (fe. 5):

XLI. 1) והוה (ל) | (רעיא) | (נוממא): 34) (מן חד) (בשבעת)
סובעה:

XLII. 23) שמע | היך כתורנמן (מתורנמן): 36) בסופיה ושמעון
מן שעתא דנחת עמכון למצרים לית אנא ידע מה הוה
בסופיה (5):

XLIII. 8) (ואיהוי): 11) (כדיפליא):

XLIV. 15) סמרייה l. מטיירה: 18) וקרב לוותיה יהודה הכאריא

קדמייא (קדמאה) | הוות (fe. 5) אמר | (וכדן) | דאת
אומית ביה (יאי) | אלא למשתבע אנא (הלא אישתבע
אנא) | דאברהם st. דאבא | מחור. (5) | דתיתילי l.
דתיתמלי | (קטולא) | דיניעביד (ל) | (אנא מתיחל)
אתנו | (לקרתא דשכם) | על די סאיכו (על fe.) | (הות)
(עמהון) | (על אחת) | (אחונא) (עמן fe.) | ואוקימית (ל)
חטאי (ל) | (מירחק) (מישאל בשלמך) | אתנו | ושולטנין
(ל) (דמצרים): 19) ורפס במסניה (למכאיביה?) (ברה)
למיעבד כן | (שאל וגו'): 21) (ויהוס (das Übrige fehlt
26) ואפליג (ופלג): 26) מבין | מחיין st. בחיין | קדם
עד לא (5):

XLV.

XLVI. 28) למתקנא:

XLVII. 21) אכסנאי (5): 31) דרנשה:

XLVIII. 22) נסב | נסיבית:

XLIX. 1) איתכנשו | קצייה גניזייה | אנריהון | וסא דאיתגלי:

EXODUS XV—XIX.

מחמיין | מינק יתן | מן משה מן שמיר | ואמרין אילין
לאילין | ונשכחה | אלה אבהתן: (3) הוא דעבד | שמה
כשמה: (4) קשט | עולימוי גיברוי: (5) תחומות' תהומיא
בסוף [כסון] עליהון נחתו במצולתא אדמון לאבנייא: (6)
ימינך ימינך ה' מה משכחא | דרצצת ומרצצה: (9)
גיכסיהון: (12) בנייך | ואשתבעת | הא בכין: (16) תיפיל
עליהון | די פרקת | דיעברון | האילין: (18) רבא fe.
ותושכחא | מלכין: (23) מן בגין כן קרא שמה מרה:
(25) דאירדופני | ואתחלון: (27) עיינון | תרי עסרתי |
ושובעין דיקלן | שובעתין סביא:

XVI. (14) ככיפורא: (20) וירם תולעים ודמדמ? תולעין ואסרי:
(31) כשיישיין:

XVII. (11) והווי כד הוזה משה זקיף | דבית ישראל מתנברין
ונצחין | מן למצליי: (12) זקיפן: (16) עלמיא | דמלכותא
דישראל | וה' | למשיציא:

XVIII. (18) נבל תבל מלעא תילעי:

XIX. (1) בחדש בירחא תליתייא במפקותהון בני ישראל פריקין
מן מצרים היך זמן יומא חדין עלו למדברא דסיני: (2)
נגד ההר [ל] וקבל טורא: (3) וקרא ליה דבירה ה': (4)
חמיתון מן די איתפרעית | עללין קלילין | אורייתא: (5)
משמוע: (6) תמליל עם בני ישראל: (8) וענון | בלבא |
ואמרין | כל מה די: (9) בעמיה! דעננא | לחוד מלי: (10)
ויאמר ויאמר סימריה דה' למשה איזל לות עמא ותקדיש
יתהון יומא הדין ולימחר ויהוורון לבושיהון: (12) והיו
נכונים ויהיון מזמנין ביומא תלתייה ארום ביומא תלתייה
יתגלי מימרא דה' חמין כל עמא על טורא דסיני: (12)
והנבלת ותתחם ית עמא חיוור חיוור למימר איזדהרו
לכון דלא למיסוק בטורא ולא למיקרב בסיפוי כל דיקריב
בטורא מתקטיל! יתקטיל: (13) תקרוב | אין 2 Mal |
הינון: (14) וירד ונחת משה מן טורא לות עמא וקדיש
ית עמא והוורו לבושיהון: (15) דערס: (16) ויהי ביום
והזה ביומא תליתייא בעידין צפרא והזה קלן וברקן

- (17) מתקף: XI.
 (4) ארבה־נוב: (28) למיהוי שמע | בידהון | למיקטל | X.
 (29) קדמאה | יתיב | מיתכלייה מינך | מחתא הדא |
 עשיראה | מן ברך בוכרא דפרעה אנא משרי | יאות כדין
 fe. | למיחוי:
 (11) חרציכון אסירין: (38) איש! שהיין הכא אינון בני XII.
 ישראל | מצראי: (34) מותרי | בשושיפיהון: (38) ערברובין:
 (42) ארבעה לילוון | אינון fe. | למיברי וקרא יתיה ליל
 קדמיי | ליליא תיניינא | דתליד | וקרא יתיה ליל תניין |
 לילא | שמאליה מקטלא | וימיניה-בכוריהון fe. | לקיימה |
 וקרא יתיה ליל תליתאי | עבדי רישעה | ענא st. ענא
 יהווי בין תרויהון | ואנא והינון מהלכין: (45) כד הוא
 יאכל:
 (18) מלקו | מן ארעא: (19) ארום fe. | משבעה אשבע | XII.
 מידכר-במימריה fe. (20) דאית בסייפי:
 (2) כל קובלה תישרון על ימא: (3) טעיין הנון: (5) ואתנו XIV.
 ארום שלחנן ית ישראל מן למפלוח קדמנן: (7) ושלישים
 ממניין על כולהון: (14) ארבע | איתעבדו | ניפל | כתה
 דהוות אמרה | ניפיל בימא | לפורקניה | דהוא יעבד |
 יומא הדין | נחזור למצראי 2 Mal | היך מה | כשעבוד
 על עמא | הוא דעביד | גלוולי | איקר | לאלהן: (19)
 ויעמוד מאחריהם וקם לה מן בתריהון: (20) השוך |
 נהורה-וחשוכה | מצראי למסדרה סדרי קרבה: (22) אל
 תוך הים עלו לט ימא: (24) בעידן | דמצראי | עליה |
 ושאמם | דמצראי: (25) מדברן להין | בתרהן | אורהון
 דמלוותא | למיהוי נגידן | וריתוותה | למיהווי נגדן | נעקור
 st. גערק | הוא ה' דהווה עבד | עד דאינון יהיבין: (27)
 לאתריה ומצראי ערקין לקדמותהון ושנון [1. ושניק] ה'
 ית מצראי: (28) ולא נשאר ולא אישתייר מנהון אף
 לא חד:
 (1) ומתנאה | וכל מה דמתגאי | סוסון פרעה | וטמע |
 יתהון fe. (2) תושבחתא | עלמיא | לפרק | אימהתהון | XV.

- XXII. (12) אין מתקטלא: (14) אם בעליו אין מריה עימיה לא
 ישלים אין אניר הוא ייזיל אנריה בפסדה: (15) וארי |
 יתה ליה: (24) תזפון | מיסקינייא די בעמכון | לחון:
 (30) ובשר בשדה ובסר תליש מן חית ברא מטלק באפי
 ברא לא תיכלון לבר עממא! תתנון יתיה דהוא מדמי
 לכלבא |
- XXIII. (2) למבעשא | למילפא: (24) כי הרס תהרס ' ארום מפכרא
 תפכרון יתהון ומתב[ר]א תתברון קיימתהון:
 XXV. (11) ומקיף dag. ומקף (25):
 XXVIII. (19) ובירולין:

LEVITICUS.

- I. (15) ויעזב ית רישיה: XIX. (9) אומן: XXII. (27)
 עדרא ענן: XXIII. (29) כיפורים:

NUMERI.

- XI. (5) (מלפייתיה): (8) (דשין) | (במדוכתא) | (מלפדין יתה
 בלפידא: (26) (סילוא) | (בסוף יומיא) | (וחילוותיה) |
 (דיומין fe.) | (לחרש: (32) (עשרא כריין):
- XII. (1) (יאיא) | (דדרא: (7) (לית כבר אנש משה מכל
 קמטטון ריש לכל לבלרין בכל (üb. d. Zeile) קומטטין
 ידיי הימן הוא) (12) (אחתן) | (מטמאה fe.) | (מיתנזק) |
 (אחתנא) | (במדברא במיא ובאישתא) | (בעקן) | (בקיצן) |
 (וחיא מתמנעא) | (מתא) | (נובד: (13) (מרים נביאתה) |
 (ובנין דקמת) | (תמניין: (21) (עעין):
- XXIII. (30) המתכוונא איתכוונת: XXVIII. (7) בית קודשא:
 XXX. (17) ביומי טליותה:
- XXXII. (3) (מכללתא ומדבשתא ומכוונן בין נגינה ובין קטולא
 וגיית עטרוות מרוד ושכם וגיית קברי דמשה ובעון:
 ת'א מכללתא ומדבשתא שופן ובין נמרין ובית חושבניה
 ובעיל דיבון וסוברא ובקרתא דמשה ובעון: (17) דייארא
 דארעא: (24) דירון:

וענן תקיף על טורא וקליה דשיפורא תקיף לחדא וזעו כל
 עמא דאית במשריתא: (17) ויוצא ואפיק משה ית עמא
 לקדמות יקר שכינתא דה' ואיתעתדו בשיפולי דטורא:
 (18) די איתגלית | בשלהבי דאשא וסליק תנגיה כתנן
 אתונא וזעו כל עמא דאית במשריתא: (19) ויהי והוה
 קליה דשיפורא אויל ותקיף לחדא משה הוה ממלל ומן
 קדם ה' הוה מתעני ליה בקל נעים: (20) וירד ה' ואיתגלי
 מימרא דה' על טורא דסיני בריש טורא וקרא דבירה דה'
 מן ריש טורא וסליק משה: (21) ויאמר ואמר מימריה
 דה' למשה חות אסהיד בעמא דלא ידחקון קודם ה'
 למיחמי ויפיל מנהון אוכלוסין סניין: (22) ולחוד כהנייא
 דקיימין ומשמשיין קודם ה' יתקדשון דלא יתקוף בהון רגוז
 מן קודם ה': (23) ויאמר ואמר משה קודם ה' לא יכלין
 עמא למיסוק לטורא דסיני ארום את אסידת! בן למימר
 אתחיים ית טורא וקדש יתיה: (24) ויאמר ואמר ליה
 מימריה דה' איזיל חות ותיסוק את ואהרן עימך וכהנייא
 ועמא לא ידחקון למסוק קדם ה' דלא יתקוף בהון רגוז:
 (25) לות | עמא | קרובו קבילו | דבירייה:

XX.

(1) דביריא: (15) וחמון וזעו | מן רחיק: (16) ויאמרו
 ואמרו למשה מליל את עימן ונישמע ולא ימלל עימן
 מימריה דה' קדם עד לא נמות: (17) ואמר משה לעמא
 לא תידחלון ארום מן בגלל למנסיי יתכון איתגלי עליכון
 יקר שכינתא דה' ומן בגלל דתיהוי דחלתא דה' תדירא
 בפומהון! מן בגלל דלא תתחייכון: (18) ויעמוד וקם עמא
 מן רחיק משה קרב לערפיל די תמן שריא יקר שכינתא
 דה': (19) ויאמר ואמר מימריה דה' למשה כדן תימר
 לבני ישראל אתון חמיתון ארום מן שמיא מלילית עמכון:
 (20) לא תעשון לא תעבדון קודמוי! מעוזן די כסף וטעוזן
 די דהב לא תעבדון לבון: (22) לא תיבנון יתהון:

XXI.

(10) חורי | ליה st. עלה: (14) וארי | דקאים משמיש
 קודמוי על נבי מדבחא מין תמן: (18) מרעי: (28) וכי ינח
 וארום ינוש: (35) וגם את המת והננייתה דמיתא יפלגון:

- XV. 10) בזמן דתיתנון: 11) לא יחויי | ארום. fe. | מנו | מיפתוח:
- XVI. 19) לא תסבון! דינא (so auch edd.) | תנסבון אפין | דינחון:
- XVII. 8) לסדר דרין! | אדם | למכתש ניתקא | בקוריוכון:
- XVIII. 8) חלק כחלקי חולק כחולק בר זבוגינא די זבינו יתיה על אבתתא: 10) ישתכח | דמעבר | חדורי עיינין (חזורי עיינין) | ולא חרשין: 11) חיוון (ל) ועקרבן | (ושיוולי) | (ולמילתי זכורין) | ותבעין (ותבע):
- XX. 11) תעני יתכון ופתח | דמשתכחין כה:
- XXI. 7) ועיינינן לא חמון דדין: 14) איתרעית בה | די יהבת רשותך יתה (עלה):
- XXII. 3) לאסמיליתיה וכן תעביד: 14) מה דאית בלבך | תטעון (תטען): 12) צנפת נדיליכון תתכסון בה: 20) סהדון לטלוותא (סהדין):
- XXIII. 12) לעידוני רמשא: 18) נפקת בר: 19) כלב לבית מוקדשא דה' אלהכון לכל נדר:
- XXIV. 6) ריחייה ורכבה | דעביד (ל): 13) מחזרא תחור | במעלי שמשמא וידמוך: 15) (תטמע) | ליה. fe.:
- 20) תווקרון | לניזריא ליתמיא ולארמלתא: 21) תקיפון (תקטוף כרמך) | מן בתר כין (מבתרכון) | לניזריא ליתמיא:
- XXV. 2) וירבע (ל): 4) עמי בני ישראל (ל) | דרכייה (דרידייה):
- 10) מצוותא דיבומא (ל): 11) ותפשוט ידה | בבית קושגוי:
- 13) בכיסיכון מתקלן! ומתקלן מתקלן רברבין (ל) | למיהוי-זעירין. fe. 14) זבין | מזבין (וכן איפה ואיפה):
- 18) די ירעי (די ערעו) | ליביה (fe.) מהרהר | וקטלין | (עמלק מקטל ליה) ואתון עמי (fe.) בני | לאיין | דחילו (דחלן):
- XXVI. 3) ותיתון | ממני | ושכחנן | אלהן: 8) (ובחזוונן רברבין):
- 12) עללתכון | תליתיתא (תליתאה) | מעסרתי (an 2. Stelle מֵעֶסְרְתִּי)
- מֵעֶסְרְ | (קדמאה) | בקורייכון: 14) באכילו | יהבנן | נפש דמית (לטמא נפש) שמעינן | די פקד יתן: 15) מן מדור בית שכנת קודשך | וטעימין: 17) לאלהי פרוק:

XXXIII. (52 ותשיצון | תפרכון:

XXXIV. (6 ומחווי: (9 דין יהוי: (13 ויצו' ופקד משה ית בני

ישראל למימר דא ארעא: (15 יקנום תורנגלא Mal: 2:

XXXV. (2 ופרוולי לקוריתא | תתנון:

DEUTERONOMIUM.

I. (1 בעבר יורדנא | ענה | אסטרטין אסרט חדא (איסטרטין

מן אסטרט חר) | ילילא' (יליליה) דאישתלחו (דאשתלחון) |

מנא | חיוון (חיוותן) | למשיציא (למשצייה) | עם אבהתכון |

די אוריתכון (די עלתכון) בנויה: (2 והליכתון במדברא

ארבעין: (3 לסוף (שנין וגו') (24 נחל: (44 דרדפן

דבריתא וקטילו:

II. (8 ועברנן (ועברנא) | עד לות אחונן (לות אחנא) | (כרך אר

III.

תרנגלה): (2 עוג רשיעא (ל) | וארתת (ומרתת) (ומדמיין) |

(שתילן) | (פלגי מבויעין) | (אקימיה ק'ביה) | אחייא יתיה fe.

(ל) | בידי (ל) (בידך וגו') | כל עמיה: (9 fe. (ל): (11 הנה

ערשו' הא ערסיה ערם דפרזל הלא היא יחיבת באפרכון

ברבת בני עמונאי: (14 כל-אטרכונא fe. (אטרכינה) |

ואפיקורם (אפקירם): (17 (שפיכות ימא מדינחא): (29

חטאינן דאדבקנן:

IV. (7 דקריב לותה | כל שעה: (50 למהוון ליה לעם (ל):

(24 ומתפרע בקנאה (ל): (33 ומלכו fe. (34 למיעל

למבור: (42 בתכיף: (48 גף (ל):

VI. (3 ומעימין: (4 לתרין עשתרי בני | דהוה תרה | או

לאלהא-פלחין fe. | תרי עסרתי | בליבא שלימה | ואמרין |

לעלמין:

VII. (10 קלילן Mal: 2:

VIII. (9 דאבנייה | ומורייה חסינין:

IX. (24 ובקבריו:

XIV. (1 נוכראה: (6 מסקא: (7 מסקן: (12 ועיזא: (18 ואכמתא

st. ואבנייתא | הפרפירא st. חרפתא: (22 בכל fe. | שנא

ושנא: עמי בני Mal: 2:

חבילו (ועד דאיחבלו) | עומקא ופתלנא (ל) | סידריה דעלמא:
 (6) הקודם ה' | אתון גמלין דא | חכימא | ושכליל יתכון
 (fe: 7) | אידכרו יומת | לישיני כל | שאולו (שאוּל) |
 חכימכון (חכימיכון): (9) חולקא (ל): (10) ובצוותא (ל) דייליל |
 אקיף יתהון עם יקר: (11) דמעורר | מחפחף: (13) ארכב
 יתהון (ל) | במתא (ל וגו') כיף (ל): (14) בתניין (בשנא) |
 דאוריתא (fe.) | כור (ל): (15) בדחלת: (17) יתהין |
 איתעסקו בהין: (18) תקיפא | (מהילין): (20) איפך | הווי |
 היימנין: (21) אקניו: (23) בישן: (24) מנפחי | רוחן בישן |
 בחיוות | וחלוי דעפרא: (25) בתולן: (27) יתנברון | ידינן:
 (29) וילפון | באחריותהון: (30) יתהון ומימריה דה' מסר
 יתהון: (31) וארגזון (וארגיזון) | (דככנא דיינין): (32)
 לעובדיהון דעמא | למחשבתהון | עובדיהון עובדין |
 (ואתכלו ומרדו בהון): (33) חמתהון 2 Mal (ל) | פיתניא
 אנזראי (פתנייא אכזראי): (34) הלא הוא (הלא דין הוא) |
 פורענותא fe. (דפורענותא): (35) היא | רגלתהון: (37) ואמר
 Textw.: (38) מקרבין | ניכסת: (39) ומחיה מיתין: (41)
 כברקא | לסנאי: (42) קטיליהון: (44) שבח שירתא:
 (fe: 45) | פיתנמיא | דין: (49) סוק | טור עברייא |
 בארעהון דמואבאי | כלוקבל: (51) די רקס:

XXXIII. (1) איתכניש: (2) ריבכנ דמלאכין (ל) | ואמדין (ל) | נעביד
 ונשמע: (3) הלא גלי וידיע קודמ' (גלוי וידוע קדמך) |
 דלא | כל הדין לא הוה אלא למחבבא: (5) בכנשות: (6)
 במותה (ל): (8) די גיסיתה יתיה: (10) למילפא | ליקהל
 שבטיא דבני: (11) סנאוי ובעלי דכבוי מן קדמוי ויפלון:
 (12) יהי מגן: (13) מן שמיא | נבעין: (14) מין טוב:
 (15) בטוריא (ל) | בנלמתא (ל): (16) ארעא | ברכתא |
 כליל דרבו: (17) תוריא (ל) (ולית למשתעבדא) | רימנא
 (ראימיא) | (וראמא | כן יהוון (ל) | סנאיהון (ל) | אינין
 ריבבתא (ל) | דהוא 2 Mal (ל): (18) חדון (חדוי) | במייתככון
 (ל): (19) וסימתא די טמירן: (20) לקובליהון וכד הוא
 נפק | בני קטולי' מיפרוק ריש עם אדרע: (21) בית |

18) אמליך עליכון יומא הדין למיהוון לשמיה | ית כל:
XXVII. 8) מבית (מבא) | מתקרי ומתורגם בשובעין לישן (דיתקרי

ומתרגם בשבעין לשן): 12) אישת' (אשתא) קמו (ל) |
(כמיצעא) | (עד כה ועד וכה) | מברכייא הוון הפכין (fe.)
אפיהון (ל) | פומיהון | בטומר | (עובד-בט' fe.) | ואמרינ
(ל) | בטומר' (צלם וגו') | עניין כל עמא | (אילין לאילין):
17) תחומא דהבריה: 18) דמטעי | מדמי:

XXVIII. 5) בסלי ביכוריוכון ובאצוותכון: 6) במיעליכון בבתי
(כמעלכון לבית): 26) דמנטר!: 27) ובחכוך חספא: 32)
לאומא חורי | ויהוון בליין עליכון | (למיפק אלהא על
ידיכון): 38) זרע רב י בר זרע סניא | תכנשון | יקרסם:
40) (דזיתכון): 50) נסבא | מלי: 52) מפונק | ובמותרי
בנוי די יותר: 56) ודי מפרנקא | נסית כף רינלה
לימטלייא | מן פירקונה ומן חטיותה: 65) וסיף דעיינין
ודאיב די נפש: 68) ויהזור:

XXIX. 8) מן בגלל תתבוננון ית כל מה די תעבדון: 9) מין
קטועי' (מן קיטועי) מלואי (מילוי): 11) ובשבעתיה |
יומא הדין: 14) יומת עלמא | יומא הדין | אלהן: 16)
משקציהון | מרחיקיהון | יתבין: 17) שבט | הדין טעותהון
דאומיא ההינן | בכון (ל) | ראשיה דחמאה | שרש
דחיסמאה: 12) מן אי fe. (ל) | (לנא) | וישמע יתן: 13)
וישמע יתן: 14) פיתנמא | הגיין בה: 15) חמון:

XXXI. 16) וישבקן יתי | ית קימי: 24) למיכתוב ית מילי |
די חסלו:

XXXII. דמשה נבייא (ל) | (דלא בלו) | (סופהון בליין) | בארי
(ברי) | שמיא חדתינ (ל) | דהוה (על דהוה) | וציאתה
(ואצתא) | שמועו (ל) | ואציתי (ל) דה' סלל | מן דהוה
(על דהוה) | דכין | ממללה (ואמ' וגו'): 5) תתקבל |
ברעווא כטלא | מלקושא | בנידופין | למדכרא (לאדכרא) |
די הינן: 3) עמא בני | ותושבהא | ורבו fe. | לאלהן:
4) סליקית למרומייא (ל) | יוסין | לארבעה | בין גבר (גברא)
(ל) (דשלמין וגו') | היסנא: 5) קודמי חבילו | ועל די

III. Citate aus alten Schriftstellen.¹⁾

GENESIS I—II.

CAP. I.

- (1) בהכמתא ברא ה' ית שמיא וית ארעא [צ', א, א, כנ:
ס', בר, א, א]:
(2) תהיא [ל', תהה, א:] תהיא ובהיא [ל', בהיה:] מנשבא על
אפי מיא [ל', נשב, א:]
(4) ארום שפר ותקין [ע' שפר]
(27) דכר ובר זוגיה ברא יתהון [ל', זוג:]

CAP. II.

- (2) וחמיר ה' ביומא שביעאה [מ', נא: א', עמ: ס' בר, א, א:
ז, יא: מ', בר, ב, ב:]

¹⁾ Erklärung der Abkürzungen:

"ע" = ערוך verfasst von Nathan b. Jechiel ed. Landau 1818 fg.

"ש" = ספר השרשים verfasst von David Kimchi ed. Ven. 1528/29.

"ר" = Der Raschi zugeschriebene Commentar zu Midrasch rabba ed. Berlin 1866.

"ס" = Commentar des R. Simson b. Abraham zu den kleinen Tractaten.

"מ" = ספר המנהיג verfasst von Abraham Jarchi ed. Warschau 1885.

"ס" = Commentar des Menachem Recanate zum Pent. ed. Ven. 1523.

"א" = ספר אנדרהס verfasst von David Abudraham ed. Warschau 1877.

"צ" = צורה לדרך verfasst von Menahem b. Serach ed. Lemb. 1859.

"ל" = Levitas Methurgeman ed. Bas. 1541.

"ב" = Abraham de Balmes ספר מקנה אברם ed. Ven. 1523.

"ט" = בעל הטורים in Pent. ed. Vind. 1794.

בר = בראשית etc., die übrigen Buchstaben bedeuten die einzelnen Theile u. Seiten resp. Kapitel u. Verse der betreffenden Schriften.

מקבע' | קביר | עליל (ל) | זכותא דה' עבד: (22) שתיא
 מן (ביתנייא): (24) בשמיטיא (ל): (25) והסינין (ל)
 עולמותהון (עלמותהון): (27) מלקדמין | אדרע גבורתיה:
 (28) (למיחת): (29) קריב מן קודם ה' | ושירווי סייף | על
 פורקת מלכיהון (פריקי סנאיכון):

XXXIV. (1) דקיסריון (ל): (3) (תמרין): (6) (וקברו | חכים: (7)
 זייהון: (8) ובבון בני *das Uebrige fe.* (10) (די חכם
 יתיה):

CAP. VIII.

- (1) ושׁוּבוּ מֵיָא [ע', שׁוּבוּ: ל', שׁוּבוּ:]
 (11) קָטִים בַּפּוּמָה [ע', קָטִים:]
 (21) בֵּישׁ מִן טְלִיטִיָּה [ע', טַל, ב: ל', טַל, ג:]

CAP. IX.

- (15) וַאֲחָמִי [ע', חָם, ד:]
 (22) וַתֵּנִי [ע', תֵּנָא:]
 (23) אֶסְתִּילִית [ע', אֶסְתִּילִית:]

CAP. X.

- (2) וְשׁוֹם אֶפְרַיִם אֶפְרַיִם וְגִרְמָנִי וּמְדִי [ע', אֶפְרַיִם, אֶפְרַיִם:]
 [ל', אֶפְרַיִם:] וּמְדִי וּמְקַדְנִי [ל', מְקַדְנִי:] אֶפְרַיִם וְגִרְמָנִי [ל', אֶפְרַיִם:]
 וְאֶפְרַיִם וְגִרְמָנִי [ל', גִּרְמָנִי] גִּרְמָנִי [ע', גִּרְמָנִי:] וּמוֹסִיָּא [ל', מֹסִיָּא:]
 וִיתְנָא וְאַנְסִיָּא [ל', אֲנַסִּיָּא:] וִיתְנָא וְאַנְסִיָּא [ל', יִתְנָ:] וְאַנְסִיָּא וְתִרְקִי
 וְאֲזִלִּי הוּא הָעֵם הַנִּקְרָא עֵתָה טֹורְקִי וְכֵן רֵאִיתִי רַבִּים הַקּוֹרְאִים אוֹתָם
 תֹּורְקִי עִם הַתִּיּו [ל', תֹּרְקִי:]
 (3) אֲסִיָּא [ע', אֲסִיָּא] בִּרְבִּירָא [ע', בִּרְבִּירָא:] פִּרְכִּיָּא וּבִרְבִּירָא
 [ל', בִּרְבִּירָא] וּפִרְכִּיָּא וּבִרְבִּירָא [ל', פִּרְכִּיָּא:]
 (4) אִיטְלִיָּא [ע', אִיטְלִיָּא] אֶלְכִּטְרֹסוֹס אִיטְלִיָּא וְדוֹדְנִיָּא [ל', אֶלְכִּטְרֹסוֹס:]
 (5) נָסִיָּא אֲוִמִּיָּא [ע', נָס, ב:]
 (10) שִׁירֵי מַלְכוּתִיָּה [ע', שִׁירֵי:] בְּבִלָּא וְהַדָּם [ל', הַדָּם:] וְהַדָּם
 וְנִצִּיבִין [נִצֵּב, ג:] וְנִצִּיבִין וְקִטְסָפוֹ [ל', קִטְסָפוֹ:] ע', קִטְסָפוֹן:] פִּנְטוֹס
 [ע', פִּנְטוֹס:]
 (11) פִּלְטִיָּתָא דְקִרְתָּא וִית הָרִיָּה! [ל', הָרִיָּה:] וִית פִּלְטִיָּתָא
 קִרְתָּא [ל', פִּלְט, ג:]
 (12) וִית טִלְסָד (רֶסֶן) [ל', טִלְסָד:] וִית טִלְסָר [ל', טִלְסָר:]
 (13) יִת מְרִיּוּטָא [ל', מְרִיּוּט:] וִית פִּנְטוּפִלִּיטָא [ל', פִּנְטוּפִלְט:]
 וִית פִּנְטוּכְנָא [ל', פִּנְטוּכְסָד:]
 (14) וִית פִּלּוּסָא [ל', פִּלְס, ב:] וִית קְפּוּרְקָא [ל', קְפּוּטָק:]
 (17) וִית אֲנֹסוּתָא! [ל', אֲנֹסָת:] וִית טְרִיפּוּלָא וְהוּא הַמָּקוֹם
 הַנִּקְרָא עוֹד הַיּוֹם טְרִיפּוּלָה בְּמִדְיַת בִּארְבִּירָא [ל', טְרִפּל:] וִית כְּפֶרְסָא
 [ל', כְּפֶרְס:]

- (5) ואדם עד כדון [ל', כדון:]
 (7) ונפח בנחיריו [ע', נחר, ד:]
 (25) ועד בדון לא הוו ידעין מה היא בהתתא [ע', בהת:]

CAP. III.

- (7) אצטלוואן [ר', פרשה יט:]
 (13) חוייה אשלי יתי [ל', אשל, ב:]
 (14) על מעד תחא שחף [ע', שחף, ג]-מיעד תהי שחף [ל', שחף:]
 (15) למעבד שפרייתא בעקבא [ל', שף, א:] בסוף עקב יומיא
 בידוי דמלכא משיחא [ל', משיחא:]
 (16) ועדוניכי [ל', עדה, ה: ע', עד, ה:]
 (18) וכובין ודרדנין ס'א ודרדנין [ל', דרדר:] וכובין ודרדנין
 [ל' כוב:]
 (23) מרד יתיה [ע', מרד:]
 (24) ואתקין גיהנם ונן עדן [ל' נן עדן:]

CAP. IV.

- (1) ואדם חכים ית חוה [ע', חכם: ל' חכם, ב:]
 (13) סניעין אינן חובי מלסבול [ל', סבל:]
 (15) סימן [ל', סמן, ב:]
 (21) כנורא ואבובא [ע', אבוב:]
 (24) בכדון שרן בני אנשא למעבד להון מעון ומבניין יתהון
 בשמא דה' [ל', כנה:]

CAP. VI.

- (6) והוה תהי מן קדם ה' [ע', תהה, ב:] ואמר ועדיין עם ליביח
 לא ידעתי מהו ונ'ל שחסי שם איזה מלה [ל', עדה, ה:]
 (14) אעין דקדרינן [ע', קדון: בר' רבת, לא:] אעין דקדרינן
 [ל', קרד:]

CAP. VII.

- (10) וחרכי שמיא [ל', חרך, ב:]
 (14) כל דמיים [ע', מס ב:]

CAP. XV.

- 9) ושפנין ובר יין [ל', שפן:]
 10) ופסג יתהון [ע', פסג:] ופסג יתיה לפסגין! [ל', פסג:]
 11) טייסא [ע', טס, ב:] ונחת טייסא [ל', טיס:] וכר נחת
 כייטא [ל', סימ:]
 17) והות שמשא מטמעא [ר', בר' רבה פ' ו:] וחומטא הוה
 [ע', המטא:] די ספסלין אסתדרו [ל', ספסל:]
 18) מגילוס דמצרים [ל', גלס: ע', גילוס:]

CAP. XVI.

- 5) מחוסי ושירוי צערי [ע', מחס, ב:]
 7) באורחא דחלוצה [ע', חלין: בר' רבה:] באורח דחלוצא
 [ל', חלין, ב:]
 12) והוא יהא מדמי לערוד [ל', ערד: פ', כלאים א, ו: ע',
 ערד, ב:]
 14) בין רקם ובין חלוצה [ל', חלין:]

CAP. XVII.

- 3) ואשתתה אברהם על אפוי [ע', שטח, ב: ל', שטח:]
 10) דין קיימי [ע', קיים:]
 14) אפס [ע', פס:]
 17) ואשתתה [ל', שטח:]

CAP. XVIII.

- 2) בנימוס ארעא [ל', נמס: ע', נמס:]
 7) ולבקרותא רהט אברהם [ע', בקר, ב:]
 8) ונסיב לוי וחלב [ר', לוח, ב:] לבא וחלבא [ע', לבא:]
 10) וישמעאל מצית ליה מאחורוי [ר', מח:]
 12) עידיין [ע', עד, ז:]
 13) נחכת שרה [ע', נחק:]
 22) וכוניו מתמן גבריא [ל', כון, ב: ע', כון, ב:]

(18) אַנְמוּכִיא [ל', אַנְמוּכִיא:]

(19) עַד קַלְדֵּי [קַלְדֵּי L] [ע', קַלְדֵּי:] עַד קַלְדֵּי [בַר רְבֵה:]

CAP. XI.

(1) לִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ [ע', שִׁפְהָ, ד:]

(2) בֶּאֱרֵעָא דִּפְנִמוֹס [ע', פְּנִמוֹס:] וְאַשְׁכְּחוּ בִקְעָה בֶּאֱרֵעָא דִּפְנִמוֹס
[ל', פְּנִמֹס:]

(7) אִמְרָה ה' לִשְׁבַעִין מֵלֹאכִיא דְקִיּוּמִין קְדֻמוֹהִי וְכו': וְאַתְנָלִיאַת
מִימְרָא דֵה' עִילּוּי קֶרְתָּא וְעִימִיָּה שְׁבַעִין מֵלֹאכִיָּא כָל קַבֵּל שְׁבַעִין
עֲמִיָּיא וְכָל הַדּ וְחַד לִישָׁן עֲמִיָּה וְרוֹשָׁם כְּתֻבִּיָּה דִּילִיָּה וּבְדִרְיֹנֹן מִתְּמָן
[כ', בַר, יָא, ז:]

(28) בִּאתוֹן נִזְרִיהוֹן דְּכַשְׁדָּאִי [ע', אֲתוֹן:] ל', אֲתוֹן:

CAP. XII.

(5) יֵת כָּל סְנוּלְתָּהוֹן [ל', סְנֵל, א:]

(6) מִשְׂרָא חֲזוּזָא [ל', חֲזוּ:]

(19) כְּדוֹן [ע', כְּדוֹ:]

CAP. XIII.

(6) וְלֹא אֲשַׁחֲיַנַּת יִתְהוֹן אֶרְעָא [ר', בַר' רְבֵה פ' יט:]

CAP. XIV.

(1) מִלְכָּא דִּפְנִמוֹס [ע', פְּנִמוֹס: ל', פְּנִמֹס:]

(3) מִשְׂר פִּרְדִּסְיָא [ל', פִּרְדִּס:]

(5) זִיזְתַּנְיָא [ע', זִיז: בַר' רְבֵה פ' מֵכ:] זִיזְתַּנְיָא דְבִהוֹן [ל', זִיז:]

(6) דְּשִׁרְיִין בְּמִזְרָא דְנִבְלָא [ל', גְּבֵל:]

(12) מִמּוֹן [ע', מִמּוֹן: תִּי' שֶׁל רְכוּשָׁ:] וְסְנוּלְתָּא סִיב לָךְ [ל',
סְנֵל, א:]

(14) עַד קְסִרְיוֹן [ע', קְסִרְיוֹן:]

(17) לְמִשְׂר חֲזוּזָא [ל', חֲזוּ:]

(18) שֵׁם רְבָא [ע', שֵׁם:]

(23) וְעַד רְצוּעָא דְסְנִדְלָא [ל', סְנִדְל:]

CAP. XXIII.

(16) פרנמטיא נפקת ס'א פרקמטיא [ע', פרנמטיא:]

CAP. XXIV.

- (9) תחות קיימיה דאברהם [ע', קיים:]
 (10) דיתיקא דרבוניה [ע', דייתק:] דייתקא דריבוניה ס'א
 אפותיקה [ל', דייתק:] וכל שפר אפותיקה בידה וס'א דייתקא
 [ל', אפתק:] ופניאת קולתה [ל', פנה, ב:]
 (11) וארבע נמליא [ל', רבע, ב: ע', רבע, ב:] ארכעינן [בר'
 רבה, נט:]
 (15) ונסיבת רדידה [ל', רדה, א:]
 (20) ופניאת [ל', פנה, ב:] ופניאת קולתה [ע', פן, א:] מרכותא
 [ע', מרכות:] אל מרכותא [ל', מרד:]
 (22) טבע מתקליה [ל', טבע, ד:]
 (27) די לא שבק [ע', שבק:]
 (32) ושרא זממי נמליא [ע', זמם:]
 (48) ועקדית ואודית ושבחית [ע', עקד:]
 (56) [ע', שחה, א:]
 (65) ונסיבת רדידה ואיתצמצמת ביה [ל', צמצם:] רדידא [ע',
 רדיד:] גרידא [תו' בבא בתרא, קנו, ב, כבינתי:] רדידא [ברטנורה,
 בליב, כט, א:]

CAP. XXV.

- (3) תגרינ ואמפורין ורישי אומין [ע', תגר, אמפר:] בר' רבה,
 סא, צ'ל אנפורין חוז תגרינ ואומנין ורישי אומין [ר', סא:]
 (16) בכפרניחון ובקסטרוותהון [ל', קסטר, ב:]
 (18) הינדקא [ל', הנדק:] חלוצה [ע', חלין:] ל', חלין:]
 (22) ואולת לבית מדרשא דשם רבא [ל', דרש:]
 (25) בכלן דשער [ל', כלן:]
 (34) וכפר בתהיית המתים [ל', כפר, ב:]

CAP. XXVI.

- (1) מלכא דפלשתאי לגרדיקי [ל', גרדק:] לגרדיקי [ע', גרדקי:]
 גרדיקה [בר' ר, סד:]

CAP. XIX.

- (1) בפילי דסדום [ל', פיל, ג:] בנימוסי ארעא [ע', נמס:]
- (2) וסיהון בצפרא ובכפרים אחרים מצאתי ומחון [ל', כח ד:]
- (5) ונחכים [ע', הכם:]
- (6) טרד בתריה [ע', טרד:]
- (8) ארום ברם כדין עלו באישון שירותי [ע', אשן, ב:] לא
- הבימן נבר [ל', חכם, ב:] די לא חכימו תשמיש לגבר [ל', שמש, ב:]
- (11) בסרוריא [ע', סרר:] חיוורוריא [ע', חור:] מדקדקיהון עד
- סביהון [ע', דק, ב:]
- (14) והוה כמנחך [ע', נחך:]
- (15) ובאישון מסק [ע', אשן, ב:]
- (28) ואודיק [ע', אדק, נ:] ע', דק, ד:]

CAP. XX.

- (1) בנרדקי [ע', נרדק:]
- (18) מיטרד טריד [ע', טרד:]

CAP. XXI.

- (7) לאישון סיבותא [ע', אשן, ב:]
- (10) טרד ית אמתא [ל', טרד, א:] טרוד [ע', טרד:]
- (14) חיקין דמיא [ל', זק, א:] ע', זק, ג:]
- (15) וטלקת [ע', טלקת] וטלקת יתמליא [ל', טלק:] מן קרנתא
- [ל', קר-ג:]
- (26) תני [ל', תני:]

CAP. XXII.

- (3) ופצע קרצין לעלתא [ע', פצע, א:]
- (6) קיסי [ע', קס, א:]
- (8) ואזלו תרויהון בתרא? בלב שפי [ל', שף, ד:]
- (10) דלא בשעת צעריה! אפרכס [ל', פרכס:]
- (12) ולא תעביד ליה מנדעם [ל', מנדעם:]
- (16) כד יתיון [יתוון] בנו דיצחק עללין לשעת אננקי ונומר עד
- יתוון מן כל אננקי [ל', אננק:]
- (24) ופלקתיה [ל', פלקת:]

CAP. XXXI.

- (5) ית סבר אפי דלבן והא לית אינון שייפין לקבלי [ל', שק, ד:]
 והא ליתנון שפיין! לקיבל! [ע', שפת, ב:]
 (7) ושלחף ית אנרי [ע', שלחף:] ופרג ית אנרי [ל', פרג, א:]
 (12) טול כען עינד [ע', טל, ה:]
 (15) לחוד כתובתן [ל', כתובה:]
 (29) אוכלוסין סניאין [ע', אוכלוסא:]
 (34) ופשפש לבן [ע', פשפש:]
 (36) ודיין בלבן [ע', דיין:]
 (37) פשפשת ית כל מני [ל', פשפש:] ושלחפתא ית אנרי [ל',
 שלחף:]
 (40) וקרישא בליליא [ל', קרש: ע', קרש:]
 (46) ועבדו אנר [ל', אנר, ג:]

CAP. XXXII.

- (4) גבלא [ע', גבל, ג:]
 (7) גברין פולמרבין עמיה [ל', פלמרד:]
 (16) ולוודין דקון עסרא [ל', דקק:] לברקים עשרה [ל', לברק:]
 לברקים עשרה [ע', לברק:] ליבקסין, [פ', בלאים, ה, ד:]
 (26) וקתת בק ירכיה דיעקב [ע', קתת, א:]
 (32) זטמק' ליה שימשא דלא באשונא [ע', אשן, ב:]

CAP. XXXIII.

- (4) הוי בכי על דקתן שינוי [ל', קת, א:] ויעקב הוי בכי על
 שעינות צואריה [ל', שיעע:]
 (13) ארום טלייא מהטיין [ע', הטא:] ארום טליין חטיין [ל', חט, א:]
 (14) אדבר להוני [ע', הן, א: ל', הן, ב:] עבדתא דבידי [ע',
 עבד, ב:]
 (19) במאה מרגליין [ל', מרגל:]

CAP. XXXIV.

- (12) פרג וכתובה [ע', פרג, ה:] פורן וכתובתא [ל', כתובה: ל', פרג:]
 (31) מלגלג בנפשיה [ע', לגלג:]

- (6 ואיתותב בגרדיק [ל', גרדק:]
 (10 בקליל זער אלו שמש חד מן מליא [ל', קלל, ב:]
 (35 סרבנין ורפתן רוח [ע', רפה:]

CAP. XXVII.

- (3 בית גירך וקשתך [ל', גיר:]
 (22 ממוש ידוי ממוש ידוי דעשו [ל', ממש:]
 (23 ולא חכים [ע' חכם:]
 (41 ושטם [ל', שטם:]
 (44 כליתיה דאחוך [ע', כלת, ב:]
 (45 עד זמן דתשדך [ע', שדך:] עד דתשדך כליתיה דאחוך
 [ל', כל, ה:]

CAP. XXVIII.

- (10 דאקנין ידיה בכורסא דיקרא [ל', אקנין:] וטמעת ליה
 שטסא דלא באישונא [ל', אשן:] קפצת ליה ארעא [ל', קפץ, א:]
 (17 לית דין אתר הדיוט [ל', הדיט:]

CAP. XXIX.

- (7 לא אישון למכנש בעירא [ע', אשן, ב:]
 (17 ועיני לאה הוו רכיכין [בר' רבה, ע:]
 (22 שירותא [ל', שרה, ג:]

CAP. XXX.

- (11 מתא נרא טבא [ע' נד, א:]
 (20 זבד יתי ה' זבידין טבין [ל', זבד:]
 (22 ארבע מפתחין דאינן מסירין ביד רבון עלמא ונומר עד
 מפתחא דמטרא מפתחא דפרנסא מפתחא דקברא מפתחא דעקרתא
 וכן כתבא (ו) מפרש וכולי [ל', פתח, א:]
 (27 אימיירית ויברכינני! ה' [ל', מיר:]
 (34 אלווי [לא] יתווי כמילך [ל', אלווי:]
 (36 וכל לחוש באימריא [ע', לחוש:] כל אמר לחוש באמריא
 [ל', לחש, ב:] כל אימר קרוח [ל', קרח, ב:]
 (38 מרכותא [ע', מרכות:]

CAP. XXXIX.

- (1) רב ספקלטוריא [ל', ספקלטור:] דסרקאי [ע', סרק:]
 (4) ומני יתיה אפטורפוס [ל', אפטורפוס:]
 (12) (13) (15) (18) ואפך [ע', אפך:] (18) כד ארעימית ית קלי
 [ל', רעם ב:]
 (20) (22) בבתי [בבית] חבושיא [ע', חבש, ב:] בבית חבושה
 [ל', חבש:]

CAP. XL.

- (1) מזוגא דמלכא [ע', מזוג:]
 (2) רב מזוגיא [ל', מזוג:]
 (10) תלתא שרביטין [ע', שרבט:] בשלו סנוליא [ע', סנל:]
 בשילו אתבלהא סנוליא, [ב' (de accentibus)] ואינן מחילין כסנוליא
 [ל, סנל, ב:]
 (12) סנוליא ענבין [ל', סנל, ב:] תלתא שרביטין [ל, שרבט:]
 (17) סלין דריפתא קקבטון [ל', רפת:]

CAP. XLI.

- (1) על ניק נהרא [ע', נה, ח:]
 (2) והות רעיא בנו גומיא [ע', אפר, ב:] והו רעין בנו גומיא
 [ל', גומא:]
 (23) צנינן דקוקין [ע', צנן:]
 (34) אפוטורפוס [ע', אפוטורפוס:]
 (43) והוון מקלסין קומוי [ע', קלס:]
 (45) רבא דמנס [ע', מנס:] ל', מנס:]

CAP. XLII.

- (4) סקל [ע', סקל:] וארעיניה סקל [ל', סקל:]
 (8) וחביז [ל', חבז:]
 (9) מעללי ארעא [ל', מעללי:] מעללי [ע', מעלל:]
 (21) מפרפר קדמינן [ע', פרפר, א: ל', פרפר:] ובנין כן אתת
 עלנא [ל', נן ב:] בנין דין [ע', נן, ג:]
 (35) פנון [ע', פן, א:]
 (38) סקול [ע', סקל:]

CAP. XXXV.

(8 מרבנייתא דרבקא [ע', מרבניית: בלוטין [ע', בלוט:] תחת
בלוטה וקרא שמה בלוטה בכיתה [ל', בלוט]

CAP. XXXVI.

(39 סרדא דהוה ליה [לעי] במטרדא [ע', סרד, נ: ל', סרד, נ:
ל', סרד, נ:] נברא טרודא דהוה לעולם [לעי] במטרדא [במ'] כל
ימי חייו [חיוי] [ר', פנ:]

CAP. XXXVII.

(3 פרנד מצויר [ל', פרנד:]
(7 מכרכן כירוכין [ל', כרד:] מכרכין כרכון [ע', כרד:] מכרכן
כריכן [ר', ב' מ, כא] [עיינ נם ר', בר' רבה נוסחא פרד:]
(9 שמישא חיהרא [ע', זהר:] שמישא וזיהורא! [ל', זהר, ב:]
(20 ונמלק [ע' מלק, ב:]
(25 סיעא דסרקאין [ע', סרק:] סיעת (ד) סרקין [ל' סרק, ב:]
(32 חכים כען [ע', חכם:]
(33 וחכימה [ל', חכם ב:]

CAP. XXXVIII.

(5 והיא בפסק [ר', פה:] פסקת [בר' רבה:]
(14 ואתכסיאת ברדידא ואיתעטפת [ע', עטפת, נ: ע', רדיד:]¹⁾
(15 ארום צמצמה אפהא [ל', צמצם:]
(19 ואעדיאת רדידה [ל', רדה, א:]
(25 שעת אננקי [ע', אננקי:] חכים כען [ל', חכם, ב:] ואמר
למיכאל חות וכולי [ל', מכאל:]
(26 במכילתא דאיניש מיכול! בה מיתכיל [ע', כל, ו:] במכילא
דאנש מכילי בה מתכל [ל', כל, ב:] ברת קלא נפקת מן שמיא [ל', קול:]
(27 והוה באשונא דמולדא [דמילדה] [ר', יא, לנ:]

¹⁾ Levita cit. s. v. שתף ein Th. jer. aus Aruch 38,18 u. sagt, ■■
habe die von Aruch angeführten Worte שתף וחוסרך nicht gefunden;
nun ist aber nach ed. Landau nicht ח' sondern תרגום zu lesen, ■■ ist
also Onkelos gemeint; statt שתף liest schon Mussaphia richtig שושיף.

- (14) שלחפינן לידוי [ע', שלחף:] שלחיפונן לידוהי [רשב"ם
 בשם ר' חננאל, בבא בתרא, צט, ע"א] שלחפינהו לידוהי [ר' אלפס,
 בבא מציעא, עג, ע"ב:] פירג ית ידוי [ל', פרג, א:]
 (22) בצלותי ובבעותי [א', מא, ע"א:]

CAP. XLIX.

- (5) אחין תלמין גברין [ל', תלם, ב:]
 (10) עד זמן דייתי מלכא משיחא [ל', משיחא:]
 (11) והוא מדמי לדפוס ענבין [ל', דפס:] מה יאי הוא מלכא
 משיחא דעתיך למיקם [ל', משיחא:] לבושיהון מענענין באידמא
 [ל', ענעני:]
 (12) מה יאין] אינין עינוי דמלכא משיחא [ל', משיחא:]
 (17) ערמונא דכמין בפרשת ארחתא [ע', ערמון:]
 (22) ועוברתא שלחת לרומא [ל', עבר, ז:] עזקין קטילין מניכין
 ויש המת(ו)רגם המניך [ל', מנך:] והוו מורקן קדמן שרין עזקין קטילין
 מניכין [ל', קטיל:]
 (26) ומן ברכתא ארבעתי אמהתא [ל', אב:]

CAP. L.

- (4) פלטורין דפרעה [ע', פלט, נ:]
 (26) ובסימו יתיה [ל', בסם:] ושמוהי בגלוסקמא בארעא דמצרים
 [ל', גלסקם:] ושון יתיה בגלוסקמא [ע', גלסקם:] ושון יתיה בגלוסקמא
 [ברטנורה, מעילה, ו, א:]

EXODUS CAP. I.

- (11) קרוין תלולין [ע', תלל:] ית טנים וית פילוסין [ל', פלם,
 ב: טנס:]
 (18) מליא [ע', מלי, ב:]

CAP. II.

- (3) ושויאת יתיה באפרא על כף נהרא [ע', אפר, ב:] ושויאתיה
 באפרה [ל', אפר:]
 (5) והמת ית תיבותא בנו אפרא [ע', אפר, ב:]

CAP. XLIII.

- (10 ארום אלולי דאשהינא [ע', שחה:] אילולי דאשהנא [ל', שחה]
 (11 קליל-וקליל-משח דבטנים ומשח דלוזים [ע', קל, ב: לוז, ב:]
 [ש', בטן: ר', בח:]
 (16 לפלטורין [ע', פלט, ג:] באישון [ע', אשן, ב:]
 (30 ועל לקיטונה [ע', קטנה: ל', קטן, א:]
 (31 ושזיג [ל', שזג]

CAP. XLIV.

- (5 מסירא מטיר ביה [ל', טיר:]
 (12 ופשפש ברבא שרי ובזעירא סייף [ל', פשפש: סף:] ובקליל
 סייף [ע', סף:]
 (18 וטפח בריגליה [ע', טפח, ד:]
 (29 סקל [ע', סקל:]
 (30 וכדון [ע', כדון, ג:]
 (34 ומליא ליתוהי עמי [ל', מל, ג:]

CAP. XLV.

- (2 (16 פלטורין דפרעה [ע', פלט, ה:]
 (28 סכיית למיחמי [ע', סך, ה:]

CAP. XLVI.

- (20 רבא דטנס [ע', טנס, ב:]

CAP. XLVII.

- (11 בארעא [ד]פילוסים [ל', פלס, ב:]
 (21 ואסרין להון אכסנאי גלולאי [ע', גל, ה:] - וגילולאי [ל', אכסן:]
 (24 אשן [ע', אשן, ב:]
 (31 על ריש דרנשא [ל', דרנש:]

CAP. XLVIII.

- (11 סכיית [ע', סך, ה:]

CAP. XII.

- (9) לא תיכלון מיניה מהבתב [ל', הב: ע', הבהב:]
 (22) ותצבעון בדמא [ל', צבע: ע', צבע, ג:]
 (27) מיכס פיסחא הוא [ע', כס, ח:]
 (33) למזרזא [ע' (ed. Kohut) זרז:]
 (34) בשושיפהון [ע', ששפא:]
 (39) חררן פטירן [ע', חר, ב:]
 (42) משה יפוק מן מדברא ומלכא משיחא מן רומא [ל', משיחא:]
 משה יפוק מן מדברא ומלך משיח מן רומי! [ל', רומא:]

CAP. XIV.

- (14) וחדא אמרת נלולוי לקבליהון [ל', לול, ב:]
 (16) ואנת ארעס ית חוטרך [ל', רעס, ב:]
 (24) ורמא עליהון נפטא [ל', נפט:]
 (25) רדוותיה [ע', רדוות:] נלגלי רתוותיהון [ל', רתו:]
 (30) על גיף ימא [האי נאון בפירושו על מכשירין:]

CAP. XV.

- (2) תוקפן ורוב תושבתן דחיל כל עלמא ה' [ב', בשימושי היוד:]
 (8) זיקא [ע', זק, ג:] כמו זיקא [ל', זק, א:] בנו פילגוס דימא
 רבא [ל', פלגס: ע', פלגוס:]
 (16) זיע [ע', זע, א:]
 (20) בתופיא הויין היילן [ל', חול, ד:]
 (25) אלן דארדיפני וי'ס הרדיפני [ל', ארדף:]
 (27) פיגין דמיין [ע', פג, ב: ר', טו-כנן [פנין]: כל קבל
 שבעין סביא סנהדרין [ל', סנהדר:]

CAP. XVI.

- (13) (14) קנות מלא [ע', קנו:] (14) ככפורא על ארעא [ל',
 כפר, ז:]
 (21) וכד חס שמשא הוה שיה [ל', שיה:]
 (25) מן יומא הדין אנא ידע דבר ישראל חייב למיכל תלת

(16) אֹנֹס דַּמְדִּין [ע', אֹנֹס:]¹

CAP. III.

(2) מִנּוּ סִנְיָ וּסִנְיָ בַּעֲרָ בְּאִשָּׁא וְנִי' [ל', סִנְה:]

(5) סִנְדֹּלֶךְ [ל', סִנְדֹּל:]

CAP. IV.

(4) תִּתְקַוָּה בֵּית קֹמְנֹי [ל', קִמְן, ב:]; בְּקֹמְנָא [ע', קִמְנָא:]

(10) חֲנֹר פֹּס וְחֲנֹר מִמֶּלֶל אֲנָא [ל', חֲנֹר, א: ע', חֲנֹר, ב:]

(31) וְעִקְדוּ וּסְנִידוּ [ל', עִקְד, ב:]

CAP. VI.

(8) דֹּאֲרַעִימִית יֵת יִדִּי [ל', רַעַם:]

(12) (30) חֲנֹר מִמֶּלֶל [ע', חֲנֹר, ב:]

CAP. VII.

(19) וּבְקִיסִיָּא [ע', קִס, א:]

(28) [ע', קִמְנָה:]

CAP. VIII.

(10) כְּרוּן כְּרוּן [ע', כְּר:]; כְּרוּן [ל', כְּר, ב:]

CAP. IX.

(10) קִטָּה דֹּאֲתֹן [ע', קִטָּה, ב:]

(31) אֲרוֹם שְׁעָרִיא הָזֶה בְּסִיר [ע', בְּסִר, א:]

CAP. X.

(3) דִּי שְׁנִיקִית [ל', שְׁנִק:]; יֵת מַה דְּשְׁנִיקִית [ע', שְׁנִיק:]

(19) וְאִקְלַע יִתִּיה [ל', קִלַּע: ע', קִלַּע:]

CAP. XI.

(1) מִיִּטְרֹד יִטְרֹד [ל', טִרְד, א:]; יִטְרֹד [ע', טִרְד:]

¹ Vgl MGWJ. XVII, 295 fgg; darf man vielleicht an lat. *memor* denken?

(19) שירוי ביכרת פירי ארעך [ע', שרוי:]

CAP. XXIV.

(6) ושוי בספלין [ל', ספל:] [ע', ספל:]

(10) אפיפורין דרגלוי [ע', אפיפורין:] אפיפורין [פ', כליס, מז,

א:] ותחת אפיפורין דיליה [ר', יז:] אפופרין דרגלוי [ל', אפפר:]

(11) ואל זעטומי [ל', זעטמ:]

CAP. XXV.

(25) גיפוק [ע', גה, ב: ל', גה, א:]

(29) פילוואת [ע', פיל:] ובובזוי [ע', בובז:]

(31) בסיס דידה וקנה [ע', בסס, א:]

(38) מלקטתהא ומהתיתוהא [ע', מלקט, א:]

(39) קנטר דהב דכי [ע', קנטר, ב: ל', קנטר:]

CAP. XXVI.

(12) ושפע מותריא [ל', שפע, ב:]

(17) משלשון [ע', שלווש:]

(19) חומרין דכספ [ל', חמר, ג: ע', חמר, ג:]

(22) ולשפולי משכנא [ע', שפל:] בשי - [ל', שפל, ב:]

CAP. XXVII.

(3) ויעזי ומזרקוי ומשלחוי [ל', משל: יעה:]

(4) קנקל דנחש [ל', קנקל:] קנקל עובד מצדא [ע', קנקל:]

(9) וילון לדרתא [ל', ול:]

(10) אונקלין דעמודיא [ל', אנקל:]

CAP. XXVIII.

(10) כיחוסיהון [ע', יחס:]

(11) גלה חקין [ע', חק, ג:]

(14) ששלין [ל', ששלין:] עובד קליעא [ל', קלע, ב:]

(16) פשך [ל', פשך:]

(18) בדכודינא ומכרינא [ע', בדכר:] בדכודנא ומכרינא [ל',

בדכר: סמפר, ב:]

זימנין בשבתא חדא ברמשא חדא בצפרא וחדא בערביתא אי נמי
לאפסוקי בין מיכלא למיכלא [כלבו, לא, דף לה, ע"ב:]
(30) כשיפוין בדובשא [ל', שף, ו:] כששין בדבש [ע', ששיין:]

CAP. XVIII.

- (1) אונס דמדין [ע', אנוס:]
(18) מילעא תילעי [ע', לע, א:]

CAP. XIX.

- (4) וסבלית יתבון [ל', סבל:]
(11) שיפולוי [ע', שפל:]
(13) או נירין קשין דאישא יתקשטון ביה [ל', קשט, ג:]
(18) עטר כוליה [ל', עטר ג: ע', עטר:]

CAP. XX.

- (13) עמי בני ישראל לא תהוון גיורין [ע', גר, ד:] בית [ל',
גר, א:] [ר', פ:]
(22) חציבין [ע', חצב, ד:]

CAP. XXI.

- (10) מזונה תכשיטה ומעלה ומפקא לוותה [ל', תכשט:]
(18) או במרתקא [ל', מרתק:] באבנא או במרתקא [ר', נא:]
(19) מרדכיתיה [ע', מרדכיתיה:]
(20) בשרביט [ע', שרבט, א:]
(25) תשלומי רשם [ע', רשם:]
(28) וארום יניש [ע', נש, ה:]

CAP. XXII.

- (7) (10) במקמתא דחבריה [ע', מקמתא:]
(16) כפרן [ע', פרן, ה:]

CAP. XXIII.

- (11) ותבקרון יתה [ע', בקר, ב:] תשמטון יתה ותבקרון יתה
[ש', בקר:]

CAP. XXXIV.

- (8) ועָקַד על ארְעָא [ל', עקד, ב:]
 (19) פלחי ולדא [ל', פלח, ב:]
 (34) סודרא [ל', סדר, ב:] סודר [ע', סדר, ב:]

CAP. XXXV.

- (11) ית פרפוי וית לווחוי [ל', לוח:] וית חומרוי [ל', חמר, נ:]
 (22) קטלין וקדישין [ל', קטל, ב:] ע', קטלא:] זמרנדין [ע',
 זמרנד:]
 (25) (26) נולן [ע', כש, נ:]

CAP. XXXVI.

- (12) משלשון [ע', שלוש:]
 (23) ועבד ית ניגריא מציעיא לברדוק [ע', ברדק:]

CAP. XXXVII.

- (12) גיפוף פשך [ע', נה, ב:]
 (16) פילוואת [ע', פייל:]
 (23) מלקטתהא ומחיתתהא [ע', מלקט:]
 (24) קנטר דהב דכי [ע', קנטר:]

CAP. XXXVIII.

- (4) (5) קנקל [ע', קנקל:]
 (8) בחוון נשיא צניעתא דהוון צניען [ל', צנע, ב:]

CAP. XXXIX.

- (3) וקטע יתהון [ל', קטע: ע', קטע:]
 (23) כפוס סירה [ע', סרה, ב:]

LEVITICUS I.

- (6) ויחליש ית עלתא [ל', חלש, נ:] ופסג יתיה! לפסיגיהו!
 [פ', פאה, נ, ד:]
 (9) רגלוי: (13) רגליא [ע', רגל, ב:] בני גויא [ע', בן גו בשם
 ת' יונתק:]

- (19) זוזין ובירולין וזמרנדין [ל', זמרנד: אומרנד:]
 (20) מרגליתא [ע', מרגליתא:]
 (28) ויענבון [ע', ענב, ד:]
 (32) עובד נרדי [ל', נרד: ע', נרד, ד (נירדי): כפוס סירא
 [ל', סרה: ע', סרה:]

CAP. XXIX.

- (13) כריסא [ע', כרס, א:]
 (17) תפסג לפסגוי [ע', פסג:] ותשוג בני נווה [ע', שוג: רגלוי
 [ע', רגל, ב:]
 (22) דמשתיר מכבדא [ל', שיר, א:]
 (23) ועינול דלחם חד [ר', לג:] עריך חד [ע', ערך, ד:]
 (27) נעא דאנפותא [ע', נעא:]

CAP. XXX.

- (19) ויסבון מניה בנמילא דכיא [ע', גמל, ב:]
 (25) מפטס [ע', פטס:]
 (33) נבר דיבטס [א', סה:]
 (34) קטף ושכולא [ל, קטף, ג: שבל, ג: (שכולא)] שיבלא
 מריא [ע', שבל:]
 (35) כמזג דכי קודשא [ע', מזג:]

CAP. XXXI.

- (14) מפס יתה מתקמלה [ע', פס, ו: ל', פס, ג:]

CAP. XXXII.

- (2) פכרו קדשיא דדהבא [ל', פכר, ב: ע', פכר, ב:]
 (4) ורמא יתיה בטפסא [ל', טפס: ע', טפס, ד:]
 (12) תחי [ע', תחה, ב:]
 (25) ארום פריעין אינן ארום פריעו כלילא דדהבא דהוה ברישיהון
 דהוא [דהוה] שמא דמפורש הקוק עלוי [ל', פריע, ח:] דהוה שמא
 מפרש הקוק עליהון [ל', שם המפרש:]

(26) ערוך חד [ע', ערך, ד:]

CAP. IX.

(10) וית מה דמשתיר [ע', שייר:]

CAP. X.

(4) חביבא דאהרן [ע', חביב:]

(10) פרט כרמבון [ל, פרט:]

(14) (15) נעא דאנפותא [ע', נעא:]

CAP. XI.

(3) דמטילפא טילפין [ל', טלף: ע', טלף:] וסתיקת סיתקתא

[ע', סתק:]

(4) מסיק גררא [ל', גרר, ב:] ופרסתיה לא סתיקה וכן כל חבריו

[ל', סתק:]

(13) וית אזא [ל', אזא:] וית עזא [ל', עז, ב:] בר נזא [ע',

בר נזא:]

(14) וותא וית אבו [ל', אבו:]

(16) ית חטפיתא וית ציפר שחפא [ע', חטפיתא:]

(18) וית אותיא [ל', אותיא:] קקא [ע', קק:]

(19) וית דיתא חיוורתא [ע', דיו:] ערפדא [ע', ערפד:]

(22) נעלא למינה [ע', נעלא:] וית כרובא לזניה [ל', כרך ה:]

כריכה [ע', כרוכה:]

(28) דיסיט ית נבלתהון וכן כל ענינא [ל', סט, נ:] ע', סט, א

[דייסיט] מסיט [רשב'ס:]

(29) כרכושתא ועכברא [ל', כרכש: ע', כרכשתא א:] ית

כרכושתא וית סלמנדרא [ע', סלמנדרא:] חדרונא למינה [ע', חדרונא:]

הדרונה [תו' ברכות, יב ע"ב:]

(30) ופליתא ס'א ופיילת [ל', פל, ג:] ופלית חיוא ס'א ופלית

חיוא [ע', פלייתא:] וסמומיתא [ל', סמס:]

(35) תער או תפיין יסתתרון [ל', תפת, א:] תפיין [ע', תפי:]

CAP. XIII.

(2) סומא או קלפא [ל', קלף:] שומא או קלופיתא [ל', שם, א:]

- (15) ויעזוב ית רישיה [ל', עזב:]
 (16) ויערי ית קורקבניה [ל', קרקב:] ולפקקה בלקטה [ע', לקט, ב:]
 (17) ויתלע יתיה בכנפוי [ל', תלע, ב:]

CAP. II.

- (4) עריכין פטירין [ע', פטר:]
 ותרסק יתיה רסוקין [ל', רסק, א:] מקציא תיקצי יתה קציין
 [ע', קץ, א:]
 (7) מנחתא דמרתחא [ל', רתח, נ: ע', רתח:]
 (14) גריש פירוכין [ל', גרש, ב:]
 (16) מן מגרשה ומן טובה [ל', גרש, ב:]

CAP. III.

- (9) לקביל עיציא [ל', עצה, א:] כריסא [ע', כרס:]

CAP. IV.

- (6) (17) [ע', צבע, נ:]
 (11) וריעיה [ע', רעיי:]

CAP. V.

- (8) ויעזוב ית רישיה [ע', עזב:]
 (21) או עצה ית חבריה [ל', עצה, ב: ע', עצה, ב:]

CAP. VI.

- (14) מרתחא תעייל יתה [ל', רתח, נ:] מרתח ייתונה [ע', רתח:]

CAP. VII.

- (9) דאיתעבד במרתחא [ל', רתח, נ:]
 (12) עריכין פטירין [ע', ערך, ד:]
 (31) נעא [ע', נעא] (34) נעא דאנפוטא [ע', נעא:]

CAP. VIII.

- (8) ויעזוב ית רישיה [ל', עזב:]
 (21) שוג במיא [ע', זג, ה: שוג:]

CAP. XX.

- (10) גִּירָא וְגִירָתָא [ל', גִּרָא;] גִּירָא וְגִירָתָא [תו' עֲבֹדָה ז', י, ע'ב;]
 (20) חֲבִיבְתִּיה [ע', חֲבִיב;]

CAP. XXI.

- (5) רֶשֶׁם [ע', רֶשֶׁם;]
 (7) שִׁבְקָה סִיא מִשְׁבָּקָא [ל', שִׁבְקָה; א:] מִשְׁבָּקָא [ע', שִׁבְקָה;]
 (18) גִּבֹר סָמִי [ע', סָם] גִּבֹר סָמָא [ל', סָמָא; א] אוּ פָחִישׁ אוּ
 פָסִיעַ [ע', פָּחֶשׁ;] אוּ פָסִיעַ [ע', פָּסַע; ג:]
 (20) דִּנְבִינֹי חֲפִיין עִינֹי אוּ דְלִית לִיה שַׁעַר בְּגִבִּינֹי [ל', גִּבִּין;]
 תִּרְנוֹם יְרוּשְׁלָמִי מִפְרֶשׁ גִּבִּין בְּשָׁלוֹשׁ אֹפְנִים; אוּ דִנְבִינֹי חֲפִין עִינֹי!
 (שַׁעֲרוֹת גִּבִּינֹי מִכְסוֹת עִינֹי) אוּ דְלִית לִיה שַׁעַר בְּגִבִּינֹי אוּ דִנְבִיחַ
 סִיא אוּ דִנְבִיעַ [ע', גִּבִּין ב:]; דִּנְבִינֹי חֲפִיין עִינֹי [ש', גִּב:]; גִּבִּיעַ [ע',
 גִּבִּיעַ;] אוּ גִנֶּם [ל', גִּנֶּם;] חֲלוּזָא [ע', חֲלוּזָה; א:] אוּ גִרְבָּן אוּ חֲזוֹן [ע',
 חֲזוֹן;] דַּחְסִיר כּוּלִיא [ע', אֲשַׁךְ;] חֲזוּיָה חֲשִׁךְ [ע', חֲזָא;]
 (22) אוּ גִנֶּם [ע', גִּנֶּם;] גִּנֶּם; ל', גִּנֶּם;
 (23) גִּבִּיבָא [ע', גִּבִּיב;]

CAP. XXIII.

- (10) שְׂרֹי הַצִּדְכֹּן [ע', שְׂרֹי;]
 (15) שִׁבִּין שַׁבְתוֹת [ע', שִׁבִּין; ז:]
 (38) גִּבִּיבָא [ע', גִּבִּיב;]
 (40) אֲתִרְנוֹם וְלֹלָבִים [ל', לֹלָב;] תִּרְנוֹם [ל', תִּרְנוֹ;]

CAP. XXV.

- (6) וְלִית דְּמִנִּיט [ע', מִנִּיט; א:]
 (34) פְּרוּדִי קְרוּיָהוֹן [ע', פְּרוּדִי;] פְּרוּדִי- [ל', פְּרוּד;]
 (42) בְּנִימוֹס עֲבָדָא [ע', גִּבִּיב;] גִּבִּיב; ב ל', גִּבִּיב;]

CAP. XXVI.

- (1) וְאֵבֶן מִתְכָּא [ע', מִתְכָּא;]
 (30) בְּמִסְכָּן [ע', בְּמִסְכָּן;]

שומא או קלפא [ע', קלה, ד:] או בחקי [ל', בחק:] בהקתיא [א'
קפו: ע', בחק:]

(6) קלפא [ע', קלה, ד:]

(30) שיער מצלהב [ע', צלהב:]

(36) לא יפשפש [ל', פשפש:]

(51) צרעא מחלטא [ל', חלט א; ע', חלט, א:]

CAP. XIV.

(42) ויטשון ית ביתא [ל', טש, ב:]

(43) (48) בתר דאיתמוש ית ביתא [ע', טש, ב:] בתר דאתמוש

[ל', טש, ב:]

(45) ופנר ית ביתא [ע', פנר:]

(56) ולשומא ולקלפיתא [ל', קלה, א:]

CAP. XV.

(10) [ע', סט, א:]

(25) [ע', אשן, ב:]

CAP. XVI.

(4) אוברסקן דברין [ל', אברסק:]

(27) ריעזחון [ל', רעה, ד:]

CAP. XVIII

(14) חביבתך [ע', חביב:]

(25) ולא תפלוט ארעא [ל', פלם, א:]

CAP. XIX.

(7) פסול יהי [ל', פסל, ב:]

(8) אפים [ע', פס, ו:]

(9) אומני' אחריא [ע', אמן, ג:]

(26) חדדי עינין [ע', חד, ב:]

(27) אובניא דרישיכון [ע', אמן, ג:]

(28) חקין [ע', חק, ג:]

פדגוג' ית ינוקא [ר', א:] פדגוגא ית מינקא [ל', פדגג:] פדגוגא [ע' פדגוג:]

(26) ובידוי דמלכא משיחא אינון נפלין [ל', משיחא:]

(31) רפש במשריתא [ע', רפש] ורפש [ל', רפש:]

(32) עסר כרוון [ל', כר, ב:]

CAP. XXIII.

(20) קרוין תלולים [ע', תל, ב:]

(21) השמנין אינון פירין או עזין [ל', עצה, ג:] השמנין אינון

אב פתרנין סיא או עזיין [ל', פתן:] אפתרין [ע', פתן:]

(23) טנס [ע', טנס, ב:]

(24) ואתו עד נחל סגולה [ע', סגל, ג:] סגולתא ענבין [ל', סגל, ב:]

בקופא ביני תרי גוברין [ל', קה, ב:] קופא [ע', קפא (קופא):] באסל

[פ', פרה, ז, ה:] באסלא [ע', אסל:]

(29) חציפין [ע', חצף:]

(23) טיבא בישא [ע', טב, ב:]

CAP. XIV.

(37) טיבא בישא [ל', טב, ב:]

(3) נסיב [ע', נסיב:]

(4) מכלתא חדא [ל', כל, ב:]

(38) על צנפת דגולתהון וטטר [ל', גל, ג:] צנפת טליהון [ע', צנף:]

CAP. XVI.

(21) קליל [ע', קל, ב:]

CAP. XVII.

(2) דרי להלאה [ע', דר, ד:]

(10) [ע', קל, ב:]

(23) וחטיל לחים בר דלחיא. [ל', לח, א:]

CAP. XIX.

(6) ויקלוק לנו יוקדה תורתא [ר', סה:]

(15) פורייתא משעה עלוי [ל', פריה:] דלית גופיא דשיעא מקפא

עלוי [ל', שע, ד:]

CAP. XXVII.

- (3) ויהא עילוויך [ע', על, א:]
 (10) לא יפרג [ע', פרג:]
 (28) לחוד כל אפרשותא די יפריש נבר לשמא דה' [ע', פרש, ו:]
 לחוד כל אפרשו די אפרש נבר לשמיה דה' [ל', פרש, ד:] כל אפרשו
 קודש קודשין [ל', פרש, ד:]

NUMERI.

CAP. IV.

- (9) ומלקטהא [ע', מלקט:]
 (10) על קופא [ל', קה, ב:]
 (20) כדמשקע [ע', שקע:]

CAP. V.

- (7) ית קרנוי [ל', קרן, ד: ע', קרן, ה:]

CAP. VI.

- (4) פנן [ע', פנן, נ:]
 (20) נעא דאנפותא [ע', נעא:]

CAP. VII.

- (3) ענלן מזונן [ע', זונן:] שית ענלן מזונן [ש', צב:]

CAP. IX.

- (17) [ע', אשן, ב:]

CAP. XI.

- (5) ית קטיא וית מלפניא [ל', קטא: מלף:] ית קטיא וית
 מלפופניא [ע', קט, ב:] וית כרתיא [ל', כרת:] וית תומיא [ל', תום:]
 (7) כורע דכוסבר [ל', כסבר:] כסבר חזור [ע', כסבר:]
 (8) או דשין יתה במזוכיתא נראה לי במדוכיתא כי אן הדלת
 מתחלפת בתרנום לזין אך להפך הזין מתחלפת בדלת כמו זהב דהב
 [ל', מוך] ובשלין במילסא [ל' מלס:] [ע', ששיין:]
 (12) ארום תימר לי מול יתהון בעיבר [ע', עבר, ז:] כמה דסבל

[ע', אמליא:] ויצרפון עמדהן לגיונין [ל', צרף:] לגיונין סניין מן דרומא
[ל', לגיון:] -סניאין-דרומאי [ל', רומא]

CAP. XXV.

(8) לנו קלא! [ע', קלינון:]

CAP. XXVI.

(9) מנממי בנישחא [ע', מנממי:]

CAP. XXIX

(4) מכילתא חדא [ע', כלא:]

CAP. XXX.

(10) משבקא [ע', שבק:]

CAP. XXXI.

(5) אודיינו [ע', זין, א:]

(22) ית קסטרא וית אברא [ל', קסטרא א:] בעצה [ע', בעץ ל', בעץ:]
(50) וחוינן חמיין תמן בנתהון דמלביא מדיינאי ייאתא ומפרנקתא
[ע', פרנק:] מפרנקיתא ומחטיתא [ע', חטא א:] ששלין מן צוורוניתון
[ל', ששלין:] שירין מן ידיהון [ע', שר, ד:] קטלין מן אדרעיהון [ע',
קטל, ב:] מעוכין מבי תדיהון [ע', תד:] ומעוכא מבית תדיהון [ל', מעך:]

CAP. XXXII.

(1) מכבר [ע', מכבר:]

(3) מכללתא ומרבשתא [ל', מכלל: מרבש:]

(7) ולמה בען תתברון [ע', תבר א:]

(7) קרוין תלולין [ע', תל, ב:] בקירון תלולין [ל', תלל:]

(24) ודכוון וענכון [ודרוון לענכון] [ל', דכן, ב:]

CAP. XXXIII.

(7) פיגין דמיין [ע', פג, ב:]

(35) בכרך תרנגולא [ע', תרנגל]

(36) ונמלו מכרך תרנגולא [ע', גבר, ב:]

(55) לסוכין בעיניכון [ע', סכין] לרמחין בסטריכון [ע', רמח:]

CAP. XX.

- (23) מזורס סנח [ל', מזורס:] מזרי אכנס [פ', שביעית, ו, א:]
 (26) ותחליש [ל', חלש, ג:]

CAP. XXI.

- (6) ברת קלא נפקת מנו ארעא ואשתמע קלא במרומא [ר', קול, א]
 (8) על אתר תלי [ל', תלה, ב:]
 (9) הוי תלי עינוי [ל', תלה, ב:]
 (18) סנהדרין שובעתי חכימא [ל', סנהדר:]
 (20) דמצטיפא כל קביל אבית ישימון [ל', צף, א:] ומצטפא
 מן כל קבל [ע', צף, א:]
 (29) שלילין בקולריא [ע', קלר:]
 (32) לאללא ית מכור [ל', מכור:]

CAP. XXII.

- (7) גדין דקסמין חתימין [ע', גדין:]
 (24) סיינא מן דין וסיינא מן דין [ל', סינ:] סייני כרמא סיינ
 מן הכא וסיינ מן הכא [ע', סג, א:]

CAP. XXIII.

- (3) ואול בלב שפי [ל', שף, ד:]
 (9) ובזכות ארבעת אימהתא דמתילין בגלימתא [ע', גלם, ב:]
 (19) חורין וכפרין [ל', כפר, ב:]
 (28) כל קביל אבית ישימון [ל', אבית:] ומצטפא- [ע', צף, א:]

CAP. XXIV.

- (1) למשאל בדכור [ל', דכר:]
 (6) כארזיא דמיין ומנטלין כבריותיה [ל', ברת:] דמיין ומנטלין
 כבריותא [ע', ברת, ב:]
 (7) ותתרברב מלכותא דמלכא משיחא [ל', משיחא:]
 (10) טפח בכף ידיו [ע', טפח, ד:]
 (19) דאישתאת מן כרכא חייבא דהיא רומי [ל', רומא:]
 (24) אוכלסין סניין בלבדניא! [ל', לבדן:] איטליא דהיא רומי

CAP. IV.

- (17) דמייכא [ע', מכ, ב:]
 (19) תלתלו עיניכון [ע', תל, ב:]
 (49) שיפוע בית רמתא [ל', שפע, ג:]

CAP. V.

- (5) אנא הוינא מעתד [ע', עתד:]

CAP. VI.

- (19) למדחק ית בעלי דבבך [ע', דחק: ל', דחק:]

CAP. VII.

- (15) כל כהרא [ע', כרה] כריחא כך מצאתי בערוך אבל
 בירושלמי לא מצאתי [ל', כרח, א:]

CAP. VIII.

- (8) תמריא חליין בדובשא [ע', תמר, א:]
 (15) שמיר טיגרא [ע', שמיר: ר', יחזקאל, ג, ט:]

CAP. IX.

- (1) קרוין תלולין [ע', תל ב:]

CAP. XI.

- (18) אצמלא [ע', אצמלית:]

CAP. XII.

- (2) על טוריא רמיא ועל כל גלימתא [ע', גלם, ב:]

CAP. XIV.

- (1) חבורן חבורן [ע', חבר ד:]
 (5) ואיילן ודייצון ס'א ודייצין [ל', דיין:]
 (6) סתיקת סיתקתא [ע', סתק:]
 (12) ית נשרא וית עוזא וית בר נזא [ע', בר נזא:] אזא [ע',
 אזא] אייבו ודייתא [ע', אייבו:]

CAP. XXXIV.

- (4) מִזֶּרֶחַ בְּחֹלָא [ל', מֶרֶז, ג:] מִירֵת אֲדִרְיָא [ע', מִרֵת:] וַיַּעֲבֹר
בְּקֶסֶם [ל', קֶסֶם, ב:]
(5) מִן קֶסֶם [ל', קֶסֶם ב:]
(6) יָם אוֹקִינוֹס [ל', אִקִּינוֹס:]
(8) מִמִּזְרֵי יַסְמִינִס [ע', מֶרֶז, ג:] מִזְרֵי יַסְמִינִן [ל', יַסְמִן:] מִזְרֵי
אֲמִנֹן [ר', גִּמְיִן ח, ע'א] מִזְרֵי אֲמִנֹס [פ', שְׁבִיעִית, ו, א:] לְמַעַל
אֲנַמְזִכִּיא [ל', אֲנַמְזִכִּיא:] מִפְּקָנִי תַחֲמָא דְאוּלָם דְקִלְקָאִי [ל', אוּלָם:]
(11) וַיִּיחָזֶר תַּחֲמָה לְאַפְמִיִּס [מֵאַפְמִיִּס] לְדַפְנִי [ל', אֲפִמִּיִּס:]
(15) מִן יוֹקִינוֹס תּוֹרְנָלָא דְקִסְרִיִן [ל', קֶסֶר:] גַּפְק לְרַפִּיחַ [ל',
רַפִּיחַ ב:]

DEUTERONOMIUM.

CAP. I.

- (1) תִּרְיִן עֶסֶר אִיסְרָמִין וְנִי [ל', אִסְרָמִין:]
(24) נַחְלָא סַגְלָא [ל', סַגְל, ב:]
(26) לֹא צִבְיָתָן [ל', צִבְיָה:]
(28) קְדוּן-תְּלוּלִין [ע', תְּל, ב:]
(40) בּוֹנֵנו לִכּוֹן [ע', כּוֹן, ב:]

CAP. II.

- (3) בּוֹנֵנו לִכּוֹן [ל', כּוֹן, ב:] [ע', כּוֹן:]
(36) מַלְחִית עַד גִּיף נַחַל [ע', לַחִית:] מַלְחִית עַר! כִּיף נַחַל
[ל', לַחִית:]

CAP. III.

- (5) תִּרְעִין וְנַגְרִין וְכָן כָּל בְּרִיחַ וּבְרִיחִין דְּמַלְאכְתָּ חַמְשָׁן תִּרְגֹּם
יְרוּשָׁלַיִם בְּלִישְׁנָא נְגִיר: [ל', נְגִיר, ב:]
(8) מִזְרֵי תִלְנָא [ע', מֶרֶז, ג:]
(9) מִזְרֵי דְנִסְרוּ פִירוּי [ע', מֶרֶז, ג:] מִזְרֵי דְמִסְרֵי פִירוּי [ל', מֶרֶז, ג:]
(10) סְלִיקָא [ע', סְלִיק:]
(14) קְרִית אֲפִיקָרִס [ל', אֲפִקָרִס:]
(17) שִׁיפְתָּ בֵית רַמְתָּא [ע', שִׁפְתָּ:]

CAP. XXIII.

- (18) לא תהי נפקת ברא וגו' ולא יהי נפק בר [ל', נפק:]
 (23) ארי! תיעול בארים בכרמא [ל', ארס, ג:]

CAP. XXIV.

- (3) וישליתה מביתיה [ע', של, ג:]
 (14) לא תעצון אנר אנירא [ל', עצה, ב:]

CAP. XXV.

- (9) ותשלוף סנדליה [ע', שלף, ב:]
 (10) שלופי סנדלא [ל', סנדל:]
 (11) בבית קטנוי [ל', קטן, ב:]
 (18) הוה עננא פלט יתהון [ל', פלט, א:] להיין ומשלהיין [ל', להה:]
 לעיין ומשלהיין [ע', לע, א:]

CAP. XXVI.

- (14) ולא יהבינן מיניה תכוכין [ל', כרך, א:]
 (17) ית ה' אמלכתון [ע', מלך:]

CAP. XXVII.

- (2) ותשיעון יתהון בנירא [ע', נר, יב: ל', נר, ג:]
 (14) קל תלי [ע', תל, ב:]

CAP. XXVIII.

- (4) בקרת תוריוכו [ע', בקר, ג:]
 (20) שעמותיתא [ע', שעמום:]
 (27) בחרבונא ובחרסונא [ע', חרב, ד:]
 (28) ובשעממות ליבא [ע', שעמום:]
 (23) וכל לעותכון [ע', לע, א:]
 (38) ארום יקרסם יתיה נובא [ע', קרסם א:] ארי! יקרסם יתיה
 נובא [ש', כרסם:]
 (40) ושמןא לא תמושון [ל', טש, ב:] לא תמושון [ע', טש, ב:]
 (42) חלזנא [ע', חלזון, ג:] יירתיין יתהון מסיקיא [ל', מסקן]

- (16) וית קפופא וית שליטנא מן ימא וית צדיא [ע', צדיא:]
 (18) ואבניתא [ל' אבנית:] וחרפתא [ע', חרפתא:] ל', חרף, ד:]

CAP. XV.

- (21) למסכניא ולצרכיא בארעך [ל', צרך, ב:]
 (14) מזוודא תזוודון ליה [ל', זווד:]

CAP. XVI.

- (18) דיינין וסרכין [ע', סרך, ג:]

CAP. XVII.

- (3) לשמשא או לזיהרא [ל', זהר, ב:]
 (18) פתשנן דאורייתא [ל', פתשנ:]

CAP. XVIII.

- (10) לא קסומי קסמין ולא חרורי עיינין [ל', חרר, ד:]
 (14) לחרורי עיינין ולקסמי קסמא כך מצאתי ונרא' לי שהוא
 טעות והראוי אחודי עיינין לשון אחוזת עינים תרגום אהז אחד [ל', חרר, ד:]

CAP. XIX.

- (5) למקטב קיסין [ע', קטב, ב:] ל', קטב:] ותתדחק ידיה בנרונא
 [ל', דחק:] [ע', דחק:]

CAP. XXI.

- (3) דלא מליק בנאלא שיעבד דניר [ל', נאל:]
 (12) ותצמי ית טופרנהא [ע', צם, א:] בעל הערוך הביאו ולא
 פירשהו ובת"י הנדפס לא מצאתיו [ל', צם, א:]

CAP. XXII.

- (8) ותעביד גיפוף [ל', נף, א:]
 (12) על ארבעת צנפת נוליכון [ע', צנף:] ארבעת צנפות נלתיכון
 [ל', נל, ג:]
 (17) ויפרשון שושיפא [ע', ששפא:]

Nachträge und Berichtigungen.

Seite 4:	Gen.	1,18	[ולמיהוהו] ist zu streichen		
" 6:	"	3,24	lies [סוטררא] statt [סוטרין]		
" 7:	"	4,10	" אחוך " אחיך		
" 7:	"	6,3	" גמירא " נמירא		
" 9:	"	13,7	" דנכסוי " (ד)נכסוי		
" 10:	"	16,5	" שבחית [שבקית]		
" 12:	"	19,15	" שחרא " [ד]שחרא		
" 12:	"	20,16	" צדיקא " צדיקא		
" 14:	"	24,62	" וחוה " וחוה		
" 26:	"	49,25	" ברבחא " (ברבחא)		
" 30:	Ex.	12,2	Herr Oberrabbiner J. Weil in Col-		
			mar meint, man müsse sub. v. סיון statt דיונים lesen		
			und נומס דחין gleich פסחיא thalmud. פסחים mit Pesach-		
			fest erklären. Der Sinn wäre demnach: um zu hören das		
			Gesetz des Lebens d. h. das Gesetz, das Leben spendet,		
			mehr als Pesach.		
Seite 31	Ex.	13,17:	lies ארעא statt ארעא		
" 34	"	14,29:	Anm. lies: und die Bemerkung in der		
			Einleitung statt: und die Varianten in unserem Anhang.		
Seite 35	Ex.	15,3	lies אהעבדו statt אהעבדו		
" 37	"	15,24	" ואדינו " ואדינו		
" 38	"	17,12	" zwei Mal סיטרא		
" 47	Lev.	23,32	" בחדווה " בודרה		
" 48	"	27,12	" כחנא " [ד]כהנא		
" 50	Num.	10,36	" וברך " וברב		
" 58	"	24,6	" ומשבחין " ומשבחין		
" 59	"	25,4	" שימשא " שימשא		
" 64	Deut.	25,17	" רשיעא " רשיעא		
" 91			Zeile 6 von unten lies Isny statt Bas.		

- (51) בקרת תוריוכן [ע', בקר, נ:]
 (68) בבורניא ואלפיא [ל', ברן:] מצרים בלבדניא [ל', לבדן:]
 באלפא [ע', אלפא, ב:]

CAP. XXIX

- (17) סריר כלענתא דמותא [ל', לען:]

CAP. XXXI.

- (10) [ע', אשן, ב:]
 (27) ע'ל אחת כמה וכמה בתר דאימות [ל', כמה:]

CAP. XXXII.

- (4) תלת שעי לעי באוריתא [ע', לע, א:]
 (6) עמא שפטא ולא חכימא ס'א בשוטים [ע', שפט, א:]
 (10) דשכינא נטרא בבא דעינא [ע', שכן:]
 (15) [ע', פנש, נ:]
 (17) לשדיא [ל', שד:]
 (24) מנפח כפן [ל', נפח, נ:]
 (29) לעיין באורייתא [ע', לע, א:]

CAP. XXXIII.

- (2) איתגלי מטורא דנבלהון! לבניו! דישמעאל [תו' עב' זרה, נמ,
 ע'א איקלא:]
 11† תבר חרץ [ל', חרץ, א:]
 (15) ארבעת אמהתא דמתילן בגלימתא [ע', גלם, ב:]
 (23) מערב ימא דגיגוסר ודרומה ירות [ל', נמסר:]
 (29) וסריד זיניכון [ע', סרד, ב:] מן סעידיכון ותרים חיליכון
 וסריד ניוותנותיכון! [ל', סרד, א:]

CAP. XXXIV.

- (6) וקבר יתיה בחילתא [ע', חלת, נ:]

und die ihnen besonders in die Augen fallenden Verschiedenheiten zwischen diesem und dem officiellen Thargum auf dem Rande der Onkeloshandschriften oder auch auf besonderen Blättern notierten. So entstanden die Fragmententhargumim.

Andere dagegen beschränkten sich darauf, nur einzelne haggadische Zusätze abzuschreiben und nannten sie תוספות oder auch nach der Quelle, aus der sie geflossen waren, (יתרונם ירשלמי).

Die Aufgabe der zukünftigen Forschung wird es nun sein, die zu den einzelnen Versen des Pentateuch uns überlieferten aramäischen Uebersetzungen kritisch zu sondern und hinsichtlich ihres Alters zu untersuchen.

Sulz (Ober-Elsass), im März 1899.

Dr. M. Ginsburger.

¹⁾ Daher kommt es, dass man die Thargum-Varianten überhaupt, woher sie auch stammen mochten, mit Thosephta oder Thargum jerschalmi bezeichnete.

Die Varianten aus Cod. Nor. habe ich bereits bei der Beschreibung dieses Cod. im 1. Abschnitt der Einleitung mitgeteilt.

Den dritten Theil endlich bilden die Citate aus dem Th. jer. bei alten Schriftstellern. Ein grosser Theil dieser Citate ist erwähnt von L. Zunz in Gottesdienstliche Vorträge der Juden II. Auflage pag. 71 fgg. und von J. Bassfreund in M.G.W.J Jahrg. 40 pag. 50 fgg. Doch habe ich dieselben vielfach vermehrt, besonders durch solche aus Levita's Methurgeman.

Der Zweck, den ich bei der Zusammenstellung dieser Citate im Auge hatte, war hauptsächlich der, zu veranschaulichen, dass schon den Alten mehrere Rezensionen der unter dem Namen «Thargum jeruschalmi» bekannten aram. Pentateuchübersetzung vorgelegen haben. Diese Rezensionen müssen auch von den uns überkommenen verschieden gewesen sein, da in denselben viele Citate nicht zu finden sind.

Ferner wissen wir, dass auch die unter dem Namen Thargum des Jonathan ben Uziel zuerst in Venedig i. J. 1590 gedruckte und im British Museum sub add. 27031 handschriftlich erhaltene Uebersetzung nichts Anderes ist als eine Rezension des Thargum jeruschalmi.

Endlich ist erwiesenermassen auch das sogenannte Thargum Onkelos auf ältere palästinische Thargumim zurückzuführen¹⁾.

Diese Thatsachen beweisen, dass wir uns die Entstehung und das gegenseitige Verhältniss der Pentateuchthargumim folgendermassen zu denken haben:

Als der grossen Masse des jüdischen Volkes das Verständniss der hebräischen Sprache immer mehr abhanden kam, entstand der Brauch, die an Sabbathen und Festtagen vorgelesenen Thorah-Abschnitte in die Volkssprache d. h. in das Aramäische zu übertragen²⁾.

¹⁾ Vergl. ausser den einschlägigen Arbeiten von Geiger, Bacher, Nöldeke auch G. Dalman, Grammatik pag. 9.

²⁾ Gewiss geschah dies in jeder Gegend nach ihrem besonderen Dialekt.

Diese Uebertragung war bezügl. ihres Wortlautes in den ersten Zeiten ebensowenig geregelt wie die täglichen Gebete sondern ganz der Willkür des damit Beauftragten überlassen¹⁾.

Allmählich jedoch gewöhnte man sich in den einzelnen Gemeinden immer mehr an eine bestimmte Fassung, besonders scheint dies in den babylonischen Gemeinden schon verhältnismässig früh der Fall gewesen zu sein²⁾, die dort übliche Uebersetzungsweise nannte man: תרגום בבלי, die in Palästina übliche hingegen: תרגום ארץ ישראל oder תרגום ירושלמי.

Allein wie der babylonische Thalmud so gewann auch das babylonische Thargum immer mehr Verbreitung, in der Gaonenzeit ist es fast allein im Gebrauch³⁾, und, um es gegen jegliche Entstellung zn schützen, wurde sogar zu ihm wie zum kanonischen Text eine Masorah angefertigt.

Neben diesem gewissermassen officiell anerkannten Thargum blieben aber auch die anderen theilweise erhalten. Da sie jedoch nur zum Privatgebrauch⁴⁾ abgeschrieben zu werden pflegten, so wurden neben sehr alten von den Gesetzeslehren z. th. sogar verpönten Uebersetzungen auch viele neue Paraphrasen und Zusätze in sie aufgenommen.

Da ferner die Schreiber sich für berechtigt hielten, hinzuzufügen, was ihnen beliebte, so mussten die Differenzen der einzelnen Rezensionen immer zahlreicher werden⁵⁾.

Der Raum- und Zeitersparnis wegen machten es später viele Schreiber so, dass sie aus diesem nichtofficiellen Thargumim die längeren haggadischen Zusätze

1) Vgl. den Ausdruck: מלין דסתרומין jer. Ber. 9 c, u. Meg. 75c u. a.

2) Vgl. bab. Kidd. 49a: תרגום דידן d. h. unser bekanntes Thargum.

3) Vgl. Dalman, Grammatik pag. 9; וּבְיוֹמֵינוּ gewissen Tagen jedoch (א' יְשׁוּעָה u. י' שֶׁל פֶּסַח) bediente man sich auch viel später noch eines Thargum jeruschalmi.

4) Vgl. M.G.W.J. 39,97 und jer. Meg. 27c: בִּיחִיד תַּתּוּנִים תָּן.

5) Vgl. Dalman, l. c. pag. 25 das Citat aus ספר דְּתָתִים.

3. Zwei in Neubauers Catalog der hebräischen Handschriften in Oxford sub No. 2305 und No. 318 beschriebene codices, deren Abschrift mir in freundlicher Weise von Herrn Stenning daselbst zur Verfügung gestellt wurde. Cod. 2305 enthält die Thoseftas zu Gen. 4,8; 38,25; 44,18 und 49,18.

Cod. 318 enthält zunächst ebenfalls die Paraphrase zu Gen. 4,8, die jedoch am Anfang unleserlich ist, dann folgt eine *תוספתא: הלא אם תיטיב* also eine bis jetzt noch nicht bekannte Thosefta zu Gen. 4,7 und ferner eine *תוספתא: ויאמר למך* also ebenfalls ein noch unbekannter Zusatz zu Gen. 4,23.

Alle diese Stücke sind mit Ausnahme der beiden zuletzt erwähnten bereits mehrfach gedruckt worden. Die Pentateuchausgabe Lissabon 1490, von der in Deutschland kein Exemplar zu existiren scheint, enthält, wie mir Herr Dr. Berliner schreibt, die Zusätze zu Gen. 38,25 und 44,18.

Die ed. Constantin. 1546 enthält die Thoseftas zu Gen. 4,8; 38,25,26; 42,36; 44,18; 49,18 am Schlusse von Genesis und diejenigen zu Ex. 13,17 und 14,26 am Schlusse von Exodus. Ein Abdruck dieser Stücke findet sich in der Revue des Etudes Juives 1895 pag. 44 fgg., veröffentlicht von A. Epstein. Dort werden auch die Zusätze aus ed. Saloniki 1520 erwähnt zu Gen. 4,8; 38,25,26; 42,36 44,18; 49,18; Ex. 13,17; 14,26 und aus der ed. Ven. 1590 zu Gen. 38,25,26; 44,18; 49,18; Ex. 13,17; 14,26. Die bib. rabb. ed. Ven. 1517/18 enthält trotz der von Epstein l.c. erwähnten Bemerkung keine Thoseftas; der Ausdruck *תוספתא* bedeutet also dort Zusätze im Allgemeinen.

II. Die vorliegende Ausgabe.

Schon eine oberflächliche Betrachtung der im vorhergehenden Abschnitt beschriebenen Manuskripte des Fragmententhargum zeigt, dass uns in denselben zwei verschiedene Rezensionen dieses Thargum überliefert sind. Die eine ist enthalten in Cod. Par., die andere in Cod. Vat., mit welch' letzterer die in den codd. Nor., Lips. und

den Ausgaben überlieferte Version im Grossen und Ganzen übereinstimmt. Aeusserer Umstände halber konnte ich nur die erste Rezension ganz, von der zweiten dagegen bloss die aus dem Vergleich des Cod. Vat. und Cod. Lips mit der ed. princ. Ven. 1517/18 sich ergebenden Varianten zum Abdruck bringen.

Den Text der Pariser Handschrift habe ich möglichst unverändert wiedergegeben.

Wörter oder Buchstaben, welche nach meiner Ansicht zu streichen sind, habe ich in runde ( ) Verbesserungsvorschläge in eckige [ ] Klammern eingeschlossen.¹⁾ In den Anmerkungen habe ich oft auf Thalmud und Midrasch verwiesen, um die Quellen für die haggadischen Thargumzusätze anzudeuten.

Von den Thoseftas habe ich aus Cod. Par. 75 im Haupttheil die Varianten zu Cod. Par. 110 angegeben und im Anhang den Text zu Gen. 4,7 aus Cod. Ox. 318, zu Gen. 4,8 aus Cod. Ox. 2305, zu Gen. 4,23 aus Cod. Ox. 318, zu Gen. 38,26 aus Cod. Ox. 2305, zu Gen. 44,18 aus Cod. Ox. 2305, zu Gen. 49,18 aus demselben Cod.

Die von Epstein l.c. veröffentlichten Zusätze zu Ex. 13,17 und 14,26 wie auch die aus Machzor Vitry ed. Hurwitz pag. 305 fgg. mitgetheilten Stücke finden sich auch in Cod. Par. 110 und sind von mir bereits in MGWJ. Jgg. 41 besprochen worden. Ich habe dieselben ausserdem in vielen Machsorhandschriften besonders in Parma gefunden und hoffe, sie nebst zahlreichen anderen aramäischen Piutim²⁾ baldigst veröffentlichen zu können.

Der zweite Theil unseres Anhangs giebt die Varianten aus Cod. Vat. und Cod. Lips zur ed. Ven. 1517/18.

---

¹⁾ Hier ist zu bemerken, dass durchaus nicht in allen Fällen, wo Correkturen angebracht sind, ein Fehler vorzuliegen braucht. Ich wollte damit zumeist nur sagen, dass man statt der Leseart des Manuscriptes eher die von mir in Klammern angegebene erwarten würde. Gleichwol kann der betreffende Thargumist die erstere angewendet haben. Daher habe ich auch überall, wo solche vermeintliche Fehler mehrmals vorkommen, eine Verbesserung überhaupt nicht hinzugefügt.

²⁾ Siehe ob. pag. 62, Anm.

Leider ist jedoch in diesem Cod., der gewiss aus sehr alter Zeit stammt (Delitzsch meint: aetate post Salomonem Isaaki fere tertia), nur ein geringer Theil des Fragmententhargum, wie es uns in den übrigen Handschriften und den Ausgaben überliefert ist, enthalten, und zwar stehen hier die Fragmente auf dem Rande der Hdschr. neben dem Tharg. Onkelos. Zum zweiten und dritten Buch Mosis fehlt unser Thargum ganz, zum ersten fehlt das Ende von 47,21 an und zum vierten der Anfang bis 11,5; ferner fehlt Gen. 5 alles ausser den Versen 4 und 24, ebenso fehlt ib. 8,10 bis 12,2; 30,15 bis 34,31; 35,8, 43,30; 46,28; verwischt und theilweise abgeschnitten ist hauptsächlich der Anfang unseres Thargum, sodass ich im ersten Kap. nur noch das Thargum zu Vers 27 erkennen konnte. Im 2. Kap. habe ich die Verse 9, 15, 18, 24 und 25 kopiert. Vom 3. Kap. sind nur noch die Fragmente zu V. 7 und 8 vollständig zu lesen, das Uebrige bis zu 5,4 ist so verwischt und zerrissen, dass ich nur noch einzelne Wörter zu erkennen vermochte. Auch 18,12 ist theilweise abgeschnitten, und wiederum verwischt sind folgende Stellen: 20,16; 27,22,40; 36,39.

Zu Num. 12,13 findet sich am Rande die Bemerkung: בספר אחר מצאתי דמנעת [?] הוון בני ישראל אשתן רבן דהנין. Im Text heisst es nämlich אשתן רבבן. Nach 13,21 folgt die Bemerkung: ¹⁾אם יש בין תרגום ירושלמי [---]: לבבלי שום חילוק הוא בת' תחת קרבנות בפניחם מ'שלה ע'ד': [מן] שלה עד דברים:

Ich habe jedoch nur das Thargum zu 16,1 finden können. Doch beweisen diese Worte, dass der Schreiber die Fragmente richtig als Varianten zu Onkelos aufgefasst hat. Das geht auch daraus hervor, dass in unserem Cod. viele Uebersetzungen nur durch ein ונ' angedeutet werden. Bei genauem Zusehen zeigt sich aber, dass an allen diesen Stellen das Fragmententhargum mit Onkelos übereinstimmt²⁾.

¹⁾ Hier steht ein Wort, das ich nicht lesen konnte.

²⁾ Dasselbe gilt auch für Cod. Par. 110; vergl. Lev. 19,14; 20,17; Deut. 30,12; 32,1,4,38. S. a. Bacher in ZDMG. Bd. 28.

Im Deuteronomium fehlt das Thargum zu 1,44: 3,9,11; 4,24—48; 4,49—6,3; 6,4—7,3; 7,10—18,10. Von 18,11—21,14 hat unser Cod. nur zu 19,5 die Worte למקטוע קיצין; zu 21,14 nur die Schlussworte עליה דיהבת רשותך; dann fehlt wieder bis 22,3, wo unser Cod. wiederum nur das letzte Wort hat; der folgende Vers beginnt erst mit מפרוק. Zu 23,8 hat er nur ניפוק zu V. 12 nur נדילן דציצי; zu V. 20 nur den Schluss ולא אשכח; das folgende bis 23,18 fehlt, hier nur die beiden Worte נפקת und נפק. Von 24,6—13 fehlt und auch hier nur עלוהי ששכח; dann fehlt wieder bis V. 21; zu 25,2 hat er nur וירבע; 25,11 fe; ebenso von 26,15—27,8; 28,27,38; 28,54—29,10; 29,11—18; 30,13—32,1; 32,6 und 7a, 11, 12, 15—18, 20, 24, 26—30, 37, 39, 40, 43; bis 33,2; dann 33, 5, 10, 12—14, 26, 27; und 34, 4—10 u. Vers 11; Am Schlusse: חסלת! תרנום ירושלמי. Ich habe mir auch diesen Cod. hierher kommen lassen und die in ihm enthaltenen Fragmente des Th. jer. abgeschrieben.

Neben diesen verhältnismässig umfangreichen Handschriften giebt es noch einige, welche nur die Paraphrasen zu einzelnen Versen enthalten, dieselben werden entweder ebenfalls תרנום ירושלמי oder auch תוספתא genannt, u. z. allem Anscheine nach in dem Sinne von Zusatz zu Onkelos (sc. aus dem Tharg. jer.). Von solchen Thoseftas sind mir handschriftlich bekannt geworden:

1. Cod. Par. 75, beschrieben in Cat. Zotenberg. Er enthält die bekannten Zusätze zu Gen. 38, 25, 26 und 44,18; u. z. mit vokalisiertem Text.

2. Cod. Vind., beschrieben in Krafft A. und Deutsch S., die handschriftlichen hebr. Werke der k. k. Hofbibliothek zu Wien (Wien 1847) pag. 28. Herr Feuchtwang in Wien, hatte die Güte, mir eine Abschrift dieser Fragmente zuzusenden. Dieselben finden sich gedruckt in Seligsohn, de duabus hiersolymitanis Pentateuchi paraphr. pag. 38—39 nach einer von Perles gemachten Copie. Sie beziehen sich auf Gen 4,8; 38,25 und 44,18. Auch Cod. Mü. 384 enthält eine Thosefta zu Gen. 4,8, welche in M.G.W.J. pag. 369 abgedruckt ist.

3. Cod. Nor. 1, zuerst erwähnt in Christ. Theoph. de Murr, Memorable Bibliothecae publicae Norimbergensis. Pars. I. Norimb. 1786 pag. 14. Die Bibliotheksverwaltung war so freundlich, mir diesen Band hierherzuschicken, wo ich unser Thargum mit der ed. princ. verglichen habe. Dieser Vergleich zeigte mir, dass die in Rede stehende Handschrift, wenn sie nicht selbst die Vorlage für die erste Druckausgabe gebildet hat, jedenfalls mit derselben sehr nahe verwandt ist, eine Beobachtung, die mir auch von Herrn Prof. Landauer in Strassburg bestätigt wird. Den besten Beweis hierfür bilden die folgenden beiden Versionen gemeinsamen Fehler: 1) ואמיו st. ואמיה Gen. 2,24; יהוין und יהוין st. יהון ib. 3,15; מלאכיא st. מלאכה ib. 18,1; und שמת st. שמעה ib. קימא קמא st. ומצליא [ומצל] ed. pr. ib. 28,10; דאמיו st. דאימיה ib. ושמע st. ושמי' ib. 29,17; דעלוי st. דעלו ib. 30,22; להנהרין st. להנהרין ib. 38,25; טוב st. טוב ib. בקיין בהלכה st. בקיין דעלו ib. 49,4; נקיין כחלבא st. מולותא Ex. 12,42; תסקון st. תסנון ib. 20,23; מתקטלא st. מתקטלא ib. 22,12; ואייכל st. וייכול Lev. 22,27; דדרא st. דדרא Num. 12,1; בלברניא st. בלברניא Num. 24,24; לביה st. לברא Deut. 25,18; (ed. Vind. 1794: להבא); רינאל fe. auch Msc. ib. 28,56; בעלמא האילין st. בעמא האילין ib. 32,1; חומרין st. תמרין ib. 34,3. Allerdings weist der gedruckte Text auch manche Fehler auf, die sich im Msc. noch nicht finden; so z. B. hat unser Msc. Gen. 4,8 ברעו für ברעוא ri. st. ברעו; ib. 15,11 גדולת st. גדות; ib. 15,5 וול יקרי st. וולת יקרי; ib. 18,1 אשלתחון st. אישתלתחון; ib. 35,9 עלמ' wol für עלמא oder עלמין st. עלמא; ib. 49,11 זוויהון דאפי st. זוויהון דאפוי Ex. 34,30; ית ישראל st. ישראלית ית Lev. 24,11; עלוייה st. עלוייה wol besser als עלוייה; Num. 21,6 למתרעמן st. למתרעמן; ib. 21,31 הון st. הון; ib. 22,30 נכת [ודי l.] st. נכת; ib. המתכוונ' (für -נא) st. המתכוונת; ib. די הון st. דיהון Deut. 3,2 hat unser Msc. ri עוג רשיעא st. עוג רשיעא; ib. 6,4 an zweiter ri אודילמא; ib. 27,16 בטומרא st. בטומיא; ib. בארי st. בארי ib. 32,1 ואמר st. ואמר

ib. 32,40 בַּשְׁבוּעַה für בשבועי st. בשבועיא; ib. 33,13 רַנְבֵּעִין st. רַנְבֵּעִין.

Trotz aller dieser Abweichungen könnte unsere Handschrift gleichwol die Vorlage für die Druckausgabe gebildet haben, da dieselben durch Versehen oder Missverständnisse entstanden sein können. Zweifelhaft wird mir dieses jedoch durch die Thatsache, dass unser Cod. zu Gen. 22,10 neben einander die Laa נִידָה u. נִעְרַבְבָה, נִפְרַכֵּס hat, während es in der ed. princ. an derselben Stelle נִידָה u. אֶעְרַבְבָה, אֶפְרַכֵּס heisst; das ist aber kein Schreibfehler, sondern deutet auf eine andere Vorlage hin, da sich nicht annehmen lässt, dass der Herausgeber absichtlich das Nun in Alef umgeändert hat.

Am Schlusse von Gen. 49,2 hat die ed. princ. vor וְיָהּ שְׁמִי וְכו' die Worte וְעָנִי יַעֲקֹב אֲבוֹנִן וְאֶמֶר und am Rande die Bemerkung לִי בְסֵא, nun hat aber unser Cod. diese Worte ebenfalls nicht, und dasselbe ist auch bei Deut. 6,4 der Fall, was wiederum auf eine verschiedene Vorlage hinweist. Auf dieselbe Ursache wird es wol auch zurückzuführen sein, wenn es in unserem Cod. וְיִלְדָה und nicht wie in der ed. וְיִלְדָה heisst (Gen. 35,16) und wenn anstatt des באש der ed. überall בעש gebraucht ist (Lev. 27 und Num. 16).

Wie dem nun aber auch sei, so viel ist sicher, dass der Cod. Nor. mit der Vorlage der ed. pr. am nächsten verwandt ist. Zum Schlusse will ich noch bemerken, dass in unserem Cod. vor pag. 129a ein Blatt fehlt d. h. es fehlt das Thargum zu Gen. 50,1 von קִימִין שְׁלוֹמוֹנִין bis zu Ex. 12,42 (קְדָמָה).

4. Cod. Lips. 1. Eine Pentateuchhandschrift, welche von Franz Delitzsch in Catalogus librorum manuscriptorum, qui in bibl. senat. civil. Lipsiensis asservantur, ed. Naumann. Grimae 1838 pag. 273 beschrieben ist. Bezüglich unseres Thargum heisst es daselbst pag. 273 col. 1: Paraphrasis Hierosolymitana, nondum, ut deinceps fieri solitum est, bipartita, disperse addita est, sine signis diacriticis, literis minusculis instar commentarii scripta.

zum Pentateuch»¹⁾ nennt, der Name des Schreibers sowie das Datum der Fertigstellung des Manuskripts steht am Schlusse des Hagiographenthargums. Es ist also wol möglich, dass unser Thargum schon in einer früheren Zeit abgeschrieben und später zufälliger Weise mit dem der Hagiographen zusammengebunden worden ist.

Ein weiterer Irrthum ist es, wenn in dem Katalog gesagt wird: *Pour le cantique de Moïse et les dix commandements, le copiste, comme il a soin de l'indiquer, a introduit des fragments empruntés à une autre paraphrase.* Die Uebersetzungen zum Meeresgesang und zum Dekalog stimmen allerdings, wie ich dies bereits an anderer Stelle gezeigt habe, mit den in unseren Ausgaben des Fragmententhargums enthaltenen nicht überein, aber der Schreiber sagt nirgends, dass er sie einer anderen Paraphrase entlehnt habe. Nur an einer einzigen Stelle, nämlich bei den poetischen Illustrationen zum Dekalog im Deuteronomium findet sich am Rande die Bemerkung: *זה תרגום ארוך לעשר: הדברות מצאתי כתוב במקום אחר ונסחתיו בכאן:*

Ich habe diese Handschrift selbst kopirt und meine Abschrift zweimal an Ort und Stelle verglichen. Auch war Herr Zotenberg so freundlich, mir über zweifelhafte Stellen mehrfach briefliche Auskunft zu geben, wofür ihm auch noch an dieser Stelle mein bester Dank ausgesprochen sei.

2. Cod. Vat. 440 gehört als zweiter Theil zu Cod. Vat. 439 und enthält die Bücher Numeri und Deuteronomium nebst dem Onkelosthargum, ferner die fünf Megilloth, die Haftarothe, die Bücher Job und Jeremia und schliesslich unser mit *תרגום* überschriebenes Fragmententhargum.²⁾ Die von mir benutzte Abschrift ist von Herrn Dr. A. Berliner angefertigt und mir gegen eine entsprechende Entschädigungssumme überlassen worden.

¹⁾ So ist dieser Titel zu übersetzen und nicht, wie dies im Katalog geschieht, *Additions et variantes de la paraphrase de Jérusalem sur le Pentateuque.*

²⁾ Vergl. Assemanus, *Bibliothecae apostolicae Vaticanae codicum manuscriptorum catalogus pars I. Romae 1756.*

Es ist vielfach behauptet worden, dass diese Handschrift die Vorlage für die Druckausgabe d. h. wol für ed. pr. Ven. 1517/18 gebildet hat¹). Dem ist jedoch, wie schon ein oberflächlicher Vergleich zeigt, nicht so. Vielmehr enthält dieselbe nicht nur eine ganze Anzahl besserer Lesarten als jene Ausgabe, sondern auch viele Fragmente, welche dort gänzlich fehlen. Nur zu dem Abschnitt Ex. 25,11 bis Num. 34,9 scheint der Schreiber unseres Cod. eine mit der Vorlage der Druckausgabe verwandte Rezension benutzt zu haben.

Vergleiche die beiden Versionen gemeinsamen Fehler: וייבול st. ואייביל Lev. 22,27; ib. ישראלית' ית st. ישראל ית 24,11; אני st. אנא Num. 5,22; ib. תלמידיה st. תלמידיו 11,26; u. דדריא ההוא ib. בעובדיה טבא 12,1 u. a. m.

Der Text dieser Handschrift ist im Gegensatz zu dem der Pariser theilweise vokalisiert, und zwar die Sektionen: וישב גה, der grösste Theil der sect. ויחי ויגש, (Anfang), ויקרא, (Anfang), דברים, (Anfang), נשא, במדבר, ויקרא, (Anfang), שמות, (Anfang). Diese Vokalisation ist jedoch eine fehlerhafte. Als Probe sei der Anfang von בראשית hierhergesetzt:

בְּחֶכְמָה בָּרָא ה'*) יֵת שְׁמָיָא וְיֵת אֶרְעָא: וְאַרְעָא הָיוֹת פְּתִיָּיא
וּבְהִיָּיא וְצִדִּיָּיא מִן בְּנֵי נֶשָׂא וְרִיקְנָא מִן כָּל פְּעִיר וְרוּחָא דְרַחֲמִין
מִן קֳדָם ה' הָיוֹת מְנַשְׁבָּא עַל אִפִּי מַיָּא: וְהָוָה רָמַשׁ וְהָוָה צִפּר סִדֵּר
עוֹבֵד בְּרֵאשִׁית יוֹם קִדְמָאו [א]: וְיֵהָא מַפְרָשׁ בֵּין מַיָּא עֵילָאִי וּבֵין
מַיָּא אֶרְעָאִי: וְהָוָה רָמַשׁ [ו] וְהָוָה צִפּר סִדֵּר עוֹבֵד בְּרֵאשִׁית יוֹם
תִּינִינִן: וְיֵהוֹן לְאַתִּין וּלְמוֹעֲדִין וּלְמַקְדָּשָׁא בְּהוֹן רִישֵׁי יֶרֶחִין וְשָׁנִין:
וּבָרָא מִימְרָא דְה' יֵת אָדָם בְּדַמוּתִיהָ בְּדָמוֹ מִן קו' ה' בָּרָא יֵתִיהָ
דְּכֵר וְזוּגִיָּה [ו] בָּרָא יֵתִהוֹן: וְהָוָה אָדָם גִּפְשׁ דְּחִיָּיא: וְאֵילָן דַּעְתָּא
דְּכָל מֵאן דְּאֵכַל מִיָּגִיָּה מַפְרָשׁ לִיָּה בֵּין טֵב לְבִישׁ: וְגַם ה' אֱלֹהִים
יֵת אָדָם וְאַשְׁרֵיָּיהָ בְּנִינְתָּא דַּעְדוֹן וְאַצְנַע יֵתִיהָ לְמִיָּהּ פִּלַּח בְּאוֹרֵיִתָּא
וּלְמַטּוֹר: אֶעְבֵּד לִיָּה בַר זֹוג בַּר גִּפְיָק בִּיָּה: וְלֹאֲדָם לָא אֲשַׁבַּח לִיָּה
בַּר זֹוג בַּר גִּפְיָק בִּיָּה: עַל כֵּן יִשְׁבּוּק גַּבְר מִן מִדְּכָא דְאֵכּוּהִי וְאִימִי:

¹) Vergl. Dalman, Grammatik des Jüdisch-Pal. Aramaeisch p. 22.

*) Das Tetagramm wird in diesem Manuscript durch יי wieder gegeben.

Einleitung.

Es ist schon oft darauf hingewiesen worden, dass wir, bezüglich all' der Fragen, welche sich an das Thargum jeruschalmi oder, wie wir es nennen wollen, das Fragmententhargum anknüpfen, erst dann zu einem sicheren Resultat gelangen können, wenn uns das in den verschiedenen Bibliotheken zerstreute handschriftliche Material in einer möglichst brauchbaren Ausgabe vorliegt.

Da es mir nun gelungen ist, theils durch Abschriften, die mir in bereitwilliger Weise zur Verfügung gestellt wurden, theils durch eigenes Studium, Einsicht in eine grosse Anzahl von Manuskripten unseres Thargum zu erlangen, so glaubte ich, das Ergebnis dieser Arbeiten auch der Oeffentlichkeit übergeben zu sollen.

Im Folgenden soll zunächst eine kurze Uebersicht über die benutzten Handschriften und dann einige Bemerkungen über die Anordnung der vorliegenden Ausgabe sowie über die Entstehung und das gegenseitige Verhältniss der Pentateuchthargumin gegeben werden.

I. Die Handschriften.

1. Cod. Par. 110. Dieser Cod. enthält, wie aus der Beschreibung in H. Zotenberg, Catalogue des manuscrits hébr. de la bibliothèque Nationale etc. ersichtlich ist, neben dem Fragmententhargum auch das Thargum zu den Hagiographen. Es scheint mir jedoch, dass diese beiden Thargumim von zwei verschiedenen Schreibern herrühren. Ersteres ist in orientalischer Cursiv — letzteres in grosser Quadratschrift geschrieben. Die Ueberschrift תוספות מחמשה steht auf dem ersten Blatt und stammt aus der Feder des Schreibers des Hagiographenthargums, während der des Fragmententhargums dieses auf dem zweiten Blatt תרגום וחילופין תרגום steht. «Zusätze und Varianten. Thargum jeruschalmi

Theology Library
SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT
California

Meinem

hochverehrten Lehrer

Herrn Oberrabbiner J. Weil

in Colmar

ergebenst

gewidmet.

Das Fragmententhargum

(Thargum jeruschalmi zum Pentateuch).

Herausgegeben

von

Dr. Moses Ginsburger.

BERLIN

S. CALVARY & Co.

1899

School of Theology at Claremont

1001 1362329